

การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

พระครูชัยวัฒน์พิศาล ชวโน (สุริยา จะเรียมพันธ์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2567

การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

พระครูชัยวัฒน์พิศาล ชวโน (สุริยา จะเรียมพันธ์)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2567

SAṆGHA'S PARTICIPATION IN PUBLIC WELFARE : A CASE STUDY OF DHAMMAYUTIKA SAṆGHA, NONSILA DISTRICT, KHON KAEN PROVINCE

PHRAKRU CHAIWAT PHISAN CHAVANO (SURIYA CHARIAMPHAN)

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
DEPARTMENT OF BUDDHIST STUDIES FOR DEVELOPMENT
FACULTY OF RELIGION AND PHILOSOPHY
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
2024

หัวข้อวิทยานิพนธ์	:	**การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น**
ชื่อนักศึกษา	:	**พระครูชัยวัฒน์พิศาล ชวโน (สุริยา จะเรียมพันธ์)**
ชื่อปริญญา	:	**ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**
สาขาวิชา	:	**พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา**
ปีพุทธศักราช	:	**2567**
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	:	**พระครูวุฒิธรรมสาร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.**

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา

คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา

.....
(พระครูวินัยธร เจริญ ทนฺตจิตฺโต, ดร.)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ :
ประธานกรรมการ

.....
(พระสุทธิสารเมธี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษา) .....
(พระครูวุฒิธรรมสาร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

กรรมการ .....
(พระครู สุธีปทุมากร, ดร.)

กรรมการ .....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา)

กรรมการ .....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนกร ชูสุขเสริม)

(ลิขสิทธิ์ของคณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

Thesis Topic	:	**Saŋgha's Participation in Public Welfare : A Case Study of Dhammayutika Saŋgha, Nonsila District, Khon Kaen Province**
Student's Name	:	**Phragru Chaiwat Phisan Chavano (Suriya Chariamphan)**
Degree Sought	:	**Master of Arts**
Program	:	**Buddhist Studies for Development**
Anno Domini	:	**2024**
Advisor	:	**Phrakruwutthidhammasan, Asst. Prof. Dr.**

Accepted by Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Arts (Buddhist Studies for Development)

Dean of Faculty of Religion and Philosophy ..... (Phrakhruwinaithorn Charoen Dantacitto, Dr.)

Thesis Committee :

Chairman ..... (Phra Sutthisanmethi, Asst. Prof. Dr.)

Member (Advisor) ..... (Phrakruwutthidhammasan, Asst. Prof. Dr.)

Member ..... (Phrakru sutheepadummakon, Dr.)

Member ..... (Asst. Prof. Dr. Phattharachai Utapan)

Member ..... (Asst. Prof. Dr. Thanakorn Choosukhserm)

(Copyright of Faculty of Religion and Philosophy Mahamakut Buddhist University)

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	:	**การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น**
ชื่อนักศึกษา	:	**พระครูชัยวัฒน์พิศาล ชวโน (สุริยา จะเรียมพันธ์)**
ชื่อปริญญา	:	**หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**
สาขาวิชา	:	**พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา**
ปีการศึกษา	:	**2567**
อาจารย์ที่ปรึกษา	:	**พระครูวุฒิธรรมสาร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.**

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ 2) ศึกษางานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น และ 3) วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร วิธีการดำเนินงานวิจัย คือ ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก ตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ เป็นการเสริมสร้างพลังทำงานร่วมกันตามแนวคิดทฤษฎีของโคเฮน และอัพฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

2. งานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น เป็นการดำเนินการเพื่อให้การช่วยเหลือสงเคราะห์ตามระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

3. ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์: กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ผลปรากฏว่า 1) คณะสงฆ์มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล โดยการจัดทำโครงการการต่อลมหายใจไล่ชีวิตโคกระบือเพื่อไม่ให้ถูกฆ่า 2) คณะสงฆ์มีส่วนร่วมในการดำเนินการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการ

สาธารณประโยชน์ โดยการจัดทำโครงการการมอบทุนการศึกษาพร้อมอุปกรณ์การเรียนให้แก่เด็กนักเรียน 3) คณะสงฆ์มีส่วนร่วมในการดำเนินการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ โดยการจัดทำโครงการการสร้างหอระฆัง วัดป่าธรรมรังสี และ 4) คณะสงฆ์มีส่วนร่วมในการดำเนินการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป โดยการจัดทำโครงการการช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางธรรมชาติ

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา, งานสาธารณะสงเคราะห์

ABSTRACT

Thesis Topic	:	**Saŋgha's Participation in Public Welfare : A Case Study of Dhammayutika Saŋgha, Nonsila District, Khon Kaen Province**
Student's Name	:	**Phragru Chaiwat Phisan Chavano (Suriya Chariamphan)**
Degree Sought	:	**Master of Arts Program**
Program	:	**Buddhism for Development**
Academic Year	:	**2024**
Advisor	:	**Phrakruwuddhidhammasara, Asst. Prof. Dr.**

This research is a study of Analytical Study of participation of the Sangha in public welfare : A case study of the Dhammayutika Sangha, Nonsila District, Khon Kaen Province. The objectives are to 1) study the theoretical concept of participation in public welfare, 2) study the public welfare work of the Dhammayutika Sangha of Nonsila District, Khon Kaen Province, and 3) analyze the participation of the Sangha in public welfare: a case study of the group. Dhammayutika Sangha of Nonsila District, Khon Kaen Province. This is a qualitative research study. Analyzed using document research methods. The research method is to study information from the Tripitaka, textbooks, and related research documents.

The research results found that

1. Participation in public welfare It is a way to strengthen working together according to the theoretical concepts of Cohen and Uphoff (Cohen and Uphoff). There are 4 aspects: 1) Participation in decision making 2) Participation in operations 3) Participation in benefits and 4) Participation in evaluation.

2. Public welfare work of the Dhammayutika Sangha of Nonsila District, Khon Kaen Province is providing assistance according to the administrative regulations of the Thai Sangha has 4 aspects: 1) conducting business to help and support 2) helping and supporting the business of others, which is for Public benefits 3) Helping and supporting places that are public domain and 4) Helping and supporting the general public.

3. Results of the analysis of the Sangha's participation in public welfare: A case study of the Dhammayutika Sangha of Nonsila District, Khon Kaen Province. The

results show that 1) The Sangha is involved in carrying out business to help and benefit. By creating a project to save the life of cattle and buffaloes to prevent them from being killed. 2) The Sangha participates in helping and supporting the affairs of others, which is for the public benefit. By creating a project to provide scholarships and learning materials to students. 3) The Sangha participates in helping and supporting places that are in the public domain. By creating a project to build a bell tower. Wat Pa Thammarangsi and 4) the monks participate in helping and supporting the general public. By creating a project to help victims of natural disasters

Key words: Participation, Dhammayutika Sangha of Nonsila District,
Public welfare work.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความเมตตาช่วยเหลือจากหลายฝ่าย หลายท่านด้วยกัน ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณยิ่งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทางการศึกษาด้านพุทธศาสนา ระดับปริญญาโท ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณอธิการบดี รองอธิการบดี คณบดี และบุคลากรทุกท่านที่ได้อำนวยความสะดวกในการศึกษาตลอดหลักสูตร รวมถึงขอกราบขอบพระคุณและขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้ระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา ขอขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับความถูกต้องของเนื้อหาในเล่มวิทยานิพนธ์เสร็จด้วยดี

ขอขอบพระคุณท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ และขอพระคุณพระครูวุฒิธรรมสาร, ผศ. ดร. ที่ให้ความอนุเคราะห์รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้คำปรึกษาตลอดจนตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จนสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดียิ่ง

ขอแสดงขอบพระคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ให้ความสะดวกด้วยดีเสมอมาและผู้ให้การสัมภาษณ์ทุกท่าน ตลอดจนพี่น้อง เพื่อน ๆ นักศึกษาระดับปริญญาโททุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจ ให้ความอนุเคราะห์ในการติดต่อประสานงาน ทางมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยแก่ผู้ศึกษาเสมอมา

ประโยชน์ของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขออุทิศให้แก่บิดามารดา ครูบาอาจารย์ ผู้เป็นแรงบันดาลใจ รวมทั้งผู้ที่มีอุปการคุณทุกท่านที่ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ดำเนินบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย และหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดการผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้ และหวังว่าเนื้อหาที่ผู้วิจัยได้ศึกษามานี้จะเป็นประโยชน์ผู้สนใจศึกษาต่อไป

พระครูชัยวัฒน์พิศาล ชวโน (สุริยา จะเรียมพันธ์)

สารบัญคำย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากคัมภีร์ คือ พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับ สฺยามรฏฺเฐปิฏกำ พุทธศักราช 2525 และพระไตรปิฎกภาษาไทย พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ชุด 91 เล่ม พุทธศักราช 2534 ในการอ้างอิงใช้ระบบชื่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ที.ปา. 20/253/197 หมายถึง สุตฺตนฺตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิกวคฺค เล่ม 20 ข้อ 253 หน้า 197 ซึ่งมีคำย่อและคำเต็มของคำศัพท์เรียงตามลำดับ ดังต่อไปนี้

คำย่อ		คำเต็ม		
พระวินัยปิฎก				
วิ.ม.	=	วินยปิฎก	มหาวคฺค	
วิ.จู.	=	วินยปิฎก	จูฬวคฺค	
พระสุตตันตปิฎก				
ที.ปา.	=	สุตฺตนฺตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวคฺคปาลิ
ที.ม.	=	สุตฺตนฺตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวคฺคปาลิ
สำ.นิ.	=	สุตฺตนฺตปิฎก	สำยุตฺตนิกาย	นิทานวคฺคปาลิ
องฺ.ทสก.	=	สุตฺตนฺตปิฎก	องฺคุตฺตรนิกาย	ทสกนิปาตปาลิ
องฺ.จตุกฺก.	=	สุตฺตนฺตปิฎก	องฺคุตฺตรนิกาย	จตุกฺกนิปาตปาลิ
ขุ.ธ.	=	สุตฺตนฺตปิฎก	ขุทฺทกนิกาย	ธรรมบท
ขุ.อิติ.	=	สุตฺตนฺตปิฎก	ขุทฺทกนิกาย	อิติวุตฺตกปาลิ
อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก				
องฺ.อฏฺฐก.อ.	=	สุตฺตนฺตปิฎก	องฺคุตฺตรนิกาย	อฏฺฐกนิปาตฏฺฐกถา

สำหรับการอ้างอิงตัวหมายเลขหลังคำย่อ 2 แบบ ดังนี้

1) การอ้างอิงแบบ 3 ตอน ใช้กับการอ้างอิงพระไตรปิฎก โดยระบุหมายเลข เล่ม/ข้อ/หน้า. หลังคำย่อ เช่น ขุ.จู. 30/17/80-81. หมายถึง สุตฺตนฺตปิฎก ขุทฺทกนิกาย จูฬนิทฺเทสปาลิ เล่ม 30 ข้อ 17 หน้า 80-81 เป็นต้น

2) แบบ 2 ตอน ใช้กับการอ้างอิงอรรถกถาโดยระบุหมายเลข เล่ม/หน้า. หลังคำย่อ เช่น องฺ.อฏฺฐก.อ.25/533-534. หมายถึง สุตฺตนฺตปิฎก องฺคุตฺตรนิกาย อฏฺฐกนิปาตฏฺฐกถา เล่ม 25 หน้า 533-534 เป็นต้น

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... จ

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... ช

กิตติกรรมประกาศ..... ฌ

สารบัญคำย่อ..... ญ

สารบัญ..... ฎ

สารบัญภาพ..... ฒ

บทที่ 1 บทนำ..... 1

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1

1.2 คำถามของการวิจัย..... 2

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย..... 2

1.4 ขอบเขตของการวิจัย..... 3

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย..... 3

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 4

1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 5

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ..... 13

1.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 15

บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ 16

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม..... 16

2.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม..... 16

2.1.2 ลักษณะรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม..... 19

2.1.3 เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม..... 26

2.1.4 ประเภทของการมีส่วนร่วม..... 27

2.1.5 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม..... 27

2.2 บทบาทของพระสงฆ์..... 29

2.2.1 พระภิกษุสงฆ์หรือคณะสงฆ์..... 29

2.2.2 บทบาทของพระสงฆ์กับการสงเคราะห์สังคม..... 34

2.3 บทบาทของพระสงฆ์กับงานสาธารณะสงเคราะห์..... 35

2.3.1 บทบาทของพระสงฆ์กับการสงเคราะห์..... 36
2.3.2 บทบาทของพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ในอดีต..... 38
2.3.3 บทบาทของพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ในปัจจุบัน..... 42
2.3.4 บทบาทของพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ในอนาคต..... 45
2.4 สรุป..... 51
บทที่ 3 งานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น..... 53
3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสาธารณะสงเคราะห์..... 53
3.1.1 ความหมายของการสาธารณะสงเคราะห์..... 53
3.1.2 ความสำคัญของการสาธารณะสงเคราะห์..... 55
3.1.3 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการสาธารณะสงเคราะห์..... 57
3.2 งานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์..... 60
3.2.1 ด้านการบริหารจัดการเพื่อการสาธารณะสงเคราะห์แก่ชุมชน..... 60
3.2.2 พระสงฆ์กับการสาธารณะสงเคราะห์..... 65
3.2.3 ด้านการนำหลักธรรมมาปรับใช้เพื่อการสาธารณะสงเคราะห์แก่ชุมชน..... 66
3.2.4 ประโยชน์งานสาธารณะสงเคราะห์..... 67
3.2.5 ประโยชน์ของงานสาธารณะสงเคราะห์ต่อการประชาสัมพันธ์..... 70
3.3 หลักธรรมแห่งการสาธารณะสงเคราะห์..... 70
3.3.1 สังคหวัตถุ 4..... 71
3.3.2 สาราณียธรรม 6..... 74
3.3.3 อปริหานิยธรรม..... 75
3.3.4 พรหมวิหาร 4..... 76
3.4 คณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น..... 78
3.4.1 ประวัติอำเภอโนนศิลา..... 78
3.4.2 ที่ตั้งและอาณาเขต..... 79
3.4.3 คณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น..... 80
3.5 การสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น..... 81
3.5.1 การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล..... 81

3.5.2 การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์..... 83
3.5.3 การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ..... 84
3.5.4 การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป..... 84
3.6 สรุป..... 85
บทที่ 4 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์: กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น..... 86
4.1 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น..... 87
4.2 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล. 94
4.3 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์..... 97
4.4 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ..... 99
4.5 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป.... 102
4.6 ประโยชน์ของงานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น..... 104
4.7 สรุป..... 107
บทที่ 5 สรุปผลและข้อเสนอแนะ..... 110
5.1 สรุปผลการวิจัย..... 110
5.1.1 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์..... 110
5.1.2 งานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น..... 110
5.1.3 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์: กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น..... 111
5.2 ข้อเสนอแนะ..... 122
5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย..... 122

5.2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย..... 123
บรรณานุกรม..... 124
ประวัติผู้วิจัย..... 131

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 15

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนา มีวัดเป็นองค์กรทางศาสนาที่เป็นพื้นฐานของสังคม พระภิกษุสงฆ์กับวัดเป็นศูนย์รวมของประชาชนในเขตพื้นที่ในการรวมน้ำใจของบรรดาพุทธศาสนิกชนทำหน้าที่วางรากฐานความเจริญมั่นคงให้แก่สังคม ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในสังคม ส่งเสริมประสิทธิภาพทางสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่า วัดเป็นศูนย์กลางของศาสนาและวัฒนธรรมที่ผู้คนใช้เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตและเป็นเอกลักษณ์ของสังคมนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดและพระสงฆ์มีบทบาทเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของคนในสังคม มีบทบาทการเป็นผู้นำทางศาสนา เป็นผู้นำทางด้านจิตใจของผู้คนในสังคมไทย และพระสงฆ์ยังมีบทบาทต่อสังคมไทยในด้านต่าง ๆ อีกมากมาย เช่น การพัฒนาสังคม การสังคมสงเคราะห์ การสงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ผู้ได้รับความลำบากหรือกระทั่งการช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ซึ่งในปัจจุบันพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นที่ยอมรับของชุมชนจึงเป็นโอกาสที่จะได้พัฒนาสังคมให้เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชนช่วยอบรมศีลธรรมให้สังคมอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข สร้างความสามัคคีเป็นที่ตั้งการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ถูกต้องจนเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

ภารกิจสำคัญที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัตินอกจากการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระภิกษุตามพระธรรมวินัยที่ต้องสามารถสร้างความศรัทธาความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไปแล้ว ภารกิจของพระสงฆ์ยังต้องมีภารกิจสำคัญอีก 6 ประการ ได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณะสงเคราะห์ ดังนั้น พระสงฆ์คณะสงฆ์หรือพระสังฆาธิการต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการบริหารทั้งทางโลกและทางธรรมประกอบกันในการบริหารจัดการองค์กรเพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักการทางโลกและทางธรรมให้มากยิ่งขึ้น โดยจะต้องบริหารจัดการในเชิงรุกด้วยการนำหลักการบริหารองค์กรที่ดี ความโปร่งใสและความเข้าใจหลักการมีส่วนร่วมมาใช้ในการบริหารงานและเพื่อให้ได้ผลเต็มที่มีประสิทธิภาพ

การมีส่วนร่วม จึงเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้พระสงฆ์หรือบุคคลหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือมีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมรับผิดชอบ ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมแก้ปัญหาของการบริหารโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อให้การดำเนินทุกกิจกรรมบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ร่วมกันกำหนดไว้ การมีส่วนร่วม ถือว่ามีความสำคัญที่เป็นวิธีการแบบเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านต่าง ๆ เช่น การให้มีส่วนร่วมในการวางแผน ช่วยเสนอแนะ

ข้อคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจตลอดจนการให้โอกาสและอิสระกับกลุ่มที่จะตัดสินใจทำงานเองภายใต้เป้าหมายและนโยบายที่มอบหมายไว้ให้กว้าง หากมีการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันแล้วจะเป็นผลให้เกิดข้อผูกมัดหรือสิ่งที่ตกลงรวมกันได้ ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมเน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคลโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาที่สำคัญ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยได้สะท้อนความคิดเห็นว่า คณะสงฆ์ย่อมเป็นผู้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภารกิจสำคัญของคณะสงฆ์ในด้านการสาธารณะสงเคราะห์ การสงเคราะห์ผู้ยากลำบากหรือกระทั่งการช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งต้องโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการเป็นผู้ให้การสาธารณะสงเคราะห์แก่ประชาชนด้วยความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ เกื้อกูลแก่ชุมชนและสังคมให้สามารถดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างมีความสุข ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจต้องการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม พัฒนา ปรับปรุงภารกิจการงานด้านการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

1.2 คำถามของการวิจัย

1.2.1 การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ เป็นอย่างไร

1.2.2 งานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น เป็นอย่างไร

1.2.3 คณะสงฆ์มีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์

1.3.2 เพื่อศึกษางานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

1.3.3 เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ มุ่งการศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น และวิเคราะห์หลักด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งได้กำหนดไว้ ดังนี้

1.4.1 ด้านเนื้อหา

1.4.1.1 ศึกษาการมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์

1.4.1.2 ศึกษางานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

1.4.1.3 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์: กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

1.4.2 ด้านระยะเวลา

การวิจัยเรื่องนี้มีขอบเขตระยะเวลาตั้งแต่สิงหาคม 2565-ตุลาคม 2566

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเน้นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก (Review Literature) ซึ่งกระบวนการและขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.5.1 ขั้นรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและเป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1.5.1.1 การดำเนินการสำรวจและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก

1.5.1.2 การดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ คัมภีร์อรรถกถา ตำรา หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสาร วารสาร บทความ งานเขียน และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ทั่วไป

1.5.2 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

1.5.2.1 นำข้อมูลที่ได้มาจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก มาทำการแยกแยะ จัดประเภท ตามความเหมาะสมกับเนื้อหาที่วิจัย

1.5.2.2 ศึกษาข้อมูลที่ได้จากการแยกแยะ จัดประเภท มาอธิบายให้ความหมายตามความเหมาะสมกับเนื้อหาที่วิจัย

1.5.2.3 ศึกษาข้อมูลที่ได้จากการแยกแยะ จัดประเภท ให้ความหมาย นำไปเขียนลงในบทต่าง ๆ ตามความสอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย

1.5.2.4 ศึกษาข้อมูลที่ได้จากการแยกแยะ จัดประเภทให้ความหมายที่เขียนลงในบทต่าง ๆ มาศึกษาวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

1.5.2.5 ขอคำแนะนำ ปรึกษาความเห็นจากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

1.5.2.6 ดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา (Content) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น พร้อมทั้งสรุปและเสนอแนวความคิดประกอบกับทัศนะของผู้วิจัยต่อไป

1.5.2.7 นำเสนอการศึกษาวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก ตำรา หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสาร วารสาร บทความ งานเขียน และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น โดยผ่านข้อมูลคุณภาพแบบพรรณนาเป็นความเรียงนั้น

1.5.3 ขั้นนำเสนอผลงานการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับขั้นตอนด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ตามความเหมาะสมแก่เนื้อหาในบทต่าง ๆ ตามลำดับและเสนอผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

1.6.1 ได้ทราบแนวคิดการมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์

1.6.2 ได้ทราบงานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

1.6.3 ได้ทราบการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.7.1 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.7.1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี ได้กล่าวไว้ใน “หนังสือหลักการพัฒนาชุมชน” ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ว่า มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันต้องยอมรับความจริงที่ว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง[1]

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ ได้กล่าวไว้ใน “หนังสือนโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน” ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ร่วมคิดสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน ร่วมวางนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อขจัดแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล[2]

อคิน รพีพัฒน์ ได้กล่าวไว้ใน “หนังสือชีวิตและจุดจบของสลัมกรุงเทพมหานครแห่งหนึ่ง” ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหาเป็นผู้ที่ทำทุกอย่างซึ่งไม่ใช่การกำหนดจากภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้ามาร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หากแต่ทุกอย่างจะต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเองซึ่งอาจแบ่งการมีส่วนร่วมออกได้ 5 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและที่มาของปัญหา 3) การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการและวางแผนในการแก้ปัญหา

---

[1] ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, *หลักการพัฒนาชุมชน*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2526), หน้า 9.

[2] ไพรัตน์ เตชะรินทร์, *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน*, (กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภาการพิมพ์, 2527), หน้า 13.

4) การมีส่วนร่วมในการดำเนินตามแผน และ 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคและปัจจัยที่มีส่วนให้เกิดผลสำเร็จ[3]

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นโดยทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับประโยชน์จากการกระทำนั้น ซึ่งมีผลกระทบต่อตนเองและชุมชนโดยรวม

1.7.1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์

ภัทรพร สิริกาญจน์ ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ไว้ใน “รายการงานวิจัย” เรื่อง หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ แนวคิด และบทบาทของพระคำเขียน สุวณฺโณ ในการพัฒนาชุมชน” ได้กล่าวไว้ว่า มีความสำคัญในการพัฒนาสังคมในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในปัจจุบันพระสงฆ์มีบทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ ได้แก่ การสงเคราะห์ในด้านจิตใจ เช่น การแสดงพระธรรมเทศนาให้แก่ประชาชนทั่วไปได้เรียนรู้เข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของชีวิต และไม่เดือดร้อนมากนัก เมื่อเผชิญกับอุปสรรคของชีวิต นอกจากนี้ พระสงฆ์อาจให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตโดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นแนวทางในบางกรณี บทบาทการสงเคราะห์ประชาชนทางด้านวัตถุด้วย ได้แก่ การให้ที่พักอาศัยแก่นักเรียนต่างถิ่นและผู้มาปฏิบัติธรรมรักษาศีลในวัดและการให้ประชาชนที่ยากจนได้เช่าที่ดินของวัดในราคาถูกเพื่อปลูกบ้านพักอาศัย เป็นต้น และด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในการรับบริจาคสิ่งของจากผู้มีจิตศรัทธาเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากภัยต่าง ๆ พระสงฆ์มีฐานะเป็นผู้นำชุมชนได้ให้วัดเป็นศูนย์กลางบริการสังคมด้วย เช่น เป็นโรงเรียนสำหรับเด็กวัด เป็นบ้านพักฉุกเฉินสำหรับผู้ขัดสนไร้ที่พึ่งประสบภัยต่าง ๆ เป็นต้น[4]

กรมการศาสนา ได้จำแนกบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่พึงปฏิบัติเพื่อประโยชน์ต่อพระศาสนาและชุมชนหรือสังคมในภารกิจด้านการสาธารณะสงเคราะห์ วัด พระภิกษุช่วยเหลือสังคมรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดพระธรรมวินัยโดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์และความสุขประชาชนเป็นสำคัญ เช่น ให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรมวิชาชีพ จัดให้มีโรงทาน เป็นต้น[5]

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์ดำรงอยู่ฐานะเป็นแกนกลางเป็นศูนย์รวมของสาธารณสมบัติเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชาวบ้านและชุมชน ด้วยเหตุนี้ พระสงฆ์จึงได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ให้มี

---

[3] อคิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว., *ชีวิตและจุดจบของสลัมกรุงเทพมหานครแห่งหนึ่ง*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา, 2537), หน้า 15.

[4] ภัทรพร สิริกาญจน์, “หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ แนวคิด และบทบาทของพระคำเขียน สุวณฺโณ ในการพัฒนาชุมชน”, *รายการงานวิจัย,* (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536), หน้า 21-29.

[5] กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, *คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์,* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2542), หน้า 14.

ความสอดคล้องกับเหตุการณ์และสภาพความเป็นจริงของสังคมจึงจะเป็นประโยชน์เกื้อกูลและอำนวยสุขแก่มหาชนและสังคม พระสงฆ์กับการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านกาย จิตใจ เป็นสิ่งที่จำเป็นเพราะว่าคนในสังคมทุกสังคมมีความต้องการกำลังใจและธรรมะคอยเป็นเครื่องช่วยเยียวยาสภาพของจิตใจอยู่เป็นจำนวนมาก

1.7.1.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณะสงเคราะห์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้คำนิยามของคำว่า สาธารณะ หมายถึง เพื่อประชาชนทั่วไป เช่น สวนสาธารณะ, โทรศัพท์สาธารณะ เป็นต้น[6]

พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม) ได้กล่าวไว้ว่า การสาธารณะสงเคราะห์เป็นงานในส่วนไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างถนนทำสะพาน ศาลาพักร้อน งานนี้จะมี อ.บ.ต. เข้ามาทำหน้าที่ส่วนที่คณะสงฆ์จะช่วยสังคมได้ เช่น การช่วยเหลือผู้ยากไร้เพราะถูกไฟไหม้บ้าน การจัดหน่วยบรรเทาสาธารณภัยหรือการจัดบริหารให้ฟรีในพิธีงานศพ ไม่เก็บค่าน้ำ ค่าไฟ ไม่เก็บค่าเจ้าพนักงาน หากเขามีศรัทธาก็จะทำบุญ ส่วนนี้ก็จะช่วยบรรเทาทุกข์ให้กับชาวบ้านที่เป็นพุทธศาสนิกชนได้ ตลอดทั้งให้การช่วยเหลือสังคมทั้งภายในวัดและนอกวัด ภายในวัด เช่น อำนวยความสะดวกแก่ผู้มาพึ่งมาทำบุญที่วัดให้เหมาะสมและวัดต้องสะอาด สะดวก สบาย ภายนอกวัด เช่น สงเคราะห์ช่วยเหลือชาวบ้านที่มีทุกข์เท่าที่จะทำได้อย่านิ่งดูดาย[7]

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ) ได้กล่าวถึง การสาธารณะสงเคราะห์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามโอกาสอันควรจะมีระเบียบปฏิบัติชัดเจน สำหรับผู้จัดการสาธารณะสงเคราะห์โดยส่วนมาก ได้แก่ วัดหรือเจ้าอาวาส ซึ่งมีบทบัญญัติว่าด้วยหน้าที่ของเจ้าอาวาส ได้แก่ จัดกิจการของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย เป็นธุระในการจัดการศึกษาอบรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ และให้ความสะดวกตามสมควรแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศล[8]

พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภารกิจด้านสาธารณะสงเคราะห์ว่า การสาธารณะสงเคราะห์เป็นการจัดให้การสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน ผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายก ทายิกาของวัดหรือประชาชนทั่วไป วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้าน และบ้านอยู่ได้ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของวัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือ

---

[6] ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน,* อ้างแล้ว, หน้า 1174.

[7] พระธรรมปริยัติเวที, *สาร ภาค 15.* (กาญจนบุรี : ธรรมเมธี. 2548), หน้า 25.

[8] พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ), *เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา,* (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540), หน้า 62-65.

การสาธารณะสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะจัดได้[9]

กรมการศาสนา ได้ให้ความหมายไว้ว่า การสาธารณะสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระสงฆ์สามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระสงฆ์สามเณรที่วัดประสบภัยขาดแคลนวัดและเจ้าอาวาส พระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การช่วยเหลือผู้ยากไร้ เป็นต้น[10]

บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ ได้กล่าวถึงความสำคัญของภารกิจด้านการสาธารณะสงเคราะห์ว่า การสาธารณะสงเคราะห์เป็นการแสดงบทบาทของพระสงฆ์ในด้านสังคมสงเคราะห์ทั้งการสงเคราะห์บุคคล และสาธารณะสงเคราะห์ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เพราะพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางเชื่อมประสานระหว่างคนจนกับคนรวย ปัจจัยที่ได้รับบริจาคมาพระสงฆ์ก็ใช้ทำประโยชน์เป็นสาธารณกุศลและช่วยเหลือบุคคลผู้ขาดแคลนและด้อยโอกาส[11]

พระธรรมปัญญาภรณ์ และพระมหาทองดี ปณฺญาวชิโร ได้กล่าวว่า การเผยแผ่พุทธศาสนาเชิงรุกทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการสาธารณะสงเคราะห์นั้น เป็นเครื่องมือขององค์กรทางพุทธศาสนาที่ทรงพลังและมีประสิทธิภาพสูงที่สามารถขับเคลื่อนสังคมให้ก้าวหน้าต่อไปได้ พุทธศาสนาเชิงรุกด้านการสาธารณะสงเคราะห์ เป็นการจัดสร้างเพื่อประโยชน์อันก่อให้เกิดผลต่อสาธารณะ เช่น การสร้างโรงพยาบาล การสร้างถนน การสร้างศาลา การสร้างอาคารเรียน การสร้างสถานีตำรวจ เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วยังเป็นการจัดหาสิ่งของหรือวัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้สำหรับสถานศึกษาหรือสถานที่อื่นใดที่เป็นของสาธารณะ[12]

สรุปได้ว่า การสาธารณะสงเคราะห์ หมายถึง การจัดกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ เป็นการเกื้อกูลกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ การเกื้อกูลสาธารณสมบัติ การเกื้อกูลประชาชนในกิจอันชอบโดยไม่ขัดพระธรรมวินัย การจัดการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลในด้านต่าง ๆ ให้กับประชาชนและสังคม

---

[9] พระราชรัตนมุนี, *การจัดสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2538), หน้า 14.

[10] กรมการศาสนา, *หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์.* ม.ป.ท., หน้า 7.

[11] บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ, *ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัดศึกษากรณีวัดชลประทานรังสฤษฎ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.* (นนทบุรี : ม.ป.พ., 2545), หน้า 25.

[12] พระธรรมปัญญาภรณ์ (สุชาติ ธมฺมรตโน) และพระมหาทองดี ปณฺญาวชิโร. *การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี.* กรุงเทพมหานคร: อาทรการพิมพ์, 2548,) หน้า 65.

โดยรวมที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการบริจาคช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ ดังนั้น การสาธารณะสงเคราะห์ จึงเป็นการจัดกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ที่พระสงฆ์หรือวัดจัดทำเพื่อการเข้าไปบริหารจัดการ การเข้าไปสนับสนุน การเข้าไปแสวงหาการมีส่วนร่วม และการเข้าไปให้เปล่าเพื่อเป็นประโยชน์เมตตาเอื้ออาทรต่อประชาชนและสังคมต่อไป

1.7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระกฤษดา สมจิตฺโต (ชาวเรือหัก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างความร่วมมือตามหลักบวรเพื่อพัฒนาชุมชนวัดบ้านไร่เจริญผล ผลวิจัยพบว่า กระบวนการการสร้างความร่วมมือตามหลักบวรเพื่อพัฒนาชุมชนวัดบ้านไร่เจริญผล ได้รับความร่วมมือจาก บ้าน วัด รัฐ (โรงเรียน) ในการดำเนินการความร่วมมือ มีการประชุมวางแผนกำหนดเป้าหมายร่วมกัน การรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน หาวิธีร่วมกันเปิดกว้างทางความคิดในการเจรจาตกลง สร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีความคิดไปในทางเดียวกัน ผู้นำที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน มีการบริหารงานเพื่อส่วนรวม ร่วมกันรับผิดชอบและรับผลประโยชน์ร่วมกัน โดยใช้หลักบวร หลักประชาธิปไตย หลักสาราณียธรรม 6 หลักอปริหานิยธรรม 7 และหลักสังคหวัตถุ 4 ผลการวิเคราะห์คุณค่าการสร้างความร่วมมือตามหลักบวรเพื่อพัฒนาชุมชนวัดบ้านไร่เจริญผล พบว่า มีคุณค่าด้านการสาธารณะสงเคราะห์ คือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีคุณค่าด้านการสร้างความสามัคคี คือ การร่วมกันคิด ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ร่วมกันตัดสินใจ และมีคุณค่าด้านการทำนุบำรุงศิลปะ และวัฒนธรรมประเพณี คือ การรักษาฟื้นฟู ภาษา ประเพณี และพิธีทางศาสนา[13]

พระครูกัลยาณปริยัติกิจ (อำนาจ กลฺยาณธโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์การปฏิบัติกรรมฐานตามแนวของพระสุพรหมยานเถร (ครูบาพรหมา พฺรหฺมจกฺโก) ผลวิจัยพบว่า ด้านการส่งเสริมงานสาธารณะสงเคราะห์ภายในวัดสร้างกุฏิ วิหาร อุโบสถ ศาลาการเปรียญ และสงเคราะห์จัดหาทุนทรัพย์ช่วยเหลือในการก่อสร้างสาธารณวัตถุ ได้แก่ วัด กุฏิ วิหาร ศาลาการเปรียญ และโรงเรียนต่าง ๆ ที่มาขอความช่วยเหลือจัดทำน้ำประปา บาดาล และไฟฟ้า หมู่บ้านพระบาทตากผ้า ด้านการดำเนินชีวิตสอนให้ดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท มีความเมตตากรุณาต่อกัน มีความเคร่งครัดในศีลวัตร มีความสันโดษ อนุเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งด้านความเป็นอยู่และ

---

[13] พระกฤษดา สมจิตฺโต (ชาวเรือหัก), *การสร้างความร่วมมือตามหลักบวรเพื่อพัฒนาชุมชนวัดบ้านไร่เจริญผล,* วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2563), บทคัดย่อ.

การศึกษาของพระภิกษุ สามเณร ตลอดจนการสงเคราะห์คนยากจน และงานสาธารณกุศลสงเคราะห์[14]

พระครูปลัดสุวัฒนมงคลสิทธิคุณ (ยุวรัตน์ ก้อนสุรินทร์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีพระพรหมมงคล (ทอง สิริมงฺคโล) วัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผลวิจัยพบว่า บทบาทในการพัฒนาสังคมของพระพรหมมงคล (ทอง สิริมงฺคโล) เจ้าอาวาสวัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการสาธารณะสงเคราะห์ ท่านได้ช่วยเหลือชุมชนอย่างต่อเนื่อง สิ่งที่ท่านไม่เคยละเลยในการสงเคราะห์สังคม คือ มุ่งหวังให้สังคมได้ปฏิบัติตามศีล 5) โดยให้เข้าถึงความหมายและนำไปปฏิบัติพัฒนาให้ถูกต้องให้เป็นประโยชน์ได้จริง ความมีน้ำใจ เผื่อแผ่ เสียสละ ใส่ใจรับฟังทุกข์สุขพร้อมที่จะแบ่งปันช่วยเหลือเพื่อลดความเห็นแก่ตัวเพื่อสร้างปัญญาจนสามารถแก้ปัญหานำทุกข์ให้หมดสิ้นไป[15]

พระครูปลัดอภิชาติ สุวณฺณโชโต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลวิจัยพบว่า ด้านการสาธารณะสงเคราะห์วัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีลักษณะของการใช้หลักธรรมสงเคราะห์ประชาชน เช่น การแนะนำให้ประชาชนพระภิกษุสามเณรได้ปฏิบัติตนให้เหมาะสมต่อการดูแลสุขภาพ งดเว้นสิ่งของมึนเมาที่เป็นอบายมุข และประชาชนมักประสบกับปัญหาด้านอุทกภัยเป็นประจำทุกปี วัดได้สงเคราะห์ประชาชนผู้ประสบความเดือดร้อนให้เข้ามาพักพิงในวัดในระยะสั้น รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีด้านสาธารณะสงเคราะห์เป็นการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ภายในวัดให้เกิดการสงเคราะห์ประชาชนและพระสงฆ์ รวมถึงการใช้อำนาจหน้าที่ในฐานะเจ้าอาวาสสงเคราะห์ประชาชนในชุมชนให้ได้รับการบรรเทาความเดือดร้อนเพื่อให้สาธารณชนได้รับประโยชน์[16]

พระครูสังฆรักษ์ยศวีร์ ปมุตฺโต (เวชบุตร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผลวิจัยพบว่า ด้านสาธารณะสงเคราะห์ตามหลักธรรมาภิบาล กิจการคณะสงฆ์ด้านนี้เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุ

---

[14] พระครูกัลยาณปริยัติกิจ (อำนาจ กลฺยาณธโร), “ศึกษาวิเคราะห์การปฏิบัติกรรมฐานตามแนวของพระสุพรหมยานเถร (ครูบาพรหมา พรหฺมจกฺโก)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561), บทคัดย่อ.

[15] พระครูปลัดสุวัฒนมงคลสิทธิคุณ (ยุวรัตน์ ก้อนสุรินทร์), “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: ศึกษาเฉพาะกรณีพระพรหมมงคล (ทอง สิริมงฺคโล) วัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2561), บทคัดย่อ.

[16] พระครูปลัดอภิชาติ สุวณฺณโชโต, “รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558), บทคัดย่อ.

ดำเนินการช่วยเหลือสังคมและผู้ประสบภัยพิบัติในลักษณะต่าง ๆ ดังนั้น กิจการคณะสงฆ์ทุกด้านต้องใช้คุณธรรมนำการบริหารให้คำปรึกษากับคณะสงฆ์เมื่อเกิดปัญหา จัดประชุมเปิดโอกาสให้พระสังฆาธิการมีส่วนร่วมแต่การทำงานก็ต้องนำหลักของกฎหมาย หลักความโปร่งใส คุ้มค่าตรวจสอบได้[17]

พระครูโสภณสาโรภาส (อภิวัฒน์ ฐตสาโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนาอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผลวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ได้ให้การช่วยเหลือสร้างพัฒนาถนน สะพาน ไฟฟ้า ชุมชน ประสานความร่วมมือกับผู้นำชุมชน จัดหาโควตาตลาดรับซื้อข้าวปลอดสารพิษ และสร้างต้นแบบการทำนาข้าวปลอดสารพิษที่ได้ผลิตผลดี เป็นแบบอย่างและเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนได้ด้วย ร่วมกับหน่วยงานราชการอื่นจัดกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ทุกเพศ วัย เช่น กิจกรรมวันพ่อ กิจกรรมวันผู้สูงอายุ และสำรวจความจำเป็นและความต้องการของโรงเรียน จัดลำดับความต้องการ วางแผนการให้งบประมาณให้เกิดความคุ้มค่า[18]

พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ ขนฺติพโล (รอดทะยอย), พระมหากฤษณ์ธนินต์ เสฏฺฐเมธี, ดร. (เดชจักรบดินทร์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบและกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน ผลวิจัยพบว่า สภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการสาธารณะสงเคราะห์ การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย การบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ยั่งยืน) 3 ด้าน 1) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ยั่งยืน) 2) ดำรงศีลธรรม (ยั่งยืน) เจ้าอาวาสมีภารกิจการบริหารจัดการวัดเพื่อสร้างความมั่นคงแก่องค์กรสะสมตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส 3) นำสังคมสันติ (ยั่งยืน) ผู้บริหารจัดการคณะสงฆ์ควรคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงขององค์กรตามโลกาภิวัฒน์ที่มีการแข่งขันสูง ควรปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารงานสมัยใหม่เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายขึ้น[19]

---

[17] พระครูสังฆรักษ์ยศวีร์ ปมุตฺโต (เวชบุตร), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2562), บทคัดย่อ.

[18] พระครูโสภณสาโรภาส (อภิวัฒน์ ฐตสาโร), *การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนาอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม,* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554), บทคัดย่อ.

[19] พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ ขนฺติพโล (รอดทะยอย), พระมหากฤษณ์ธนินต์ เสฏฺฐเมธี, ดร. (เดชจักรบดินทร์), “รูปแบบและกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน”, *รายงานการวิจัย,* ทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยา, 2551), บทคัดย่อ.

สุริยนต์ น้อยสงวน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการปฏิบัติงานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ ผลวิจัยพบว่า องค์การพระพุทธองค์ทรงบัญญัติพระธรรมวินัยเพื่อเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติและปกครองคณะสงฆ์โดยการวางหลักการมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบในองค์กรไว้ การคัดเลือกและการดำเนินงานเป็นไปด้วยความยุติธรรมตามหลักพระธรรมวินัย 3 ประการ กล่าวคือ (1) หลักพระวินัย คือ การแต่งตั้งสมมติด้วยการถือเอาอายุพรรษาเป็นเครื่องมือกำหนด (2) หลักพระธรรม คือ การแต่งตั้งสมมติพระภิกษุเพื่อทำการแทนคณะสงฆ์โดยถือเอาความสามารถเป็นหลักในการแต่งตั้งมอบหมายหน้าที่ให้ดำเนินการในกิจนั้น ๆ กำหนดคุณสมบัติเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้ (3) หลักพระธรรมวินัยรวมกัน คือ การแต่งตั้งสมมติพระภิกษุเป็นเจ้าหน้าที่ทำการแทนสงฆ์โดยยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นการถือเอาอายุพรรษาซึ่งผู้ที่รับการแต่งตั้งอาจจะเป็นผู้ที่มีพรรษามากหรือพรรษาน้อยก็ได้ตามความเหมาะสมตามหลักธรรมาธิปไตย พุทธธรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ พระสงฆ์ควรมีรูปแบบการพัฒนางานสังคมสงเคราะห์ในส่วนที่สังคมคาดหวังไว้ทั้ง 2 นัย คือ การสงเคราะห์ทางวัตถุ และสงเคราะห์ทางจิตใจไปพร้อม ๆ กัน โดยมีจุดมุ่งหมายอันจะนำไปสู่การพัฒนาและบูรณาการสังคมอย่างยั่งยืนถาวร ต้องพัฒนาคุณภาพจิตใจ พัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้รูปแบบการปฏิบัติงานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เพื่อความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง ย่อมนำประโยชน์สุขอย่างสูงสุดมาสู่สังคมไทยสืบไป[20]

เอกพจน์ คงกระเรียน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ไทยกับการพัฒนาสาธารณะประโยชน์เพื่อสังคมกรณีพระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยังค์ สิรินธโร) ผลวิจัยพบว่า โครงการพัฒนาสาธารณะประโยชน์เพื่อสังคมของพระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยังค์ สิรินธโร) ยังประโยชน์ให้เกิดแก่กลุ่มเป้าหมายทุกระดับในสังคมทั้งระดับเยาวชน ระดับประชาชนทั่วไป และระดับนานาชาติ ส่วนการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ ในปัจจุบันมีความเป็นอิสระปราศจากเรื่องการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องด้านเศรษฐกิจ พบว่า การพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในอดีตและในปัจจุบัน มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ เรื่องปากท้องของประชาชน โครงการเพื่อการพัฒนาต่าง ๆ มุ่งเน้นการฝึกอาชีพเพื่อสร้างงานสร้างรายได้เป็นหลัก เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงตนอยู่ได้ในลักษณะครอบครัวมีสุขและให้ชุมชนเข้มแข็งด้านสังคม พบว่า การพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในอดีตใช้หลักการมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือเพื่อการพัฒนาด้านสังคม เพราะการมีส่วนร่วมคือสำนึกทางสังคมอย่างเป็นธรรมชาติที่สุด

---

[20] สุริยนต์ น้อยสงวน, *รูปแบบการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ,* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561), บทคัดย่อ.

ส่วนการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในปัจจุบันกับยิ่งคงมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม[21]

สรุปจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ เป็นการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์มีบทบาทที่ชัดเจนในด้านการสงเคราะห์ให้แก่ประชาชนทั่วไปได้เรียนรู้เข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของชีวิต เมื่อเผชิญกับอุปสรรคของชีวิต พระสงฆ์อาจให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตโดยใช้หลักพุทธธรรมในการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ในด้านวัตถุ และการมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์เพื่อบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่คนหมู่มากเพื่อการดำรงชีวิตให้อยู่อย่างผาสุกต่อไป

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ หมายถึง การร่วมคิดร่วมทำของพระสงฆ์หรือพระสังฆาธิการในการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น โดยการเป็นผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานสาธารณะสงเคราะห์ด้วยการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับประโยชน์ในการช่วยเหลือสร้างพัฒนาประสานความร่วมมือกับชุมชนที่เป็นสาธารณประโยชน์ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์ตามแนวคิดของโคเฮน และอัพฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) ซึ่งได้กำหนดแนวคิดของการมีส่วนร่วมสำหรับนำมาใช้ในงานวิจัยนี้ มี 4 ด้าน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) หมายถึง การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ในการแสดงความคิดเห็นในการจัดการโครงการกิจกรรมที่สามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่จะเข้าใจปัญหาและสาเหตุของปัญหาความต้องการที่แท้จริงในการปฏิบัติงานร่วมกัน

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) หมายถึง การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ในการปฏิบัติการดำเนินงานตามโครงการและแผนงาน กิจกรรมได้ร่วมกันปฏิบัติการตามบทบาทหน้าที่ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติโครงการกิจกรรมในการเข้าไปเป็นผู้ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) หมายถึง การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ในการเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผลประโยชน์ของดำเนินการตามโครงการกิจกรรมที่คณะสงฆ์ได้ร่วมกันปฏิบัติก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ในด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านบุคคล และความคุ้มค่าของผลประโยชน์ตามการปฏิบัติโครงการกิจกรรมของคณะสงฆ์นั้น

---

[21] เอกพจน์ คงกระเรียน, “บทบาทพระสงฆ์ไทยกับการพัฒนาสาธารณะประโยชน์เพื่อสังคม กรณีพระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยังค์ สิรินธโร)”, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรังสิต, 2562), บทคัดย่อ.

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ในการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีการมีส่วนร่วมตามกระบวนการวิเคราะห์และประเมินผลเพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การสาธารณะสงเคราะห์ หมายถึง การจัดกิจการของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ในการปฏิบัติงานโครงการกิจกรรมอันเป็นสาธารณประโยชน์ที่ให้การสงเคราะห์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือแก่ประชาชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์ของการสาธารณะสงเคราะห์ตามแนวคิดตามระเบียบการปกครองของคณะสงฆ์ไทย ซึ่งได้กำหนดแนวคิดของการสาธารณะสงเคราะห์สำหรับนำมาใช้ในงานวิจัยนี้ มี 4 ด้าน ดังนี้

1. การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล หมายถึง คณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์อันเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ประชาชนและเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

2. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ หมายถึง คณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้ให้การช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งเพื่อเป็นการดำเนินการให้เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อเป็นการสาธารณประโยชน์เป็นประโยชน์แก่ประชาชนและเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

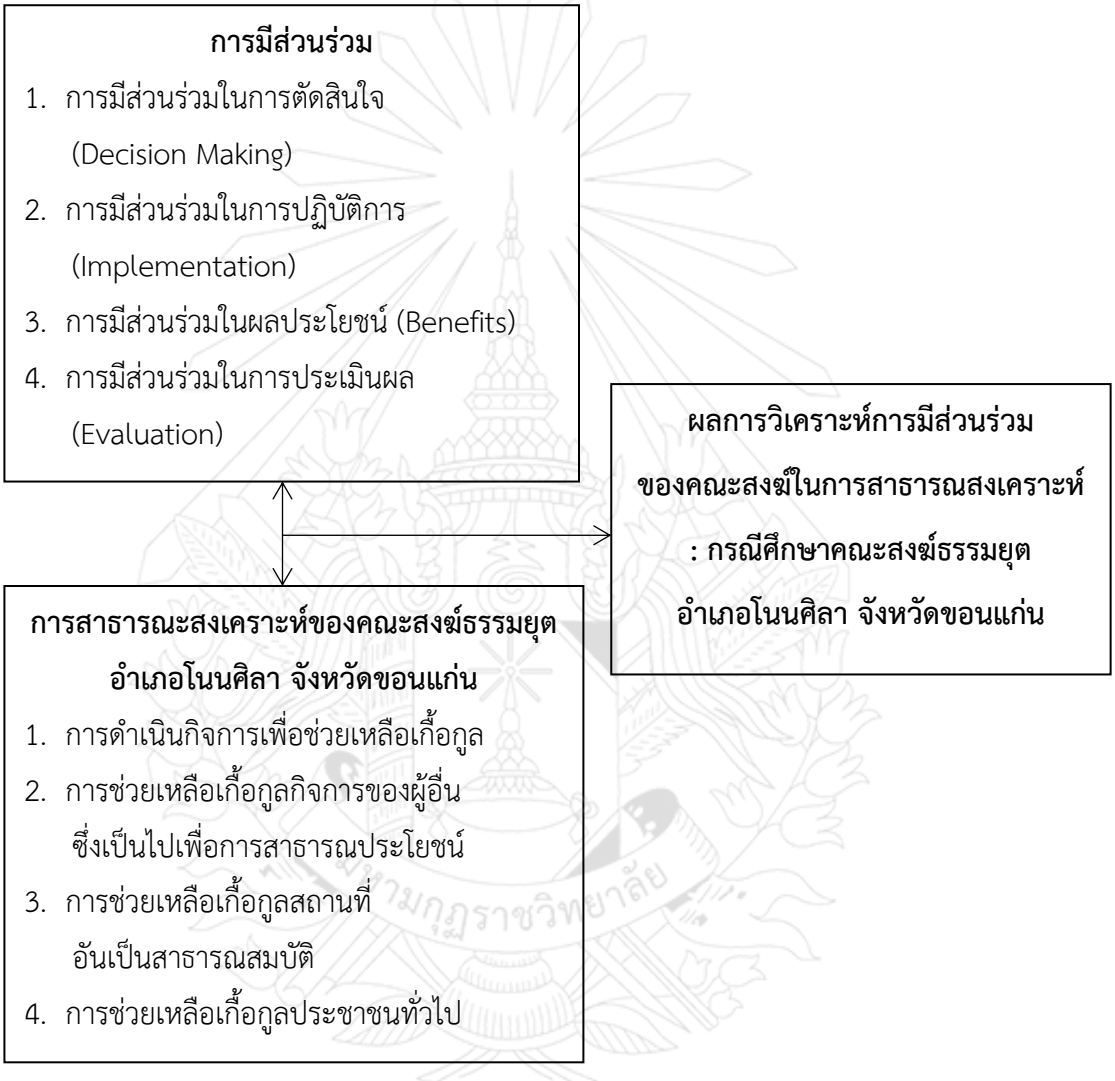
3. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ หมายถึง คณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้ให้การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

4. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป หมายถึง คณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้ให้การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนโดยทั่วไปในกาลเวลาที่สมควรหรือในกาลเวลาที่เหมาะสมตามสถานการณ์ที่ควรให้การช่วยเหลือเกื้อกูลอันเป็นการช่วยกันแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในสังคมบรรเทาความทุกข์ร้อนแก่ประชาชนและเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

คณะสงฆ์ธรรมยุต หมายถึง คณะสงฆ์หรือพระสังฆาธิการหรือคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นพระภิกษุที่เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการบริหารทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อให้การช่วยเหลือเกื้อกูลอันเป็นการสาธารณะสงเคราะห์ การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ผู้ที่ได้รับความลำบากหรือกระทั่งการช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับประชาชนในอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

1.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของการมีส่วนร่วมในการร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มตามแนวคิดของโคเฮน และอัพฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) และแนวคิดการสาธารณะสงเคราะห์ตามระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทยมาใช้ในการกำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2
แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ในครั้งนี้ เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปตามความมุ่งหมายวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำเสนอสาระสำคัญของแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 2.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
- 2.1.2 ลักษณะรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม
- 2.1.3 เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม
- 2.1.4 ประเภทของการมีส่วนร่วม
- 2.1.5 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม

2.2 บทบาทของพระสงฆ์
- 2.2.1 พระภิกษุสงฆ์หรือคณะสงฆ์
- 2.2.2 บทบาทของพระสงฆ์กับการสงเคราะห์สังคม

2.3 บทบาทของพระสงฆ์กับงานสาธารณะสงเคราะห์
- 2.3.1 บทบาทของพระสงฆ์กับการสงเคราะห์
- 2.3.2 บทบาทของพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ในอดีต
- 2.3.3 บทบาทของพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ในปัจจุบัน
- 2.3.4 บทบาทของพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ในอนาคต

2.4 สรุป

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

2.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Teamwork) เพื่อการเปลี่ยนแปลงในการมีส่วนร่วม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการที่พระสงฆ์มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนนั้นได้เกิดขึ้นในชุมชน มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

โคเฮน และอัพฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นการแสดงออกด้านความคิดเกี่ยวกับการจัดการระบบหรือกำหนดระบบของโครงการเป็นการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่สามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหา ซึ่งในขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1.1 การมีส่วนร่วมในขั้นต้น (Initial Decision) เป็นการค้นหาความต้องการที่แท้จริงของวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมของโครงการ

1.2 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนตรียมการ (Ongoing Decision) เป็นการหาโอกาสหรือช่องทางในการแก้ปัญหา รวมทั้งลำดับความสำคัญของโครงการที่จะต้องดำเนินการ

1.3 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจปฏิบัติการ (Ongoing Decision) เป็นการหาบุคลากรเข้ามาปฏิบัติการ ได้แก่ อาสาสมัครผู้ประสานงานเพื่อที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยการเป็นสมาชิกร่วมดำเนินการ การคัดเลือกผู้นำและการสร้างพลังอำนาจให้แก่องค์กร

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) เป็นการดำเนินงานตามโครงการและแผนงาน และเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกิจการและผลงานที่ปรากฏ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

2.1 การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร (Resource Contribution) ได้แก่ การมีส่วนร่วมสละแรงกาย การสละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์และการให้คำแนะนำ ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้จะให้ด้วยความเต็มใจ

2.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารและการประสานงาน (Administration and Coordination) จะมีส่วนร่วมโดยวิธีการจ้างบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ การฝึกอบรมผู้ที่จะเข้าปฏิบัติในโครงการหรือการให้คำปรึกษาในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการและเป็นผู้ประสานงานในโครงการด้วย

2.3 การมีส่วนร่วมในการเข้าเป็นผู้ปฏิบัติในโครงการ (Programmer Enlistment Activities) เป็นการเข้ามีส่วนร่วมโดยการเข้าร่วมเป็นผู้ปฏิบัติในโครงการ พบว่า มีลักษณะเป็นการบังคับให้เข้าปฏิบัติในโครงการมากที่สุด การมีส่วนร่วมโดยการบังคับให้ปฏิบัติจะต่างจากการให้ความร่วมมือ เพราะการบังคับให้ทำนั้นผลประโยชน์จะไม่ใช่เป็นสิ่งสำคัญ แต่ถ้าเป็นการมีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจ จะมีการคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับหลังการมีส่วนร่วมด้วย

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

3.1 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านวัตถุ (Material Benefits) ได้แก่ การมีส่วนร่วมการเพิ่มผลผลิต รายได้ หรือทรัพย์สิน

3.2 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านสังคม (Social Benefits) ได้แก่ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่สังคม เช่น โรงเรียน สถานที่สาธารณะ หรือส่วนกลางของชุมชน เช่น การเพิ่มคุณภาพชีวิต การเกิดระบบน้ำประปา

3.3 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านบุคคล (Personal Benefits) ได้แก่ ความนับถือตนเอง (Self-Esteem) พลังอำนาจทางการเมือง (Political Power) และความคุ้มค่าของผลประโยชน์

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นการหาข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางแก้ไขในการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป[1]

ประพันธ์พงศ์ ชิณพงษ์ ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางการเปลี่ยนแปลงความเห็นพ้องต้องกันนั่นจะมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการ กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั่นและเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องตระหนักว่าการปฏิบัติ การทั้งหมดโดยกลุ่มหรือในนามของกลุ่มหรือกระทำการผ่านองค์กรดังนั้นองค์กรจะต้อง เป็นเสมือนตัวที่ทำให้การปฏิบัติการบรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ[2]

สมนึก ปัญญาสิงห์ ได้เสนอหลักการของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหา กล่าวคือเน้นบทบาทของประชาชนและชุมชนเป็นศูนย์กลาง ชุมชนเป็นเจ้าของเรื่อง เจ้าของโครงการเพื่อให้ชุมชนมีบทบาทแก้ไขปัญหาด้วยพลังความรู้ความสามารถของตนเองมากขึ้น หน่วยงานภายนอกเป็นผู้ให้สนับสนุนเรื่องเทคนิควิชาการ ความรู้ ตลอดจนงบประมาณสมทบ

2. พัฒนาขีดความสามารถและสร้างพลังกลุ่มของชุมชนให้เข้มแข็ง ช่วยให้เขาคิดไม่ใช่คิดให้เขาและช่วยให้เขาทำไม่ใช่ทำให้เขา ทั้งนี้ เพื่อให้กลุ่มหรือองค์กรเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการพึ่งตนเองได้

3. พัฒนากระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมจากชุมชน ได้แก่ การวิเคราะห์ การเสนอแนะ การวิจารณ์ การตรวจสอบอย่างเปิดเผย โปร่งใส ช่วยคิด แนะนำ ปรับปรุง เช่น การมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานรัฐกับองค์กรประชาชนและการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนด้วยกันเอง เป็นต้น

4. การมีหุ้นส่วนในกระบวนการพัฒนาและการทำงานร่วมกันโดยผนึกกำลังความรู้ความสามารถและความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ การแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องอาศัย

---

[1] Cohen. J. M. and Uphoff. N. T., *Participations Place in Rural Development: Seeking Clarity through Specificity.* (New York: World Developments. 1980), pp. 121-130.

[2] ประพันธ์พงศ์ ชิณพงษ์, *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว,* (ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2551), หน้า 12.

ความร่วมมือจากหลายฝ่ายโดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับภาคและระดับท้องถิ่น รวมถึงองค์กรเอกชนและประชาชนผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม

5. การดำเนินโครงการและจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น การสร้างผลงานและการติดตามตรวจสอบ ประสิทธิผล ประสิทธิภาพของโครงการ เช่น ใช้งบประมาณน้อยแต่ได้ผลงานมากไม่มีสูญเปล่าทำได้อย่างประหยัดใช้ทรัพยากรบุคคลน้อยคุ้มค่าและที่สำคัญคือแก้ไขปัญหาร่วมกับชุมชนได้[3]

Vroom and Deci ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่าเป็นปริมาณของอิทธิพลที่ปัจเจกบุคคลรู้สึกว่าได้เข้าไปร่วมในการตัดสินใจและบุคคลจะได้รับความพึงพอใจจากการทางานที่มีประสิทธิภาพ โดยตัวบุคคลจะพัฒนาความผูกพันที่มีต่องาน และจะสามารถทางานได้ดีตลอดจนสามารถขยายเป้าหมายขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ[4]

สรุป ความหมายของการมีส่วนร่วม คือ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มีความคิดเห็นส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จะส่งผลกระทบต่อตนเองโดยตรงการตัดสินใจดังกล่าวทำให้เกิดทิศทางเป้าหมายที่จะทำให้บรรลุร่วมกัน ดังนั้น การมีส่วนร่วม จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาโดยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการด้วยความเต็มใจ

2.1.2 ลักษณะรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

1) ลักษณะรูปแบบของการมีส่วนร่วม มีนักวิชาการได้ศึกษาการมีส่วนร่วมเป็นลักษณะของการประชุมปรึกษาหารือวางแผนกำหนดวิธีการต่าง ๆ มีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

จารุพงศ์ พลเดช ได้เสนอขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ซึ่งเรียกว่าเป็นขอบเขตลักษณะหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่สำคัญ 6 แบบ คือ

1. การวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของชุมชนหรือของกลุ่ม
2. การกำหนดแนวทางการดำเนินการให้บรรลุในการแก้ปัญหา
3. การระดมทรัพยากรทั้งในและนอกชุมชน
4. การปฏิบัติตามแบบที่กำหนดไว้
5. การควบคุมติดตามและประเมินผล

---

[3] สมนึก ปัญญาสิงห์, *การทำงานแบบมีส่วนร่วมคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,* (ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542), หน้า 16.

[4] Vroom, V. H., & Deci, E. L., *Management and motivation,* (New York: Penguen Book. 1970), pp. 142.

6. การจัดสรรประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างยุติธรรม[5]

ธนาภรณ์ เมทณีสดุดี ได้กล่าวถึงลักษณะแนวทางของการมีส่วนร่วมว่าเป็นการร่วมคิด หมายถึง การร่วมกันในการประชุมปรึกษาหารือในการวางแผน กำหนดโครงการ การกำหนดวิธีการ ติดตามผล การตรวจสอบ และการดูแลรักษาเพื่อให้กิจกรรมหรือโครงการเหล่านั้นสำเร็จผลตามวัตถุประสงค์ มี 3 ประการ คือ

1. การร่วมตัดสินใจ หมายถึง เมื่อมีการประชุมปรึกษาหารือเรียบร้อยแล้วต่อมาจะต้องร่วมกันตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือแนวทางที่เห็นว่าดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด

2. การร่วมปฏิบัติตามโครงการ หมายถึง การเข้าร่วมในการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ เช่น ร่วมออกแรง ร่วมบริจาคทรัพย์ เป็นต้น

3. การร่วมติดตามและประเมินผลโครงการ หมายถึง เมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้วได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจตราดูแลรักษาและประเมินผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ[6]

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมว่ามีหลายระดับ ตั้งแต่เป็นสมาชิกจนถึงเป็นผู้นำหรือประธานกรรมการ ดังนี้

1. เป็นสมาชิก
2. เป็นสมาชิกเข้าร่วมการประชุม
3. เป็นสมาชิกที่บริจาคเงินช่วย
4. เป็นกรรมการ
5. เป็นประธานกรรมการ

นอกจากนี้แล้วยังอาจพิจารณาลักษณะการมีส่วนร่วมของสมาชิก ดังต่อไปนี้

1. สมาชิกผู้นั้นทำอะไรระหว่างการประชุม
2. สมาชิกผู้นั้นเล่นบทอะไรในที่ประชุม[7]

มงคล จันทร์ส่อง ได้กำหนดรูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของบุคคลไว้ว่าองค์ประกอบรูปแบบของการมีส่วนร่วม มี 3 ด้านในภาพรวม ดังนี้

---

[5] จารุพงศ์ พลเดช, *การบริหารภาครัฐแนวใหม่,* (นนทบุรี : สำนักงาน ก.พ. เอกสารประกอบการบรรยาย, 2546), หน้า 74.

[6] ธนาภรณ์ เมทณีสดุดี, *ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการรับบริหารสื่อวีดีทัศน์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาทรัพยากร,* (นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2548), บทคัดย่อ.

[7] นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา,* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527), หน้า 64.

1. การมีส่วนร่วมจะต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน การให้บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมจะต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนว่าจะทำกิจกรรมนั่น ๆ ไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้ตัดสินใจถูกว่าควรจะเข้าร่วมหรือไม่

2. การมีส่วนร่วมจะต้องมีกิจกรรมเป้าหมายการให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมจะต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไรเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถตัดสินใจได้ว่าจะเข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่

3. การเข้าร่วมจะต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย การที่จะให้บุคคลเข้ามามีส่วนในร่วมกิจกรรมนั้นจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมายด้วย อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปบุคคลกลุ่มเป้าหมายมักถูกจำกัดโดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้วเป็นพื้นฐาน[8]

วรรณา วงษ์วานิช ได้อธิบายรูปแบบของการมีส่วนร่วมของบุคคลได้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง คือ รูปแบบที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือเข้ามาเกี่ยวข้องร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนจนกว่าการดำเนินงานจะบรรลุผลเสร็จสมบูรณ์

2. การมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริง คือ รูปแบบที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือเข้ามาเกี่ยวข้องในลักษณะหนึ่งลักษณะใดหรือในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งเท่านั่นโดยแท้จริงแล้วกระบวนการมีส่วนร่วมไม่อาจสามารถกระทำได้ในทุกประเด็น แต่การมีส่วนร่วมของบุคคลจะมีอยู่ในเกือบทุกกิจกรรมของสังคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจและประเด็นการพิจารณาที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขพื้นฐานการมีส่วนร่วมว่าจะต้องมีอิสรภาพมีความเสมอภาคและมีความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้การมีส่วนร่วมดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ[9]

Fornaroff เสนอว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีขั้นตอนการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การวางแผน รวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ต้องใช้ตลอดจนการติดตามประเมินผล

2. การดำเนินงาน

3. การใช้บริการจากโครงการ

4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์[10]

---

[8] มงคล จันทร์ส่อง, *ระดับความรู้และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของสมาชิก อบต. อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์,* วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544), หน้า 74.

[9] วรรณา วงษ์วานิช, *ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์,* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), หน้า 56.

[10] Fornaroff, A., *Community involvement in Health System for Primary Health Care,* (Geneva: World Health Organization, 1980), pp. 142.

สรุปได้ว่า ลักษณะรูปแบบของการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) กระบวนการของการตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทั้งนี้ ต้องมีการวางแผน การดำเนินงาน การใช้บริการ และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมและเสมอภาคเป็นที่ยอมรับในสังคม

2) ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

ปรมะ สตะเวทิน ได้เสนอขั้นตอนหรือประเภทของการมีส่วนร่วมเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในกระบวนการของการตัดสินใจ คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผนและการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานตามโครงการนั้นจะได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ภายในกลุ่มแล้ว ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลเกิดขึ้นอันที่เป็นประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตก็คือความเห็น (views) ความชอบ (preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้[11]

ปรัชญา เวสารัชช์ ได้ขยายความของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมสะท้อนการเข้าเกี่ยวข้องโดยสมัครใจและเป็นประชาธิปไตย

1.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่กระบวนการพัฒนาและมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาตลอดจนเอื้อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

1.2 การแบ่งปันผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

1.3 การตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย นโยบาย การวางแผน และดำเนินโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

---

[11] ปรมะ สตะเวทิน, *การสื่อสารมวลชน กระบวนการและทฤษฎี,* พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, 2541), หน้า 92.

2. การมีส่วนร่วมเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างส่วนที่ประชาชนลงแรงและทรัพยากรเพื่อพัฒนากับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุนลงแรงดังกล่าว กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจไม่ว่าระดับท้องถิ่น ภูมิภาค หรือระดับชาติ จะช่วยให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างส่วนที่ประชาชนลงทุนลงแรงกับประโยชน์ที่ได้รับ

3. ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจผิดแผกแตกต่างกันไปตามสภาพเศรษฐกิจของประเทศ นโยบาย และโครงการของการบริหารรวมทั้งลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชากร การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนามีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาเพื่อให้โครงการพัฒนาประสบผลสำเร็จ การพิจารณาประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจึงพิจารณาจากความพยายามที่บุคคลทุ่มเทให้กับการทำงานในโครงการพัฒนาจนโครงการประสบผลสำเร็จยิ่งบุคคลทุ่มเทความพยายามในการกระทากิจกรรมในโครงการพัฒนานั้น ๆ มากเท่าใดก็ถือว่าบุคคลนั้นเข้าร่วมโครงการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ[12]

อคิน รพีพัฒน์ ได้เสนอขั้นตอนของการมีส่วนร่วม มี 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท ขั้นตอนนี้เป็นส่วนแรกที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าชาวชนบทยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและค้นหาสาเหตุของปัญหาด้วยตัวของเขาเองกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์ เพราะชาวชนบทจะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้น สิ่งที่แน่นอนที่สุดก็คือชาวชนบทเป็นผู้อยู่กับปัญหาและรู้จักปัญหาของตนเองดีที่สุด แต่มนุษย์ย่อมยังจะมองปัญหาของตนเองไม่ชัดเจนจนกว่าจะมีคนมาช่วยให้เขาวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาของเขาได้เด่นชัดขึ้น เจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาจึงน่าจะมีหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นกระจกเงาผู้คอยสะท้อนภาพหรือเป็นแพทย์ผู้คอยชักนำให้ชาวชนบทมองเห็นภาพของปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาด้วยตัวของเขาเอง

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม การวางแผนการดำเนินกิจกรรมเป็นขั้นตอนต่อไปที่ขาดไม่ได้ เพราะหากเจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาต้องการแต่ผลงาน การพัฒนาวัตถุให้เสร็จสิ้นโดยฉับไวก็จะดำเนินการวางแผนงานเสียด้วยตนเอง ผลต่อไปที่ตามมาก็คือเมื่อขาดเจ้าหน้าที่ชาวชนบทก็ไม่สามารถดำเนินการวางแผนงานได้ด้วยตนเอง อาจจะมีความยากลำบากที่จะผลักดันให้เจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาทำหน้าที่เป็นแค่เพียงเพื่อนของชาวชนบทในการช่วยกันวางแผน เพราะชาวชนบทโดยทั่วไปมีการศึกษาน้อย แต่ถ้าเราไม่ให้ชาวชนบทได้มีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้โอกาสที่ชาวชนบทจะได้รับการศึกษาและพัฒนาตนเองในการวางแผนดำเนินงานก็จะหมดไปเจ้าหน้าที่

---

[12] ปรัชญา เวสารัชช์, *บริการประชาชนทำได้ไม่ยาก (ถ้าอยากทำ),* (กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2540), หน้า 121.

หรือนักพัฒนาต้องทำใจให้ได้ว่าการศึกษาเรื่องใดก็ตามต้องเริ่มความยากง่าย เร็ว ช้า จากระดับของผู้รับการศึกษามิใช่จากระดับความรู้ความสามารถของผู้ให้การศึกษา

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน ถึงแม้ว่าชาวชนบทจะยากจนและขาดแคลนทรัพยากร แต่ชาวชนบทก็มีทรัพยากรที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงานได้ เพราะจากประสบการณ์ในการทำงานในชนบท อย่างน้อยชาวชนบทก็มีแรงงานของตนเองเป็นขั้นต่ำสุดที่จะเข้าร่วมได้และในหลาย ๆ แห่งชาวชนบทสามารถจะร่วมลงทุนในกิจกรรมหลาย ๆ ประเภทได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชาวชนบทคิดต้นทุนให้กับตัวเองในการดำเนินงานและจะระมัดระวังรักษากิจกรรมที่ทำขึ้นเพราะเขาจะมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของซึ่งต่างไปจากการที่การลงทุนและการปฏิบัติงานทั้งหมดมาจากปัจจัยภายนอก เมื่อจะมีอะไรเสียหายก็ไม่เดือดร้อนมากนักและการบำรุงรักษาก็จะไม่เกิดขึ้น เพราะเมื่อไม่ใช่ของเขา เขาก็จะไม่บำรุงรักษา ไม่รักและหวงแหนมัน นอกจากนั้น การร่วมปฏิบัติงานด้วยตนเองทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิดและเมื่อเห็นประโยชน์ก็สามารถจะดำเนินกิจกรรมนั้นด้วยตนเองต่อไปได้

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนในขั้นสุดท้ายที่สำคัญอย่างยิ่งอีกเหมือนกัน เพราะถ้าหากการติดตามและการประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมของชาวชนบท แต่ได้ดำเนินการโดยบุคคลภายนอก ชาวชนบทย่อมจะไม่ได้ประเมินด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดีได้รับประโยชน์อย่างไรหรือไม่[13]

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ได้เสนอว่า การมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่แท้จริงหรือสมบูรณ์ ประกอบด้วย กระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน (Planning) กลุ่มคนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาจัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามและประเมินผลและประการสำคัญ คือ การตัดสินใจด้วย

2. การดำเนินกิจกรรม (Implementation) กลุ่มคนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรรควบคุมทางการเงินและการบริหาร

3. การใช้ประโยชน์ (Utilization) กลุ่มคนจะต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและการควบคุมทางสังคม

---

[13] อคิน รพีพัฒน์, *การมีส่วนร่วมของชุมชนในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา,* (กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภาการพิมพ์, 2527), หน้า 97.

4. การได้รับผลประโยชน์ (Obtaining benefits) กลุ่มคนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นฐานที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรือวัตถุก็ได้[14]

Klein ได้แบ่งกรรมวิธีการมีส่วนร่วมไว้ 12 ขั้นตอน ดังนี้

1. การร่วมประชุม เป็นการร่วมถกปัญหา หรือเนื้อหาสาระของการวางแผนพัฒนาหรือการจัดทำแผนโดยตรง

2. การถกเถียง เป็นการแสดงความคิดเห็น โต้แย้งกันตามวิถีทางประชาธิปไตยเพื่อให้ทราบถึงผลดีผลเสียในกรณีต่าง ๆ

3. การให้คำปรึกษาแนะนำ วิธีการนี้ประชาชนต้องเข้าร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการบริหารโครงการ เพื่อให้ความมั่นใจว่ามีเสียงประชาชนที่ถูกผลกระทบเข้ามีส่วนร่วมรับรู้และร่วมในการตัดสินใจและการวางแผน

4. การสำรวจ วิธีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนก็เป็นวิธีการหนึ่งที่ให้ประชาชนได้มีโอกาสร่วมแสดงความเห็นในกรณีต่าง ๆ

5. การประสานงานร่วมกัน เป็นกรรมวิธีที่ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่การคัดเลือกตัวแทนกลุ่มให้เข้าไปร่วมงานบริหารและมีการัดการ หรืออาจจะเป็นในรูปการเข้าร่วมในคณะกรรมการที่ปรึกษาจากฝ่ายประชาชน

6. การสัมภาษณ์หรือการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้นำและประชาชนผู้ได้รับผลกระทบเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

7. การจัดทัศนศึกษาไปยังจุดหรือบริเวณที่จะมีการก่อสร้างหรือการจัดทำโครงการพัฒนาเพื่อการสำรวจและตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนจะร่วมตัดสินใจ

8. การไต่สวนสาธารณะ เป็นการไต่สวนข้อมูลจากประชาชนโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนและทุกกลุ่มในสังคมได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นต่อกฎระเบียบและนโยบายประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญของรัฐบาลซึ่งมีผลกระทบต่อประชาชนโดยรวม

9. การสาธิต เป็นการใช้เทคนิคการสื่อสารทุกรูปแบบ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ วิทยุ โทรทัศน์ สไลด์ แผนที่ และหุ่นจำลอง เพื่อเผยแพร่ข่าวสารจากรัฐสู่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารอย่างทั่วถึงกัน

10. การเลือกตั้งผู้แทนของประชาชน เป็นการพิจารณาเลือกผู้แทนของสังคมทำได้โดยการปรึกษาหารือประสานงานร่วมกัน สัมภาษณ์ ร่วมประชุม และถกเถียงกัน

---

[14] องค์การอนามัยโลก, *พัฒนาการสำคัญของการสร้างเสริมสุขภาพ.* แปลจาก Milestones in Health Promotion: Statements from global conferences, แปลโดย สินศักดิ์ชนม์อุ่น พรมมี, (กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส), 2556, หน้า 74.

11. การออกเสียงประชามติโดยตรง เป็นการตอบคำถามของรัฐบาลโดยประชาชน เป็นการให้ประชาชนทุกคนในสังคมออกความคิดเห็นโดยตรงต่อรัฐบาล ในกรณีที่รัฐบาลมีคำถามที่สำคัญมากและต้องการให้ทุกคนในสังคมเป็นผู้ตัดสินแทนรัฐบาล

12. การรายงานผล การรายงานผลมักกระทำในขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการวางแผนและจัดทำแผน ผลของการตัดสินใจในกระบวนการวางแผนจนถึงขั้นของการจัดทาแผน และโครงการถูกส่งกลับไปยังประชาชนในท้องถิ่นเพื่อการถามความแน่ใจของท้องถิ่นซ้ำอีกครั้งก่อนตัดสินใจทำโครงการ ทั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้พิจารณาอีกครั้ง หากต้องการเปลี่ยนจะได้แก้ไขได้ทันท่วงที[15]

สรุป ลักษณะการมีส่วนร่วม คือ การที่จะเกิดการมีส่วนร่วมนั่นต้องเกิดการเข้าร่วม มีความเป็นไปได้ในการเข้าร่วมเกิดการตัดสินใจร่วมกัน ดำเนินแผนงานตามการตัดสินใจและติดตามโครงการให้เกิดการยอมรับและมีความผูกพันระหว่างบุคลากรด้วยกันและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่ได้กล่าวมาเกี่ยวกับความหมายของการมีส่วนร่วม สามารถสรุปพอสังเขปได้ว่า การมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นโดยทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับประโยชน์จากการกระทำนั้น ซึ่งมีผลกระทบต่อตนเองและชุมชนโดยรวม

2.1.3 เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ได้กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าจะเกิดขึ้นได้ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้

1. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม (freedom to participate)

2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (ability to participate)

3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (willingness to participate)

นอกจากเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการดังกล่าวแล้ว ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมยังต้องอยู่กับเงื่อนไขต่อไปนี้

1. ประชาชนต้องมีเวลา

2. ประชาชนต้องไม่เสียเงินมากเกินกว่าที่คาดว่าจะได้รับผลตอบแทน

3. ประชาชนต้องมีความสนใจ

4. ประชาชนต้องสามารถสื่อสารกันรู้เรื่องทั้งสองฝ่าย[16]

---

[15] Klein, S. D., *Learning.* (New York: McGraw – Hill. New York: Methuen, Planning Association, 1991), หน้า 68.

[16] นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา,* (กรุงเทพมหานนคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527, หน้า 45.

5. ประชาชนต้องไม่รู้สึกว่ากระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่สถานภาพทางสังคม

วินัย มนัสปัญญากุล ได้สรุปเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าประชาชนจะต้องมีความพร้อมทั้งทางด้านความสามารถความเต็มใจและอิสรภาพ นอกจากนั้นยังจะต้องประกอบเงื่อนไขอื่น ๆ อีก เช่น เวลา ความสนใจ ความสามารถในการสื่อสาร และไม่เกิดผลเสียหายต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางสังคมรวมทั้งต้องไม่เสียเงินเสียทองในการมีส่วนร่วมด้วย[17]

สรุป เงื่อนไขของการมีส่วนร่วมประชาชนจะต้องมีความพร้อมทั้งทางด้านความสามารถความเต็มใจและอิสรภาพ

2.1.4 ประเภทของการมีส่วนร่วม

เฉลียว บุรีภักดี และคนอื่น ๆ สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกันกล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งรู้สึกด้อยอำนาจกว่า มีทรัพยากรหรือความรู้ด้อยกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการกำหนดนโยบายของรัฐโดยไม่รู้ความต้องการของประชาชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นเพียงประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนบางเรื่องเท่านั้น

3. การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาด้วยความเท่าเทียมกันทุกฝ่าย จัดเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริงของประชาชนตามแนวความคิดและหลักการพัฒนาชุมชน เมื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้จะสนับสนุนและส่งเสริมให้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ[18]

2.1.5 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมนั้น ดังนี้

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ได้สรุปว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมนั้นเกิดจากความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศตำแหน่ง อำนาจบีบบังคับที่เกิดจากคนที่มีอำนาจเหนือกว่าทำให้เกิดการบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ[19]

ปรัชญา เวสารัชช์ ได้กล่าวว่าปัจจัยที่ผลักดันให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประกอบด้วย

---

[17] วินัย มนัสปัญญากุล, *การบริหาร,* (กรุงเทพมหานคร: คณะพานิชศาสตร์และการบัญชี, 2549), หน้า 75.

[18] เฉลียว บุรีภักดี และคนอื่น ๆ, *ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง,* (กรุงเทพมหานคร: ทบวงมหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 40.

[19] นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, อ้างแล้ว, หน้า 42-45.

1. ปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และความปลอดภัย

2. ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่นโดยเฉพาะผู้นำ

3. ปัจจัยที่เป็นรางวัลตอบแทน เช่น ค่าตอบแทนแรงงาน เงินปันผลจากสหกรณ์ออมทรัพย์

4. ปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ ความคาดหวังในประโยชน์ส่วนร่วมความรู้สึกเกรงใจไม่กล้าปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนหรือความรู้สึกว่าเป็นพันธะที่ต้องเข้าร่วมเพื่อให้เกิดความสามัคคีในประเด็นเดียวกัน[20]

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ได้เสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 3 ประการ คือ

1. ปัจจัยของสิ่งจูงใจ หมายถึง การที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนใหญ่จะมีเหตุผลที่สำคัญ คือ ประการแรกมองเห็นว่าจะได้ผลตอบแทนในสิ่งที่ทำไป และประการที่สองการได้รับการบอกกล่าวหรือได้รับการชักชวนจากบุคคลอื่นให้เข้าร่วมโดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ

2. ปัจจัยโครงสร้างของโอกาสหรือช่องทางในการเข้าร่วม หมายถึง การมองเห็นช่องทางในการมีส่วนร่วมและมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับหลังการมีส่วนร่วม ดังนั้น พื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางการมีส่วนร่วมจึงควรมีลักษณะดังนี้ คือ ประการแรก เปิดโอกาสให้ทุก ๆ คนในชุมชนมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ประการที่สอง มีกำหนดเวลาชัดเจนแน่นอนเพื่อผู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วมจะได้สามารถกำหนดเงื่อนไขตามสภาพเป็นจริงของตนได้ และประการที่สาม มีการกำหนดลักษณะของกิจกรรมที่แน่นอนว่าจะทำอะไร

3. ปัจจัยด้านอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนสามารถกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และผลประโยชน์ของกิจกรรมได้[21]

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมมีปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัจจัยที่เป็นสิ่งจูงใจให้เห็นผลของการกระทำปัจจัยโครงสร้างหรือช่องทางของโอกาสและปัจจัยด้านอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม ซึ่งทำให้ประชาชนสามารถกำหนดเป้าหมายวิธีการและผลประโยชน์ของกิจกรรมได้ในที่สุด จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในการมีส่วนร่วมที่สำคัญ สามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 4 ด้าน

---

[20] ปรัชญา เวสารัชช์, *บริการประชาชนทำได้ไม่ยาก (ถ้าอยากทำ),* (กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2540), หน้า 135.

[21] องค์การอนามัยโลก, *พัฒนาการสำคัญของการสร้างเสริมสุขภาพ,* แปลจาก Milestones in Health Promotion: Statements from global conferences. แปลโดย สินศักดิ์ชนม์อุ่น พรมมี, (กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส, 2556), หน้า 77.

ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ที่สามารถนำมาเป็นแนวคิดของการมีส่วนร่วมในงานวิจัยนี้

2.2 บทบาทของพระสงฆ์

2.2.1 พระภิกษุสงฆ์หรือคณะสงฆ์

พระภิกษุสงฆ์ คือ ผู้ที่ได้รับการอุปสมบทตามพระธรรมวินัยและระเบียบแบบแผนประเพณีของคณะสงฆ์ไทยตามกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2526) พระภิกษุสงฆ์ไทยแบ่งตามลักษณะการบวชได้ 2 ประเภท คือ 1) ประเภทบวชตามประเพณี 2) ประเภทบวชเพื่อดำรงเพศบรรพชิตเป็นศาสนาทายาทสืบทอดพระศาสนา ผู้วิจัยได้กำหนดคำว่า “พระสงฆ์” ในงานวิจัยนี้ได้หมายรวมถึงคำว่า “คณะสงฆ์” และใช้คำว่า “คณะสงฆ์” แทนคำว่า “พระสงฆ์” ในงานวิจัยนี้ ซึ่งได้มีนักวิชาการศาสนาได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์หรือคณะสงฆ์ไว้ ดังนี้

คะนึงนิตย์ จันทบุตร ได้จำแนกบทบาทของพระภิกษุสงฆ์ไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพของพลเมืองด้านคุณธรรมและจริยธรรม จำแนกเป็น 1) การให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตร 2) การเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชน และ 3) บทบาทด้านการศึกษา

2. การสงเคราะห์ประชาชน ได้แก่ 1) การให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล 2) การช่วยประกอบศาสนาพิธี 3) การให้ที่พักอาศัย 4) การดูโชคชะตาราศี 5) การให้ทางราชการหรือส่วนร่วมใช้สถานที่วัด 6) การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ และ 7) การให้ที่พักพิงแก่ประชาชนผู้ประสบสาธารณภัยธรรมชาติ

3. การช่วยเหลือทางราชการ ได้แก่ 1) ช่วยในการอบรมชี้แจงราษฎร 2) ช่วยกิจการบริหารตามปกติของเจ้าหน้าที่รัฐบาล 3) สงเคราะห์ประชาชน และ 4) ช่วยเหลือราชการเกี่ยวกับกิจการความมั่นคง[22]

ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์และวัดไว้ ดังนี้

1. พระสงฆ์เป็นผู้สร้างชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้วัตถุประสงค์ของการบวชคือเพื่อเรียนรู้ ดังนั้น สงฆ์คือชุมชนแห่งการเรียนรู้ซึ่งควรจะเป็น 3 ประการ คือ

1.1 เรียนรู้พุทธธรรมให้ลึกซึ้งที่สุดทางปริยัติและปฏิบัติ

1.2 การเรียนรู้สังคมในปัจจุบันให้รู้เท่าทันสังคมปัจจุบันเพื่อประโยชน์ในการสอน

---

[22] คะนึงนิตย์ จันทบุตร, *สถานะและบทบาทของพระศาสนาในประเทศไทย,* (กรุงเทพมหานคร: เอกสารอัดสำเนา, 2532), หน้า 52 – 56.

1.3 การเรียนรู้ การติดต่อสื่อสารให้เป็นที่สนใจของผู้คนให้จับใจผู้คนให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือที่เรียกว่า อนุสาสนีปาฏิหาริย์ รวมทั้งความสามารถในการใช้เครื่องมือติดต่อสื่อสารสมัยใหม่ด้วย

2. การศึกษาของสงฆ์ เป็นเรื่องที่ควรคำนึงกำหนดอยู่ในนโยบายของรัฐบาลในแผนการศึกษาชาติ มหาวิลัยสงฆ์ และมหาวิทยาลัยทางโลกควรจะร่วมกันพัฒนาหลักสูตรสำหรับการศึกษาของพระสงฆ์

3. การทำให้วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ความสำคัญของวัดคือการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ดังนั้น ถ้าวัดเข้มแข็งทำให้โครงสร้างของชุมชนเข้มแข็งด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากการมีศีลธรรมอันดีงามของสมาชิกในชุมชน ถ้าวัดลอยตัวออกจากโครงสร้างของสังคมในชุมชนจะทำให้ชุมชนและสังคมอ่อนแอและส่งผลให้สถาบันอื่น ๆ รวมทั้งสถาบันทางศาสนาอ่อนแอไปด้วย

4. วัดกับการจัดการศึกษา การศึกษาในระบบจากโรงเรียนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา จำนวน 30,000 โรงเรียน ยังไม่สามารถผลิตคนให้มีความเข้มแข็งทางปัญญาและศีลธรรม ในส่วนที่ยังขาดนี้หากวัดสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาคนให้เต็มศักยภาพได้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริง

5. พระสงฆ์กับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี เนื่องจากในโลกปัจจุบันมีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงในสังคมระดับต่าง ๆ พระสงฆ์ควรศึกษาให้เข้าใจว่าความรุนแรงนั้นหมายถึงอะไรขอบเขตแค่ไหน มีกี่ประเภท มีสาเหตุอะไรบ้าง มีวิธีป้องกันและแก้ไขอย่างไรวิธีใดได้ผลจะพัฒนาวิธีการป้องกันและการป้องกันให้ดีอย่างไร

6. วัดกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นกระแสใหญ่ของโลกที่มีการระดมศาสตร์ทางด้านต่าง ๆ มาเชื่อมโยงพระสงฆ์จึงควรต้องพยายามศึกษาให้เข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อมและวิธีการแก้ไขให้ลึกซึ้งเพื่อจะได้สอนประชาชนได้ถูกต้องและวัดควรเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน

7. การบริหารจัดการวัด วัดเป็นทรัพยากรอันทรงค่าของประชาชนในสังคม ดังนั้นการบริหารจัดการวัดที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมตามอุดมการณ์แห่งพระพุทธศาสนาเจ้าอาวาส คณะสงฆ์ รัฐบาลและผู้เกี่ยวข้องจะต้องให้ความร่วมมือในการจรรโลงพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมต่อไป[23]

แสง จันทร์งาม ได้กล่าวว่า พระสงฆ์จะต้องปรับปรุงตนเองเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีงามทำตนให้มีความหมายและความสำคัญสำหรับสังคมปัจจุบันในด้านต่าง ๆ ดังนี้

---

[23] ประเวศ วะสี, *พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม,* พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, 2540), หน้า 71 – 82.

1. สอนธรรม หมายถึง การเทศนาสั่งสอนคนทุกเพศทุกวัยให้เกิดศรัทธาและสัมมาทิฏฐิในพระพุทธศาสนาเพื่อให้ดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง

2. นำปฏิบัติ หมายถึง การรักษาพระวินัย รักษาศีลอย่างเคร่งครัดและสร้างคุณธรรมต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในตน

3. การพัฒนา หมายถึง การพัฒนาวัดและช่วยพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนรวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมอีกด้วย

3.1 การพัฒนาวัด การพัฒนาภูมิหลังอาจทำได้โดย 1) การควบคุมอาคารและสิ่งก่อสร้างให้เป็นระเบียบ 2) ปลูกหญ้าตามลานวัด 3) ปลูกต้นไม้มาก ๆ 4) ตามต้นไม้ควรมีแผ่นกระดาษป้ายเขียนพุทธภาษิต 5) สร้างอาคารที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน 6) ตามสนามหญ้าควรมีอนุสาวรีย์คำสำคัญในโลก

3.2 การพัฒนาหมู่บ้าน หมายถึง การนำชาวบ้านสร้างสรรค์สิ่งที่จำเป็นของชาวบ้าน

4. ปรึกษากิจ หมายถึง ให้คำปรึกษาหารือแก่ชาวบ้าน พระสงฆ์ควรพยายามทำตนเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ และรับให้คำปรึกษาแนะนำแก่ชาวบ้าน เช่น ในด้านการเกษตร การสหกรณ์ การค้าขาย การปฏิบัติหน้าที่พลเมือง การสุขภาพอนามัย การศึกษาหาความรู้ การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นต้น[24]

สมพร เทพสิทธา ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ดังนี้

1. เป็นผู้นำทางจิตใจ ศรัทธาและปัญญา เนื่องจากความเจริญทางวัตถุและความรวดเร็วของข้อมูล ข่าวสาร พุทธศาสนิกชนขาดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา ไม่มีหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจไม่มีศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้อง

2. เป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชนและชุมชนเพื่อยกระดับจิตใจของประชาชนด้วยหลักธรรมคำสั่งสอนทางศาสนาให้สามารถมีชีวิตอย่างเป็นสุขมีศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้อง

3. พัฒนาจิตใจของประชาชนด้วยกระบวนการให้การศึกษาอบรมและส่งเสริมประชาชนให้เกิดสุขภาพจิตที่ดีมีสมรรถภาพทางจิตที่เข้มแข็ง มีความสุขเอื้ออาทรต่อบุคคลครอบครัวสังคมและประเทศชาติ

4. ส่งเสริมการศึกษาของเยาวชนและประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรม โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในวัด ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดรวมทั้งการจัดให้วัดเป็นอุทยานการศึกษา เป็นแหล่งความรู้แก่เยาวชนและประชาชน

5. ส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยต่อเนื่องยาวนานมาแต่โบราณกาล แต่ในปัจจุบันการไหลบ่าทางวัฒนธรรมจากต่างประเทศทำให้

---

[24] แสง จันทร์งาม, “พระสงฆ์ในปัจจุบัน”, *วารสารเสียงธรรม 6,* (พฤศจิกายน – ธันวาคม 2520), หน้า 12 – 21.

เกิดผลเสียต่อวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ พระสงฆ์จึงควรปลูกจิตสำนึกแก่ประชาชนทางด้านการสร้างจิตสำนึกและจิตสำนึกในการศึกษาอบรมปฏิบัติธรรมให้เป็นผู้ตื่น ผู้รู้ และผู้เบิกบานอยู่เสมอ

6. ให้การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบความทุกข์ยากและเดือนร้อนในฐานะที่วัดเป็นส่วนหนึ่งในโครงสร้างของสังคมชุมชนเมื่อประชาชนประสบความทุกข์ยากเดือดร้อนพระสงฆ์จึงควรให้การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบความทุกข์ยากเท่าที่จะสามารถทำได้ โดยการให้ธรรมะคำปรึกษา แนะนำ และการให้กำลังใจ

7. ช่วยแก้ไขปัญหาของชุมชน พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาของชุมชนตามความสามารถโดยทำเป็นขั้นตอน มีการวางแผนตามหลักอริยสัจสี่ของพระพุทธเจ้า คือ ต้องรู้ทุกข์ รู้สภาพของทุกข์ก่อนว่าจะมีอะไรบ้าง รู้สมุทัย รู้สาเหตุแห่งทุกข์ รู้นิโรธทางแห่งการดับทุกข์ และรู้มรรควิธีดับทุกข์

8. ช่วยพัฒนาชุมชนให้เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง โดยเป็นแกนนำร่วมกับผู้นำชุมชนและชาวบ้านพัฒนาชุมชนตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง คือ การพัฒนาด้านจิตใจ การพัฒนาสังคม และการพัฒนาเศรษฐกิจของประชาชน[25]

รัชนีกร เศรษโฐ กล่าวถึงบทบาทที่เด่นและสำคัญของพระสงฆ์ในชนบทไทยสรุปได้ ดังนี้

1. พระสงฆ์ทำหน้าที่สั่งสอนธรรมและส่งเสริมชาวบ้านทำบุญกุศลต่าง ๆ

2. ภิกษุอาวุโสหรือสมภารวัดทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ผู้ประนีประนอมและบางครั้งทำหน้าที่เยียวยารักษาผู้เจ็บป่วย

3. พระสงฆ์เป็นผู้ช่วยส่งเสริมความสามัคคีในหมู่บ้านโดยช่วยขจัดความขัดแย้งของประชาชนในหมู่บ้านได้ เพราะคนส่วนมากเชื่อฟังพระผู้ทรงศีลอยู่แล้ว

4. พระสงฆ์ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนเด็กดื้อที่พ่อแม่หมดความสามารถจะอบรมได้ด้วยตนเอง รวมทั้งอนุเคราะห์เด็กกำพร้า

5. พระสงฆ์เป็นผู้ช่วยสั่งสอนเทคนิคขั้นพื้นฐาน ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้จากวัด เช่น สถาปัตยกรรม ช่างไม้ ช่างก่ออิฐ โบกปูน ช่างปรับปรุงการเกษตร เป็นต้น และในปัจจุบันนี้พระสงฆ์ได้เรียนรู้วิการสาธารณสุขแล้วนำไปเผยแพร่แก่ประชาชนให้รู้จักการสร้างบ่อน้ำ การสร้างและใช้ส้วมซึมตลอดจนรู้ถึงหลักการสาธารณสุข

6. พระสงฆ์เป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการของหมู่บ้านทำหน้าที่ช่วยวางแผน แนะนำและสนับสนุนงานของชาวบ้าน โครงการพัฒนาต่าง ๆ ในเมืองไทยที่สำเร็จไปนั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลขอความร่วมมือจากชาวบ้านโดยผ่านพระสงฆ์ซึ่งชาวบ้านเคารพนับถือ

---

[25] สมพร เทพสิทธา, *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน,* (กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์, 2538), หน้า 35 – 36.

7. พระสงฆ์เป็นผู้นำประชาชนในทางจิตวิญญาณเป็นที่พึ่งทางจิตใจ พระสงฆ์สามารถแก้ปัญหาส่วนตัวของผู้เดือดร้อน

8. พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นธรรมทูตและพระธรรมจาริก ซึ่งไปเผยแผ่หลักธรรมแก่ชาวเขาทำให้ชาวเขาเกิดความรู้สึกรักชาติไม่ทำไร่เลื่อนลอยและหันมานับถือพุทธศาสนา[26]

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) กล่าวไว้ว่า วัดและพระสงฆ์กับชุมชนนั้นเป็นของคู่กันมาแต่สมัยโบราณของไทย เพราะวัดนอกจากจะเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมหรือพิธีทางศาสนาแล้ว วัดยังมีบทบาททำหน้าที่อื่น ๆ อีก ดังนี้

1. เป็นสถานศึกษาสำหรับชาวบ้านส่งกุลบุตรมาใช้พระรับการอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาต่าง ๆ ตามที่สอนในสมัยนั้น รวมทั้งเป็นศูนย์รวมของเยาวชนด้วย

2. เป็นสถานสงเคราะห์บุตรหลานของชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่และศึกษาเล่าเรียนด้วยตลอดถึงผู้ใหญ่ที่ขัดสนมาอาศัยวัด

3. เป็นสถานพยาบาลที่แจกจ่ายพวกยารักษาผู้เจ็บป่วย

4. เป็นสโมสรที่ชาวบ้านพบปะ สังสรรค์ หย่อนใจ หาความรู้เพิ่มเติม

5. เป็นสถานบันเทิงที่จัดงานเทศกาลและมหรสพต่าง ๆ สำหรับชาวบ้าน

6. เป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตครอบครัวและความทุกข์ต่าง ๆ

7. เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรมที่รวบรวมศิลปกรรมต่าง ๆ ของชาติเปรียบเสมือนพิพิธภัณฑ์

8. เป็นคลังวัสดุสำหรับเก็บของไว้ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานวัดและขอยืมไปใช้เมื่อคนมีงานต่าง ๆ

9. เป็นศูนย์กลางการปกครองที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกลูกบ้านมาประชุมกันบอกแจ้งกิจกรรมต่าง ๆ

10. เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านพิธีกรรมอันเป็นเรื่องผูกพันกับชีวิตของทุกคนในระยะต่าง ๆ[27]

วันชัย อาจเขียน ได้สรุปบทบาทของพระสงฆ์ในชนบทไว้ ดังนี้

1. ส่งเสริมสาธารณสุข โดยการทำตนเป็นตัวอย่างแนะนำประชาชนให้เอาใจใส่การรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยทั้งร่างกายและสิ่งแวดล้อม

2. ส่งเสริมราษฎรให้มีรายได้เพิ่มขึ้น แนะนำให้รู้จักอดทน ขยันหมั่นเพียร และขวนขวายในการประกอบอาชีพที่ชอบธรรม

---

[26] รัชนีกร เศรษโฐ, *สังคมวิทยาชนบท,* (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2528), หน้า 246 – 247.

[27] พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), *สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย,* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2527), หน้า 205 – 206.

3. ส่งเสริมการศึกษาพยายามสอนให้ประชาชนมีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานต่าง ๆ ได้เอง สอนให้รู้จักใช้สติปัญญาในกิจกรรมงานทั้งปวง ให้รู้จักคิด ไม่เป็นคนเชื่ออย่างงมงาย

4. ส่งเสริมการสร้างสาธารณสมบัติ เพื่อเป็นจุดรวมสามัคคีของชุมชนเพื่อให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่มและรู้จักความรับผิดชอบในการพัฒนาท้องถิ่นของตน

5. ส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องก่อให้เกิดความสงบสุข เป็นเครื่องสมานความสามัคคีของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ

6. ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สอนให้ประชาชนมีความสามัคคีให้ทุกคนรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตน เพราะเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาชุมชน คือ การปกครองตนเอง[28]

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าพระสงฆ์มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมด้วยการสาธารณะสงเคราะห์แก่ชุมชนท้องถิ่นมาโดยตลอดจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น เป็นผู้นำทางจิตใจส่งเสริมการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ศูนย์เด็กเล็ก จัดสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ให้การสงเคราะห์ผู้ประสบทุกข์ได้ยากในยามเกิดอุทกภัยได้จัดให้มีการช่วยเหลือในเรื่องที่พัก เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น จนกระทั่งปัจจุบันที่สังคมได้เปลี่ยนแปลงไปมากไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง หรือแม้แต่ด้านการศาสนา ผู้นำศาสนาหรือตัวแทนพระพุทธศาสนาได้ปรับเปลี่ยนบทบาทที่เคยเป็นมาเพื่อให้สอดคล้องกับสังคมยุคปัจจุบันหรือยุคโลกาภิวัฒน์

2.2.2 บทบาทของพระสงฆ์กับการสงเคราะห์สังคม

บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาการสงเคราะห์สังคมซึ่งอยู่ภายใต้บริบททางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม กระบวนการพัฒนาสิ่งที่จะหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือ ความเปลี่ยนแปลง เพราะคำว่า พัฒนา หมายความโดยทั่วไปว่า การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ซึ่งมีค่าที่มีความหมายหลายคำที่เป็นตัวแปรแทรกอยู่กับคำว่า การพัฒนา เช่น การเปลี่ยนแปลงความก้าวหน้า การประดิษฐ์ ความทันสมัย การขยายตัว บทบาททางด้านสังคมของพระสงฆ์ในสังคมไทย มีลักษณะ ดังนี้

สมบูรณ์ สุขสำราญ ได้อธิบายว่า โครงการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์มีผลกระทบทางสังคมต่อชาวบ้านในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. การปลูกความสำนึกทางสังคมในกระบวนการของการพัฒนาชนบท พระสงฆ์นักพัฒนาได้ระดมให้ชาวบ้านเข้ามีส่วนร่วมกับโครงการพัฒนาอย่างใกล้ชิดและบนเส้นทางแห่งการมีส่วนร่วมและการทำงานร่วมมือประสานกันนั้น ชาวบ้านจะเกิดมีความสำนึกทางสังคมอย่างธรรมชาติ โดยชาวบ้านจะค่อย ๆ เรียนรู้และแลกเปลี่ยนทัศนะซึ่งกันและกันอย่างง่าย ๆ ในเรื่องการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายของโครงการ การสนทนาถกเถียงปัญหาต่าง ๆ จะนำไปสู่การที่ชาวบ้านรู้สึกมีส่วนร่วมในปัญหา คือ กลายเป็นปัญหาหรือผลประโยชน์ร่วมกันในที่สุด ซึ่งจะทำให้แต่ละคน

---

[28] วันชัย อาจเขียน, “พระสงฆ์ควรมีบทบาทด้านสาธารณสุขอย่างไร, *ศุภมิตร*, 37, (กันยายน 2528), หน้า 26 – 30.

มีความไว้วางใจในกันและกันอันเป็นเงื่อนไขทางสังคมที่สำคัญสำหรับการพัฒนาน้ำใจประชาธิปไตยในอนาคต

2. การกระชับความผูกพันระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้าน โดยบทบาทและพฤติกรรมดั้งเดิมของพระสงฆ์ดูเหมือนว่าจะมีประโยชน์ต่อชาวบ้านลดน้อยลงไปทุกวัน โดยเฉพาะบทบาทในทางพุทธวิธีเริ่มจะล้าสมัยลงไปเมื่อเปรียบเทียบกับตัวแบบของการพัฒนาอย่างตะวันตกที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านอยู่รอดได้ในทางเศรษฐกิจและได้รับผลตอบแทนในทางวัตถุ ฉะนั้น พระสงฆ์นักพัฒนาได้เปลี่ยนแปลงและปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย โดยปรับบทบาทมาเป็นผู้นำของชาวบ้านในการพัฒนาการกินดีอยู่ดีภายในหมู่บ้านจึงได้รับการยอมรับบทบาทใหม่อย่างกว้างขวางด้วยโครงการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์นักพัฒนานี้เองที่ได้แสดงให้ชาวบ้านเห็นว่าพระสงฆ์ยังมีประโยชน์มีคุณค่าและทั้งยังสามารถชี้ทางไปสวรรค์และทางไปสู่การกินดีอยู่ดีของชาวบ้านได้ เป็นการสร้างศรัทธาและความเชื่อถืออีกครั้งหนึ่งในหมู่อุบาสกและอุบาสิกา หลังจากที่พระสงฆ์เริ่มจะสูญเสียบทบาทนำในชุมชนชนบทไปให้แก่ข้าราชการทั้งหมด และเป็นการกระชับความผูกพันระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านที่เริ่มจะห่างเหินให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

3. การลดอบายมุขและถือศีลห้า โครงการพัฒนาทางด้านจิตใจมีจุดมุ่งสำคัญ ประการหนึ่ง คือ ความพยายามที่จะให้ประชาชนปฏิบัติตามศีลห้าซึ่งถือเป็นการลดอบายมุข[29]

ดังนั้น ในสภาพปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทำให้มีการนำเทคโนโลยีเครื่องมือสื่อสารมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์มากขึ้นทำให้ความเจริญมีมากขึ้นยิ่งความเจริญมีมากขึ้นปัญหาก็เกิดตามมามากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากการขยายตัวของสังคมที่เป็นเหตุให้การเพิ่มขึ้นของประชากรที่รวดเร็วและปัญหาต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นเป็นเงาตามตัวสังคมมนุษย์ต้องมีการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก แม้แต่พระสงฆ์เองก็ต้องมีการปรับตัวเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม

2.3 บทบาทของพระสงฆ์กับงานสาธารณะสงเคราะห์

บทบาทของพระสงฆ์กับงานสาธารณะสงเคราะห์นั้นเป็นสิ่งที่วัดและพระสงฆ์ภายในวัดต้องให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์กับงานสาธารณะสงเคราะห์ไว้[30] ดังนี้

---

[29] สมบูรณ์ สุขสำราญ, *พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม,* (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), หน้า 10-12.

[30] ไพโรจน์ เกษนิล, *ศิลปวัฒนธรรมไทย เล่ม 4 วัดสำคัญในกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี,* (กรุงเทพมหานคร: บริษัท งานดี จำกัด, 2525), หน้า 125.

2.3.1 บทบาทของพระสงฆ์กับการสงเคราะห์

บทบาทของพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ มีนักวิชาการศาสนาได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ไว้หลากหลาย ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อพิจารณาบทบาททางสังคมของวัดจากอดีตที่ผ่านมาแล้วพบว่าวัดในพระพุทธศาสนาได้มีบทบาทสำคัญต่อชีวิตของคนไทยหรือชนบทเป็นอย่างมาก เช่น

1. เป็นสถานศึกษาสำหรับชาวบ้านที่ส่งกุลบุตรมาอยู่รับใช้พระรับการฝึกอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาการต่าง ๆ ตามที่มีสอนในสมัยนั้น

2. เป็นสถานสงเคราะห์ที่บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่และศึกษาเล่าเรียนด้วยตลอดจนถึงผู้ใหญ่ที่ขัดสนมาอาศัยเลี้ยงชีพ

3. เป็นสถานพยาบาลที่แจกจ่ายยารักษาผู้ป่วยตามภูมิรู้ของคนสมัยนั้น

4. เป็นที่พักคนเดินทาง

5. เป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์พักผ่อนหย่อนใจหาความรู้เพิ่มเติม

6. เป็นสถานบันเทิงที่จัดงานเทศกาลมหรสพต่าง ๆ สำหรับชาวบ้านทั้งหมด

7. เป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิต

8. เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรมที่รวบรวมศิลปกรรมต่าง ๆ ของชาติตลอดจนเป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์

9. เป็นคลังวัสดุสำหรับเก็บของใช้ต่าง ๆ ที่ชาวบ้านได้ใช้ร่วมกัน เมื่อมีงานวัดหรือยืมไปใช้เมื่อตนมีงาน

10. ศูนย์กลางการบริหารหรือปกครองที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกลูกบ้านมาประชุมกันบอกแจ้งกิจกรรมต่าง ๆ

11. เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านพิธีกรรมอันเป็นเรื่องผูกพันกับชีวิตของทุกคนในระยะเวลาต่าง ๆ ของชีวิต[31]

ฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนา กองศาสนศึกษา กรมศาสนา ได้จำแนกบทบาทของวัดที่เป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ไว้ 8 ด้าน คือ

1. ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม เช่น การนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติสอดแทรกอยู่ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

2. ด้านสุขภาพอนามัย เช่น การจัดตั้งเภสัชสถานเชิญแพทย์อนามัยประจำตำบลหรืออำเภอมาตรวจรักษาแก่ชาวบ้านร่วมมือกับ อสม. เป็นต้น

---

[31] พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), *สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย,* พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2527), หน้า 205-206.

3. ด้านสัมมาอาชีพ จัดให้มีการฝึกฝนอาชีพ ส่งเสริมอาชีพ จัดตั้งธนาคารข้าว ควาย และสหกรณ์ เป็นต้น

4. ด้านสันติสุข เช่น ทำให้คนที่ติดยาเสพติด มั่วสุมการพนัน ดื่มสุรา เลิกอบายมุขได้หันมาสนใจประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี เป็นต้น

5. ด้านศึกษาสงเคราะห์ เช่น หาทุนการศึกษาให้นักเรียนที่ยากจนส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสามเณร จัดหาวัสดุอุปกรณ์ จัดตั้งห้องสมุดที่อ่านหนังสือ เป็นต้น

6. ด้านการสาธารณะสงเคราะห์ เช่น จัดทำถนน ปลูกต้นไม้ สร้างศาลาที่พัก จัดทำความสะอาดหมู่บ้าน

7. ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม ให้ประชาชนรู้จักกตัญญูต่อผู้มีพระคุณต่อบิดา มารดา ครูอาจารย์ สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

8. ด้านสามัคคีธรรม เช่น ช่วยระงับกรณีพิพาทต่าง ๆ ของประชาชนให้มีความสามัคคีรวมพลังในการสร้างสรรค์[32]

บทบาทของวัดที่ควรจะเป็นในอนาคต ในอันที่สร้างความเลื่อมใสศรัทธาแก่ประชาชนและเป็นที่สงเคราะห์ประชาชน ประกอบด้วย

1. บทบาทในการเป็นผู้นำและแบบอย่างแก่ชุมชนในเรื่องของความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดและปลอดภัยประหยัด

2. บทบาทในการเป็นสถานที่เรียนพระพุทธศาสนาทั้งพระสงฆ์ ชาวบ้าน และลูกหลานของชาวบ้านรอบวัด

3. บทบาทในการเป็นสถานที่เรียนเพื่ออ่านออกเขียนได้ของชาวบ้าน

4. บทบาทในการเป็นแหล่งรวบรวม เก็บรักษาและค้นคว้าวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ ทั้งศิลปกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม และวรรณกรรมท้องถิ่น

5. บทบาทในการให้การสอนฝึกฝนอาชีพที่จำเป็นในท้องถิ่นแก่ชาวบ้าน

6. บทบาทในการเป็นผู้นำเอาหลักการและแนวความคิดใหม่ ๆ มาช่วยเหลือด้านการเกษตร[33]

วุฒินันท์ กันทะเตียน ได้กล่าวถึง แนวคิดเรื่องพระสงฆ์กับชุมชน อาจมีประเด็นโต้แย้งว่าไม่ใช่กิจสงฆ์ ซึ่งหลายครั้งและบ่อยครั้งเป็นแบบนั้นทำให้เห็นว่าแนวคิดดังกล่าวเกิดกระแสวิพากษ์ 2 แนว คือ

---

[32] กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา, *แบบประเมินผล อ.บ.ต. ฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนา กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ,* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา, 2525), หน้า 36-38.

[33] กีรติ ศรีวิเชียร, *การพัฒนาวัดของกรมการศาสนา,* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา, 2526), หน้า 11-13.

1. เห็นด้วยว่าพระสงฆ์ควรมุ่งหน้าไปนิพพานตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าวางไว้

2. พระสงฆ์ไม่ควรทิ้งประชาชนและสังคมไว้ด้านหลัง[34]

แต่หลักการอันเป็นแนวคิดในพระพุทธศาสนา มีแนวคิดคำว่า ทาน ที่แปลว่า การให้ แนวคิดเรื่อง จาคะ แนวคิดเรื่อง สังคหะวัตถุ แปลว่า พระพุทธศาสนาเปิดโอกาสให้เกิดการช่วยเหลือสังเคราะห์กันใน 2 สถาน คือ ให้หลักการแนวคิดที่เรียกว่า ธรรมทาน ให้แนวคิดแนวทางหลักการดำเนินชีวิตภายใต้สถานการณ์ Covid-19 พระสงฆ์จึงออกมาพูดมาให้กำลังใจให้แนวคิดสอนพระพุทธศาสนาให้คนใช้ขันติธรรมเพื่อใช้ความอดทนผ่านวิกฤติเหล่านี้ไปด้วยกัน สอนให้เสียสละแบ่งปัน (ทาน-เมตตา-จาคะ) เพื่อให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เข้าทำนองช่วยกันดี ดีทุกคนหรือช่วยเหลือแบ่งปันเพื่อประโยชน์ของการอยู่ร่วมกัน เมื่อสืบค้นงานเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์กับการทำงานด้านสาธารณะสงเคราะห์จะพบงานวิจัยจำนวนมาก อาทิ “โครงการศึกษาองค์ความรู้ด้านสาธารณะสงเคราะห์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” เป็นต้น

2.3.2 บทบาทของพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ในอดีต

บทบาทของพระสงฆ์ในอดีต พระสงฆ์จะมีความสัมพันธ์กับชาวบ้านมากเพราะพระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณของชาวบ้านทั้งบทบาทของพระสงฆ์ในอดีต ท่านจะช่วยให้ชาวบ้านพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงโดยการเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้าเพื่อให้ชาวบ้านปฏิบัติตามจนพ้นทุกข์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

พระพุทธองค์ทรงเห็นความสำคัญของพระสงฆ์ที่ผ่านการฝึกฝนตัวเองดีแล้วว่าน่าจะก่อให้เกิดความสงบสุขแก่ประชาชน ฉะนั้น จึงแสดงมรรคมีองค์ 8 อันเป็นทางที่จะนำไปสู่ความเป็นผู้เจริญเป็นอารยธรรมเมื่อตนเองดับทุกข์ได้แล้วก็ควรเผยแผ่แจกจ่ายแนวทางนั้นแก่ผู้อื่นด้วย ดังนั้นจึงมีพุทธดำรัสส่งพระสาวกออกประกาศศาสนา ดังพุทธพจน์ที่ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย เธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของคนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์โลก จงประกาศพรหมจรรย์ อันมีความงามทั้งเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด ผู้มีกิเลสธุลีในดวงตาน้อยมีอยู่”[35]

ในด้านสังคม ความเป็นอยู่ที่ผูกพันกับประชาชน คือ การเป็นอยู่ประจำวัน พระพุทธองค์ก็ทรงตรัสเตือนภิกษุทั้งหลายว่า “การบวชนี้ต้องอาศัยข้าวที่ชาวบ้านใส่บาตรเป็นอยู่เธอจึงควรอุสาหะในข้อนี้ตลอดชีวิต” “บรรพชิตพิจารณาอยู่เนือง ๆ ว่า ชีวิตเราเนื่องอยู่ด้วยผู้อื่น จงทำตัวเป็นผู้เลี้ยงง่าย”[36]

---

[34] วุฒินันท์ กันทะเตียน, “โครงการศึกษาองค์ความรู้ด้านสาธารณสงเคราะห์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”, *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.,* 8 (1) (มกราคม-กุมภาพันธ์, 2563), หน้า 65-74.

[35] วิ.ม.4/32/32.

[36] วิ.ม.4/143/158.

ใน พหุการสูตร พระพุทธเจ้าทรงแสดงการพึ่งพากันระหว่างบรรพชิตกับคฤหัสถ์ด้วยการสงเคราะห์ปัจจัย 4 มีจีวร เป็นต้น แก่เหล่าภิกษุทั้งหลาย ฉะนั้น จึงควรอนุเคราะห์ด้วยการแสดงธรรมตอบแทนแก่พราหมณ์และคฤหัสถ์พวกนั้น ดังพุทธพจน์ที่ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย เป็นผู้มีอุปการะมากแก่เธอทั้งหลายบำเรอเธอทั้งด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และยารักษาโรค แม้เธอทั้งหลายก็จงเป็นผู้มีอุปการะมากแก่พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง และงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถพร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิง แก่พราหมณ์และคฤหบดีเหล่านั้นเถิด”[37]

พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ในฐานะเนื้อนาบุญของโลกด้วยการอนุเคราะห์ตามหลักทิศ 6 ใน สิงคาลกสูตร ซึ่งพระพุทธองค์ทรงแสดงความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนไว้ 2 ฝ่าย คือ

ข้อปฏิบัติสำหรับฝ่ายคฤหัสถ์ ดังพระดำรัสว่า “ดูกรคฤหบดี สมณพราหมณ์ผู้เป็นทิศเบื้องบน อันกุลบุตรพึงบำรุงโดยฐานะ 5 ดังนี้

1. ด้วยกายกรรมประกอบด้วยเมตตา
2. ด้วยวจีกรรมประกอบเมตตา
3. ด้วยมโนกรรมประกอบด้วยเมตตา
4. ด้วยความเป็นผู้ไม่ปิดประตู (เต็มใจต้อนรับ)
5. ด้วยการจัดหาอามิสทานถวาย

ข้อปฏิบัติสำหรับฝ่ายบรรพชิต ดังพระดำรัสว่า “สมณพราหมณ์ผู้เป็นทิศเบื้องบน เมื่อได้รับการบำรุงจากกุลบุตรโดยฐานะ 5 อย่างแล้วย่อมอนุเคราะห์กุลบุตร โดยฐานะ 6 อย่าง ดังนี้

1. สอนให้ละเว้นจากความชั่ว
2. แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี
3. อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม
4. สอนสิ่งที่ยังไม่เคยสดับเล่าเรียน
5. ชี้แจงให้เข้าใจชัดเจนในสิ่งที่สดับเล่าเรียนแล้ว
6. บอกทางสวรรค์ให้”[38]

เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนนั่นเอง จุดเน้น คือ ประชาชนบำรุงพระสงฆ์ด้วยปัจจัย 4 เป็นการให้วัตถุ พระสงฆ์ก็ตอบแทนประชาชนด้วยธรรม คือ แสดงธรรมปฏิบัติธรรมให้ประชาชนเห็นเป็นตัวอย่าง แต่ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับพระนั้นต้องมีกรอบไม่เกินเลยพระวินัย ซึ่งเป็นกรอบรักษาความสัมพันธ์ให้มั่นคง

---

[37] องฺ.ทสก.24/48/92.

[38] ที.ปา.11/204/205.

เช่น บทบัญญัติทางพระวินัยว่า ให้พระสงฆ์พิจารณาลงโทษปฏิสารานียกรรมแก่พระภิกษุที่ผิดต่อคฤหัสถ์ เช่น การขวนขวายเพื่อมิใช่ลาภ มิใช่ประโยชน์ เพื่ออยู่ไม่ได้แห่งคฤหัสถ์ คำว่า เปรียบเปรยยุยงคฤหัสถ์ ให้แตกแยกกัน รับคำเขาแล้วไม่ทำจริง เป็นต้น[39]

จากความสัมพันธ์ที่พระองค์ทรงแสดงมา ได้ทรงทำเป็นตัวอย่างและพระสงฆ์ได้สืบทอดเจตนารมณ์นั้นต่อ ๆ กันมา จึงทำให้พระสงฆ์กับคฤหัสถ์ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน นับแต่พระพุทธศาสนามาตั้งมั่นในดินแดนไทยที่ผ่านมาทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางด้านอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์ทางด้านสังคม ประชาชนได้ใช้วัดเป็นที่พบปะพูดคุย เป็นสถานที่จัดงานรื่นเริง งานบุญเป็นสถานที่ปรับทุกข์เรื่องเดือดร้อนต่าง ๆ กับพระสงฆ์ วัดเป็นคลังเก็บวัสดุสำหรับชุมชน เป็นที่พักคนเดินทาง เป็นที่สงเคราะห์ผู้เจ็บป่วยด้วยการแพทย์โบราณ เป็นที่สร้างผู้นำพัฒนาชุมชน เช่น การก่อสร้างโรงเรียน การขุดบ่อ ทำถนนหนทาง สร้างสะพาน เป็นต้น และความสัมพันธ์ทางด้านการศึกษา พระสงฆ์กับคฤหัสถ์ได้ใช้วัดเป็นศูนย์การศึกษาของชุมชน ความสัมพันธ์ในด้านการผลิตศิลปกรรมและศิลปวัตถุทั้งพระสงฆ์และชาวบ้านต่างช่วยกันสร้างสรรค์งานศิลปวัตถุ เช่น กุฏี วิหาร โบสถ์ ศาลาการเปรียญ หอไตร เป็นต้น เมื่อมีความสัมพันธ์อันดีแล้ว พระสงฆ์ก็สร้างบทบาทของตนต่อสังคมในทางสร้างสรรค์ในฐานะผู้นำทางสติปัญญา พระสงฆ์ในอดีตมีการพัฒนาศาสนิกชนให้เกิดความเจริญงอกงาม เรียกว่า “พัฒนา” โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การพัฒนาภายนอกและการพัฒนาภายใน การพัฒนาภายนอกนั้นได้รวมเอาการพัฒนาทางด้านร่างกายด้านปัจจัย 4 อยู่ดีกินดี และการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย เป็นต้น การพัฒนาภายในนั้นหมายถึง คุณธรรมทางจิตใจ และการพัฒนาความคิดสติปัญญาต่าง ๆ ให้มีคุณภาพที่ดี

2. บทบาทของพระสงฆ์ที่มีหน้าที่ในการสร้างความเจริญทั้งภายนอกและภายในให้กับสังคมทุกระดับชั้น ในสมัยพุทธกาลพระราชาหรือผู้ปกครองอาณาจักรจะมีพระราชกรณียกิจ (หน้าที่) ต่อพระสงฆ์ 2 ประการ[40] คือ

1. ให้อารักขาพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ให้ท่านอยู่เป็นสุข ดังหลักของ วัชชิธรรม ที่ว่า “ให้ความคุ้มครองอันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลายโดยตั้งใจว่า ขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังมิได้มาสู่แว่นแคว้น ที่มาแล้วพึงอยู่ในแคว้นนั้นโดยผาสุก”[41]

---

[39] วิ.จู.6/195/68.

[40] มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, *ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย,* พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร: ชวนการพิมพ์, 2539), หน้า 214-215.

[41] ที.ปา.11/35/65.

2. การเข้าสอบถามปรึกษาปัญหากับพระสงฆ์ที่เรียกว่า สมณพราหมณปริปุจฉาอันเป็นข้อหนึ่งในจักกวัตติวัตรของพระราชาเพื่อให้รู้ว่า “อันใดดี อันใดชั่ว ควรประกอบหรือไม่ เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขหรือไม่ แล้วประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้อง” [42]

ดังนั้น บทบาทของพระสงฆ์หลังจากได้รับการคุ้มครองดีแล้ว ก็มีหน้าที่ตอบแทนรัฐอยู่ 2 ประการ คือ

1. หน้าที่ในการแนะนำสั่งสอนให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจธรรมะที่ถูกต้อง เมื่อเข้าใจถูกต้องก็จะประพฤติอยู่ในศีลธรรม รู้จักฝึกอบรมจิตใจประชาชนอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข ประพฤติดีก็เป็นประโยชน์ต่อแผ่นดินไปเอง

2. หน้าที่ในการเป็นผู้ให้การปรึกษา (Advisor) ให้ความรู้ความเข้าใจแก่พระราชาในทางธรรมและเรื่องที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา[43]

บทบาทหลักของพระสงฆ์คือ การให้การศึกษาแก่ประชาชนตามหลักพระพุทธศาสนา เรียกว่า บทบาทของครู บทบาทในฐานะครูเป็นบทบาทที่ถาวรตลอดมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน บทบาทรองลงมา ได้แก่ การให้คำปรึกษาในเรื่องสำคัญ ๆ ซึ่งคนในสังคมคฤหัสถ์ โดยทั่วไปไม่กล้าตัดสินใจทำการอย่างใดอย่างหนึ่งลงไปก็จะไปปรึกษาพระสงฆ์ เหตุดังนั้นพระสงฆ์จึงต้องทำหน้าที่ช่วยในการตัดสินใจแก่ประชาชน บทบาทนี้แสดงให้เห็นความเป็นผู้นำในด้านภูมิปัญญาในอดีต พระราชาหรือผู้นำประเทศจะต้องสนับสนุนให้พระสงฆ์ มีการศึกษาอย่างเต็มที่เพื่อให้พระสงฆ์มีความรู้ความสามารถจะได้เป็นที่ปรึกษาของชาวบ้านได้อย่างถูกต้องดีงาม

สมบูรณ์ สุขสำราญ ได้ให้ความเห็นว่า “เสถียรภาพและความมั่นคงของพุทธศาสนามีนัยสำคัญทางการเมืองมากในความคิดของคนไทย ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิดกับความคงอยู่ของสังคมไทย พระพุทธศาสนาเป็นที่มาแห่งศีลธรรมและพลังทางสังคม ส่วนพระมหากษัตริย์เป็นตัวแทนของความยึดเหนี่ยวกันภายในชาติ ยิ่งกว่านั้นสถาบันทั้งสามยังได้ก่อให้เกิดความผูกพันทางศีลธรรมและความเป็นปึกแผ่นภายในสังคมไทย และเป็นสัญลักษณ์แห่งเสรีภาพ นอกจากนี้ พุทธศาสนายังเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญที่สุดในความรู้สึกของความเป็นชาติและเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ดังนั้น ความเจริญรุ่งเรืองของชาติจึงมีความเกี่ยวโยงกับความเจริญรุ่งเรืองของศาสนาพุทธด้วย เสถียรภาพของชาติ และของพระพุทธศาสนาจึงเป็นสิ่งคู่กันที่แยกกันไม่ออก” [44]

---

[42] ที.ปา.11/272/216.

[43] มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, *ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย,* พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร: ชวนการพิมพ์, 2539), หน้า 212.

[44] สมบูรณ์ สุขสำราญ, *การพัฒนาชนบทตามแนวทางพุทธศาสนา: กรณีศึกษาพระสงฆ์กับนักพัฒนา,* (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย, 2530), หน้า 16.

2.3.3 บทบาทของพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ในปัจจุบัน

บทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันได้มีบทบาทที่สำคัญ ซึ่งบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาการสงเคราะห์ในปัจจุบัน มีลักษณะดังนี้

ปกรณ์ คุณารักษ์ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับบทบาทที่ลดลงของพระสงฆ์ในปัจจุบันไว้ว่า มีสาเหตุมาจากความอ่อนแอของพระสงฆ์ เพราะไม่ได้สนใจเรื่องคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธองค์ แต่มัวไปยุ่งกับวัตถุมงคล เรื่องไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ ไม่ได้สอนให้ชาวบ้านแก้ปัญหาได้โดยวิถีพุทธ แต่ให้แก้ปัญหาโดยวิธีอื่น ๆ แบบผสมผสาน ซึ่งไม่ใช่เป้าหมายของพระพุทธศาสนาด้วยซ้ำไป ดังนั้น ผู้วิจัยจะได้อธิบายบทบาทด้านการสาธารณะสงเคราะห์ในปัจจุบันได้ คือ การสาธารณะสงเคราะห์เป็นการดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไป แต่ถ้าหากชาวบ้านยังไม่พร้อมที่จะช่วยตนเอง ถ้าพระเป็นผู้นำท้องถิ่นก็ควรมีบทบาทด้วยการเสนอแนะให้ความคิดริเริ่มว่าในชุมชนมีอะไรที่จะทำให้เกิดประโยชน์ส่วนรวมทางวัตถุจะทำได้ก็โดยทางอ้อมด้วยการแนะนำชักจูงให้ผู้อื่นให้กระทำหรือนำสิ่งของหรือบริการที่ได้รับจากผู้อื่นมาเฉลี่ยแบ่งปันให้เป็นประโยชน์กว้างขวางออกไป โดยการสงเคราะห์นั้นต้องคำนึงถึงความหมายและกาลเทศะด้วยการทำหน้าที่ให้เหมาะสมบทบาทเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยวัตถุนิยมได้เข้ามามีบทบาทในสังคม หากพระสงฆ์แสดงบทบาททันตามปรากฏการณ์ของสังคมปัจจุบันก็จะสามารถแก้สภาพปัญหาจะส่งผลให้สภาพสังคมและประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้า

ในปัจจุบันพระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาสังคมอย่างเด่นชัดในสมัยรัชกาลที่ 9 ในปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง คือ “มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” และ “มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” มีบทบาทในการพัฒนาด้านการเผยแผ่ บทบาทของพระสงฆ์ด้านการเผยแผ่ในปัจจุบันได้มีพระธรรมทูต คือ ทูตผู้เผยแผ่ธรรมแก่ชาวโลกโดยเฉพาะชาวตะวันตกซึ่งหันมาสนใจพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ได้พัฒนาการเผยแผ่พระธรรมคำสอนไปยังนานาชาติเพื่อให้โลกมีสันติธรรมสันติสุขเสรีภาพทั่วทุกมุมโลก

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าใจในหลักการของพระพุทธศาสนาที่ยึดมั่นในพระรัตนตรัย รู้จักให้ทาน รู้จักรักษาศีล และรู้จักเจริญสมาธิภาวนาเพราะเป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา จากปริมณฑลของศาสนาดังกล่าวพระสงฆ์มีหน้าที่เผยแผ่และพัฒนาให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจและถือปฏิบัติเพื่อเป้าหมายในทางพระพุทธศาสนา คือ บุญกุศลและพระนิพพานซึ่งเป็นที่สุดของพระพุทธศาสนานี้ ด้านพิธีกรรม พระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทและมีส่วนสำคัญวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ ซึ่งพระสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทสำคัญในพิธีการและพิธีกรรมดังกล่าว นอกจากจะเป็นการเผยแผ่พระพระพุทธศาสนาแล้วยังเป็นการรักษาจารีตอริยประเพณีที่สืบทอดกันมาช้านานตั้งแต่บรรพบุรุษสืบทอดรักษาไว้แก่อนุชนรุ่นหลังได้พัฒนาและสืบทอดพิธีการและพิธีกรรมดังกล่าวต่อไป นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังมีบทบาทในด้านการพัฒนาอีกหลายด้านและพระสงฆ์ก็สามารถ

ทำได้ดีด้วยทั้งบทบาทด้านการศึกษา การสาธารณสุข การพัฒนาจิตใจของประชาชน การสงเคราะห์ทางจิตและการพัฒนาท้องถิ่น[45]

พระครูนนทมงคลวิศิษฐ์ ได้ให้ความเห็นว่า “พระสงฆ์กับบทบาทการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยซึ่งพระสงฆ์ต้องเข้าใจบริบททางสังคมพร้อมกับต้องรักษาข้อวัตรปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาสังคมควบคู่ไปด้วย เพราะซึ่งในสภาวะปัจจุบันการดำเนินชีวิตของประชาชนได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเป็นอันมากเนื่องจากความซับซ้อนทางเหตุปัจจัยของสังคมทำให้การดำเนินชีวิตต้องต่อสู้ดิ้นรนมากยิ่งขึ้น จึงควรมีผู้มีบทบาทรับผิดชอบและหาทางเยียวยาปัญหาที่เกิดขึ้น พระสงฆ์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมเป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นที่ยอมรับจึงต้องนำวิกฤตินี้มาเป็นโอกาสเพื่อพัฒนาสังคมให้เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชนช่วยอบรมศีลธรรมให้สังคมอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขมีความสามัคคีเป็นที่ตั้งเพื่อการพัฒนาสังคมให้มีความเจริญอย่างยั่งยืน[46]

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า บทบาทการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์จึงต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ให้ทันกับกระแสโลกปัจจุบันเข้าใจประชาชน เข้าถึงประชาชนและพัฒนาประชาชน รู้จักวิธีใช้เทคโนโลยีให้เหมาะเพื่อการพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด พึงทำความเข้าใจว่ายิ่งความเจริญมากขึ้นผู้คนในสังคมมีมากขึ้นปัญหาสังคมก็มากขึ้นด้วยตามลำดับ การวางแผนการดำเนินงานของกระบวนการสังฆพัฒนาให้มีความรอบครอบทันสมัยและเข้าถึงประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญและต้องอยู่ภายใต้กรอบอันดีงามของพระธรรมวินัย จึงจะเป็นกระบวนการพัฒนาสาธารณะประโยชน์เพื่อสังคมที่สมบูรณ์แท้จริง

พระสงฆ์กับงานสาธารณะสงเคราะห์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส Covid 19 ซึ่งในยุคข้อมูลข่าวสารทางสื่อสาธารณะ TV หนังสือพิมพ์และสื่อออนไลน์ชนิดอื่น ๆ ทั้ง Facebook Line YouTube จะเห็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในสังคมไทยและสังคมภาพกว้าง และกลุ่มสมาชิกในสังคมและศาสนาก็คือพระสงฆ์และชาวพุทธได้ออกมาให้ความช่วยเหลือกันในแนวทางและวิธีการต่าง ๆ การที่คณะสงฆ์มีภาระงานในหลายด้าน โดยหนึ่งในนั้นคือ งานสาธารณะสงเคราะห์เป็นการเข้าไปสงเคราะห์ประชาชน โดยพระสงฆ์และวัดในพระพุทธศาสนารวมทั้งการที่มหาเถรสมาคมและคณะสงฆ์ระดับบริหารได้มีคำสั่งและมาตรการในการให้วัดในพระพุทธศาสนาได้เข้าไปมีบทบาทจึงทำให้เห็นพระสงฆ์ที่มีฐานของวัดตั้งอยู่ในชุมชนกว่า 4 หมื่นวัดทั่วประเทศ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกโรงทาน จัดทำอาหารแจก รับบริจาคเพื่อช่วยเหลือส่งต่อไปยังประชาชน

---

[45] ปกรณ์ คุณารักษ์, *ปัญหาสังคม,* (ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา, 2546), หน้า 230.

[46] พระครูนนทมงคลวิสิษฐ์. “พระสงฆ์กับบทบาทการพัฒนาสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย”, *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม,* 1(2), 2559,หน้า 20-31.

ในวงกว้าง จากภาพข่าวที่ปรากฏสะท้อนให้เห็นได้ว่า พระสงฆ์ยังคงมีบทบาทกับสังคม ชุมชน และประชาชนในสถานการณ์ที่ยากลำบากนี้ด้วยอย่างเข้มแข็งและชัดเจน ซึ่งจำแนกได้ 2 ประการ คือ

1. บทบาทคณะสงฆ์ในระดับชาติ การที่มหาเถรสมาคมได้กำหนดให้พระสงฆ์ทั่วประเทศได้มีการตั้งโรงทานเพื่อให้การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ หรือมีกิจอันใดที่คณะสงฆ์วัดจะช่วยเหลือได้ให้ดำเนินการช่วยเหลือ จึงเห็นบาทของวัดและพระสงฆ์ทั่วประเทศจัดตั้งโรงทานตามพระดำริของสมเด็จพระสังฆราช การให้ความร่วมมือแก่หน่วยงานภาครัฐ และส่วนที่เกี่ยวข้องในการปิดวัด งดการทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับพิธีกรรมและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยมีเป้าหมายเพื่อป้องกันมิใช่ประชาชนมาร่วมทำกิจกรรมอันจะเป็นสาเหตุหรือปัจจัยเสี่ยงนำไปสู่การแพร่ระบาดของไวรัสโควิดรวมทั้งช่วยเหลือในการสื่อสารประชาสัมพันธ์และรณรงค์เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสในวงกว้างมากขึ้นด้วย ดังปรากฏเป็นข้อมูลทางสื่อสาธารณะที่ว่า สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งทวีความรุนแรงขึ้นอย่างกว้างขวางส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย การประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตประจำวัน และฐานะทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดความยากลำบากในหมู่ประชาชนผู้มีรายได้น้อยหรือตกอยู่ในภาวะที่ต้องปรับรูปแบบการดำรงชีวิตอย่างกะทันหัน พร้อมทั้งมีพระดำริว่า วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนคู่กับสังคมไทยมานับแต่โบราณตราบจนปัจจุบัน วัดไม่เพียงแต่เป็นที่พำนักของพระภิกษุสามเณร แต่ยังเป็นสถานสาธารณะสงเคราะห์ของชุมชนด้วย จึงสมควรที่จะให้วัดที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะอนุเคราะห์ประชาชนผู้ประสบความยากลำบาก ดำเนินภารกิจตามบทบาทหน้าที่ที่ดำรงอยู่นับแต่อดีตกาล การนี้ สมเด็จพระสังฆราช มีพระบัญชาโปรดให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พิจารณาสั่งการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้ประสานงานกับวัดทั่วราชอาณาจักร ซึ่งมีศักยภาพเพียงพอ จัดตั้งโรงทานช่วยเหลือผู้ประสบความยากลำบากในสถานการณ์โรคระบาด ทั้งนี้ มิใช่การบังคับแต่เป็นการกำหนดแนวทางประสานความร่วมมือโดยให้คำนึงถึงความพร้อมของแต่ละวัด ประกอบกับการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในชุมชนนั้น ๆ เป็นสำคัญ[47]

2. บทบาทพระคณะสงฆ์ในระดับจังหวัดและพื้นที่ หมายถึง คณะสงฆ์ที่มีวัดเป็นฐานในแต่ละชุมชนกระจายทั่วประเทศกว่า 4 หมื่นวัดทั่วประเทศ กระจายอยู่ในแต่ละชุมชน เมื่อคณะสงฆ์ระดับบริหารได้เสนอให้มีการเป็นหน่วยงานสนองงานเชิงพื้นที่ในระดับจังหวัดก็ทำงานในพื้นที่ของตนเอง กรณีของการปิดพื้นที่อันเป็นส่วนหนึ่งของการป้องกัน การห้ามเดินทางข้ามจังหวัดทำให้อาชีพบางอาชีพขาดรายได้ ประสบความยากลำบาก วัดจึงเข้าไปอำนวยการและให้ความช่วยเหลือ การตั้งโรงทาน การจัดมอบเครื่องอุปโภคบริโภค อาหาร น้ำดื่ม หน้ากาก เจลล้างมือ

[47] ไทยรัฐ ออนไลน์: 24 มีนาคม 2563.

เป็นต้น ดังปรากฏข้อมูลที่ว่า โรงทานตามพระดำริ “สมเด็จพระสังฆราช” ช่วยผู้ได้รับผลกระทบโควิด-19 เป็นต้น

จากการที่วัดและคณะสงฆ์ในทุกระดับชั้นตั้งแต่ระดับปกครอง มหาเถรสมาคม ระดับจังหวัด และอำเภอ และตำบล และวัด ซึ่งส่วนใหญ่มีศักยภาพและมีความพร้อมในการช่วยเหลือประชาชน มากน้อยเป็นไปตามกำลังศรัทธาและกำลังของพื้นที่ของมวลชน ได้สละเงิน กำลังแรง สถานที่ ในการให้ความช่วยเหลือ ประชาชนทั่วทั้งประเทศ ดังปรากฏทางสื่อสารธารณะสื่อออนไลน์ในภาพกว้าง ซึ่งนับเป็นบทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคม บทบาทของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัยด้วย

2.3.4 บทบาทของพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ในอนาคต

บทบาทในอนาคตของพระสงฆ์จะเป็นเช่นไรนั้น เป็นเรื่องที่ทำนายและคาดการณ์ได้ยาก แต่จะอย่างไรก็ตาม บทบาทในปัจจุบันของพระสงฆ์น่าจะมีส่วนสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทในอนาคตได้บ้าง เพราะฉะนั้น หากประสงค์ให้สถาบันสงฆ์ในอนาคตได้แสดงบทบาทในทางที่ถูกที่ควรและสอดคล้องกับทัศนคติ (ที่ชอบธรรม) ของสังคมแล้วก็จะได้รีบเร่งดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. ขจัดบทบาทที่ขัดต่อพระธรรมวินัยและทัศนคติที่ดีงามของพุทธศาสนิกชน

2. ปรับปรุงพัฒนาบทบาทที่ดี และสอดคล้องกับพระธรรมวินัย และทัศนคติที่ดีงามของชาวบ้านในปัจจุบัน

3. ฟื้นฟูบทบาทที่ดีในอดีตบางบทบาท

4. กำหนดบางบทบาทที่เห็นว่าน่าจะเหมาะสมกับยุคสมัย และสภาวะเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของไทยปัจจุบัน

การดำเนินภาระดังกล่าวข้างต้นนั้นจะสัมฤทธิ์ผลได้ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากหลาย ๆ ฝ่าย ได้แก่ ภาคของพระสงฆ์ ภาครัฐบาล และภาคประชาชน ต้องพยายามปรับทัศนคติของตนที่ขัดแย้งกับทัศนคติส่วนใหญ่หรือขัดแย้งกับพระธรรมวินัยเพื่อให้พระสงฆ์ได้มีความปลอดโปร่งใจในการที่จะดำเนินศาสนกิจของท่าน ในส่วนแห่งการเกื้อกูลสังคม แม้แต่ในปัจจุบันพระสงฆ์ส่วนใหญ่ต้องกังวลกับเสียงคัดค้าน เสียงวิพากษ์วิจารณ์ของชาวบ้านที่มีการแสดงบทบาทของพระสงฆ์เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีและทั้งยังช่วยเกื้อหนุนรัฐในทางการพัฒนาประเทศได้เป็นอย่างดีด้วย[48]

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า การที่พระสงฆ์ซึ่งเป็นศาสนทายาทหรือผู้สั่งสอนหลักธรรมในพระพุทธศาสนานั้น ควรมีบทบาทที่เด่นชัดอยู่ 2 อย่าง คือ 1) เป็นผู้มีความสามารถในการสั่งสอนพุทธศาสนิกชน 2) เป็นผู้มีความหลากหลายในระดับการพัฒนาพุทธศาสนิกชน หมายถึงว่า เป็นทั้งผู้สอนและผู้ปฏิบัติตามต้องเข้าใจในบทบาทของแต่ละฝ่าย[49]

---

[48] ไทยรัฐ ออนไลน์, อ้างแล้ว, หน้า 96.

[49] พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), *สถานการณ์พระพุทธศาสนาพลิกหายนะเป็นพัฒนา,* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2536), หน้า 39.

บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย พระสงฆ์ในสังคมไทยมีฐานะและความเป็นอยู่ที่แตกต่างจากประชาชน มีระเบียบวินัยสำหรับการเป็นอยู่ และได้รับการยกย่องจากประชาชนให้อยู่ในฐานะที่เคารพและสักการะจึงทำให้พระสงฆ์จำนวนมากได้ทำหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือสังคมได้ เช่น การอบรมสั่งสอนให้คำแนะนำที่ถูกต้องแก่ประชาชน แต่โดยทั่วไปแล้วบทบาทของพระสงฆ์ในการดูแลสังคมโดยภาพรวมแล้ว มีอยู่ 2 บทบาทใหญ่ ๆ คือ

1) บทบาทตามอุดมคติ เนื่องจากวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่อดีตมามีสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนตาย จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนมีความผูกพันเหมือนกับญาติสนิทที่ต้องให้ความเคารพนับถือเชื่อฟัง ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนมี 2 แนวทาง คือ

1. บทบาทหลักหรือบทบาทโดยตรงของพระสงฆ์ คือ การเป็นผู้นำชุมชนในทางด้านจิตใจ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมสติปัญญาที่ถูกต้องแก่ชุมชน เป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งเป็นรากฐานความเจริญความสุขของสังคมอย่างแท้จริง

2. บทบาทรอง ในบางกรณีอาจมีบทบาทอื่นที่พระสงฆ์อาจจำเป็นและควรเข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นผู้รับแรงศรัทธาจากชาวบ้านอาจแนะนำประชาชนในท้องถิ่นให้เห็นลู่ทางในการพัฒนาด้านวัตถุที่เหมาะสมหรือเป็นผู้ประสานรวมตัวชาวบ้านในการพัฒนาและการใช้วัดเป็นสถานที่รวมกลุ่ม เป็นต้น[50]

พระพะยอม กลฺยาโณ ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ที่เปลี่ยนไปเป็นการปรับไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยไว้ว่า พระสงฆ์จะต้องรู้เท่าทันสังคมที่เปลี่ยนไป เพราะพระสงฆ์ไม่ใช่มีหน้าที่เฉพาะชี้ทางให้ประชาชนสงบจิตใจเท่านั้น แต่ต้องชี้นำทางโลกให้แก่ประชาชนได้อย่างเหมาะสมอีกด้วย นอกจากนี้ วัดยังเป็นสถานที่ประกอบกิจการ รวมทั้งความเชื่อที่โยงกับหลักธรรมอันมีพระสงฆ์เป็นผู้นำ[51]

วิจิตร เกิดวิสิษฐ์ ได้กล่าวถึงภาระหน้าที่ของพระสงฆ์ไว้ว่า พระสงฆ์มีหน้าที่สอนธรรมะ การสอนธรรมะต้องมีความรู้และธรรมะนั้นเป็นความรู้เกี่ยวกับความดี ผู้สอนต้องปฏิบัติดี คนเรียนถึงจะมั่นใจในสิ่งที่ตนเรียน[52]

---

[50] พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), *สถาบันสงฆ์และสังคมไทย,* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2527), หน้า 22.

[51] พระพะยอม กลยาโณ, *บทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคม: ข่าวสด,* 19 กรกฎาคม 2540, หน้า 32.

[52] วิจิตร เกิดวิสิษฐ์, *หนังสือเรียนพระพุทธศาสนา,* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2533), หน้า 57-58.

พระสงฆ์ทำหน้าที่สั่งสอนให้ได้ผลต้องปฏิบัติตามที่สอนและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าจึงมีลักษณะ ดังนี้

1. ปฏิบัติดี คือ เป็นผู้สำรวมกาย วาจา ใจ ตั้งมั่นอยู่ในพระธรรมวินัยและหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าบัญญัติ ทำให้เป็นผู้มีกิริยาวาจางดงาม สงบ ผ่องใส สุขุมเยือกเย็น

2. ปฏิบัติตรง คือ ปฏิบัติตรงตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า พิจารณาธรรมทั้งหลายด้วยเหตุและผลปราศจากอคติ 4 คือ ความลำเอียงเพราะรัก ความหลง ความโกรธ ความกลัว ปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม ไม่ปฏิบัติให้ฝืดหรือเสี่ยงจากพระธรรมวินัยด้วยกิเลสตัณหา

3. ปฏิบัติเพื่อรู้ธรรม คือ ปฏิบัติเพื่อรู้แจ้งเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ ปฏิบัติศีล สมาธิ ปัญญาด้วยความเพียรด้วยขันติ

4. ปฏิบัติสมควร คือ ปฏิบัติทางสายกลาง ไม่ปล่อยไปตามอารมณ์หรือกิเลส ไม่ปฏิบัติสุดโต่งไปข้างทรมานตนเอง คือ มีทิฏฐิที่ถูกต้องทั้งปฏิบัติตนโดยความเพียร 4 อย่าง คือ เพียรระวังบาปไม่ให้เกิดขึ้น เพียรละบาปที่เกิดขึ้น เพียรกุศลให้เกิดขึ้นในสันดาน เพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมลง

2) บทบาทความคาดหวัง ความคาดหวังเป็นลักษณะของความคิดหรือความต้องการของบุคคล ซึ่งมีอยู่ 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้ที่ต้องการกระทำในสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นบทบาทภาระหน้าที่ความรับผิดชอบและฝ่ายที่จะได้รับผลต่อบทบาทนั้นหรือภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้กระทำ

อภิชัย พันธุเสน ได้กล่าวถึงปัจจัยการเปลี่ยนแปลงบทบาทของพระสงฆ์ไว้ว่า พระสงฆ์ถูกลดบทบาทลงจากการเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ มาเป็นผู้ประสานเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชน วัดและพระสงฆ์ถูกลดบทบาทที่มีต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาของชาวชนบทลงจนกระทั่งเหลือเพียงบทบาทที่สำคัญเพียงเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและเป็นคลังพัสดุเท่านั้น นอกจากนั้น ปัจจัยภายนอกจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีเหตุจากปัจจัยภายในสองประการ คือ ประการแรก พระสงฆ์ไม่พยายามปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่พยายามประยุกต์ความเจริญต่าง ๆ เหล่านั้นมาสร้างเสริมบทบาทของตนเองขึ้นใหม่ และประการที่สองคือมีการสูญเสียภาวะผู้นำทางปัญญาของพระสงฆ์ เนื่องจากพระสงฆ์ไม่สามารถเข้าใจถึงสภาพปัญหาและโครงสร้างของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้[53]

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส ได้ให้ความเห็นว่า บทบาทของพระสงฆ์ในเรื่อง “แนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า” ประกอบด้วยบทบาทที่สำคัญ ดังนี้

1. บทบาทในฐานะวิศวกรจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี บุคลากรทางศาสนาควรเพิ่มบทบาทในการลดความแตกแยก ส่งเสริมสันติภาพและแก้ไขความขัดแย้งในสังคมโดยสันติวิธี

---

[53] อภิชัย พันธุเสน, *ความหวังทางออกทางเลือกใหม่,* (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2539), หน้า 207.

2. บทบาทพระสงฆ์กับการชี้แนะและชี้นำทางการเมือง พระสงฆ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นกลุ่มคนที่ถือได้ว่าผู้นำทางการเมืองให้ความไว้วางใจและเชื่อมั่นศรัทธาทั้งต่อวัตรปฏิบัติและองค์ธรรมที่เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ จากฐานความเชื่อในลักษณะนี้จึงทำให้นักการเมืองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเข้าไปปรึกษาหารือแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองอยู่อย่างต่อเนื่อง

3. บทบาทในการพัฒนาพลเมืองของรัฐตามระบอบประชาธิปไตย การปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีความเชื่อว่า “การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ดีมีจุดเริ่มต้นมาจากพลเมืองดี” ซึ่งพลเมืองที่ดีนั้นประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญหลายประการ เช่น การรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม การมีจิตสำนึกสาธารณะ การรู้จักเคารพกติกา ระเบียบ และข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่เป็นแนวปฏิบัติของสังคมและการรู้จักจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วยหลักการสันติวิธี

4. บทบาทในการใช้สิทธิวิพากษ์วิจารณ์นักการเมืองและนโยบายแห่งรัฐการวิพากษ์วิจารณ์อย่างสุจริตนั้นอาจจะสอดรับกับบทบาทของสื่อมวลชนหรือนักวิจารณ์ทั่วไป แต่ถึงกระนั้นพระสงฆ์บางรูปได้ออกมาทำหน้าที่ในการวิพากษ์วิจารณ์การเมืองในหลายมิติ เช่น การกระทบทางการเมืองหลายด้าน เช่น การสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ การประสานตัวแบบวิจารณ์พฤติกรรมผู้นำทางการเมืองหรือนักการเมืองการวิจารณ์แนวนโยบายแห่งรัฐว่าอาจจะนำไปสู่การสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน[54]

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์ คือ บทบาทตามอุดมคติ เพราะวิถีชีวิตของสังคมไทยจะมีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนถึงตายจึงทำให้พระสงฆ์กับประชาชนมีความผูกพันกันและบทบาทตามความคาดหวังทั้งความคิดหรือความต้องการของบุคคลด้วยการให้คำแนะนำทางด้านจิตใจ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมสติปัญญาที่ถูกต้องแก่ชุมชนและเป็นผู้รับแรงศรัทธาจากชาวบ้าน

จากการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์กับการสงเคราะห์ดังกล่าวมาแล้วนั้น ทำให้สามารถมองถึงความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อชาวบ้าน ซึ่งไม่เพียงแต่วัดเท่านั้น พระสงฆ์ภายในวัดก็มีความเกี่ยวเนื่องและผูกพันอยู่กับสังคม พระสงฆ์ถูกกำหนดให้ต้องฝากชีวิตความเป็นอยู่ไว้กับคฤหัสถ์ เริ่มแต่อาหารซึ่งพระสงฆ์เป็นผู้อยู่ด้วยบิณฑบาตหรืออาหารที่คฤหัสถ์ถวาย ตลอดถึงปัจจัยสี่อื่น ๆ และความเป็นอยู่ที่ต้องอาศัยคฤหัสถ์เป็นประจำ เมื่อกล่าวโดยแง่ของคุณธรรมพระสงฆ์ต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ด้วยอาศัยเมตตาคุณธรรมและกรุณาธรรมของตน ดังพุทธพจน์ใน พหุการสูตร ทรงแสดงการพึ่งพากันระหว่างบรรพชิตกับคฤหัสถ์ว่า ภิกษุทั้งหลาย พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลายเป็นผู้อุปการะมากแก่เธอทั้งหลาย บำรุงเธอทั้งหลายด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะและคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร แม้เธอทั้งหลายก็จงเป็นผู้มีอุปการะมากแก่พราหมณ์และคฤหบดี

---

[54] พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, *แนวโน้มบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า,* พิมพ์ครั้งที่ 1, (พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557), หน้า 186.

ทั้งหลายจงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศแบบการครองชีวิตอันประเสริฐพร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิงแก่พราหมณ์และคฤหบดีเหล่านั้นเถิดฯ ภิกษุทั้งหลาย คฤหัสถ์และบรรพชิตทั้งหลาย ต่างอาศัยกันและกันด้วยอามิสทาน และธรรมทานอยู่ประพฤติพรหมจรรย์เพื่อต้องการสลัดโอฆะเพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยรอบด้วยอาการอย่างนี้[55]

เพราะฉะนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน จุดเน้นคือประชาชนอุปถัมภ์บำรุงด้วยปัจจัยสี่เป็นการให้วัตถุ พระสงฆ์ก็ตอบแทนประชาชนด้วยการให้ธรรมะคือการแสดงธรรม การปฏิบัติธรรมให้ประชาชนเห็นเป็นตัวอย่าง แต่ความสัมพันธ์ระหว่างพระกับประชาชนนั้นก็ต้องมีกรอบไม่เกินเลยพระธรรมวินัย ซึ่งกรอบรักษาความสัมพันธ์ให้มั่นคงทางวินัยว่า “ให้พระสงฆ์พิจารณาปฏิสารนียกรรมแก่พระภิกษุที่ทำผิดต่อคฤหัสถ์ เช่น ขวนขวายเพื่อมิใช่ลาภ มิใช่ประโยชน์เพื่อความอยู่ไม่ได้แห่งคฤหัสถ์ ด่าว่าเปรียบเปรยยุยงให้แตกกัน รับคำอันเป็นธรรมแก่คฤหัสถ์แล้วไม่ทำจริง เป็นต้น ด้วยวิธีลงโทษให้ไปขอขมาต่อคฤหัสถ์นั้นและในขณะเดียวกันกับกรณีคฤหัสถ์ทำผิดต่อคณะสงฆ์ ในความผิดคล้าย ๆ กันนี้ ก็บัญญัติให้สงฆ์ลงโทษคว่ำบาตรแก่คฤหัสถ์ผู้กระทำนั้น”[56]

ดังนั้น บทบาทของคณะสงฆ์กับการสงเคราะห์ในสังคม ซึ่งทางวัดต้องสร้างความรู้สึกทั้งทางวัดและประชาชนว่า วัดเป็นของชาวบ้านการบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ ทั้งที่บ้านหรือที่วัด ทางวัดจะอำนวยความสะดวกหรือช่วยแนะนำจัดให้วัดจะมีที่เก็บศพ ตั้งศพ บำเพ็ญกุศลศพ ฌาปนกิจศพ และที่เก็บกระดูกของชาวบ้าน กิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีสังคมของหมู่บ้าน ตำบลก็จะจัดในวัดของหมู่บ้านตำบลนั้น โดยเจ้าอาวาสเป็นผู้นำสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรืออาวุโสในหมู่ตำบลจะเป็นผู้นำชาวบ้านร่วมกัน งานรื่นเริงของหมู่บ้านจัดในวัดดีกว่าจัดกันที่อื่น เพราะมีทางที่จะให้คนทำบุญหรือความดี เว้นความชั่ว อบายมุขต่าง ๆ ได้มากกว่าไปจัดที่อื่น เมื่อได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมในวัดที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า กิจกรรมที่เป็นการให้ความอนุเคราะห์แก่ประชาชนในด้านการสาธารณะสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ควรจัดขึ้นหรือประชาชนเจ้าของวัดช่วยกันจัดขึ้น ได้แก่

1. เมื่อวัดมีที่ดิน ควรจัดตั้งโรงเรียนหรือสถานศึกษาต่าง ๆ ขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของวัดไม่ควรกั้นเขตตัดขาดจากวัด ครู อาจารย์ นักเรียน และนักศึกษาของสถานศึกษานั้นควรใกล้ชิดกับวัดเป็นอุบาบก อุบาสิกา หรือศรัทธาวัดนั้น ทำบุญบำเพ็ญกุศล สมาทานศีล ฟังเทศน์ที่วัดนั้นเป็นประจำทำหน้าที่บำรุงวัดนั้นร่วมกับประชาชน

2. พระสงฆ์ควรจัดตั้งสุขศาลา สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาลของรัฐประจำหมู่บ้านตำบลนั้นภายในวัดหรือในเขตวัดเช่นเดียวกันกับการตั้งสถานศึกษา

---

[55] ขุ.ธ.25/314.

[56] พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), *พุทธศาสนากับสังคมปัจจุบัน,* (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิวพรการพิมพ์, 2513), หน้า 42.

3. การสร้างที่อ่านหนังสือพิมพ์ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ในวัดจะเป็นของวัดโดยทางวัดจัดประชาชนชาวบ้านเจ้าของวัดช่วยเหลือทางราชการช่วยเหลือหรือจัดขึ้นเองทางวัดดูแลอาจใช้สถานที่เสนาสนะของวัดหรือจะสร้างขึ้นใหม่พระภิกษุสามเณรในวัดเป็นผู้ดูแลรักษาจัดการให้บริการแก่ประชาชน

4. การตั้งสภาตำบล การใช้ที่ประชุมราษฎร์ของราชการ การใช้สถานที่ในการพัฒนาหมู่บ้าน ตำบล ท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ของทางราชการควรใช้ที่วัด เช่น ศาลาการเปรียญหรือบริเวณวัดดีกว่าการสร้างศาลาประชาคมนอกวัด ทางวัดมีหน้าที่ให้บริการสถานที่และอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่ราชการในการให้ประชาชนชาวบ้านเจ้าของวัดมาร่วมรับบริการจากรัฐบาล

5. การสร้างบ่อน้ำดื่ม น้ำใช้น้ำประปาหมู่บ้าน น้ำใช้ในการเกษตรควรใช้สถานที่วัดเป็นที่จัดตั้งทางรัฐบาลหรือราชการจัดให้ในเบื้องต้น ประชาชนชาวบ้านช่วยกันดูแลรักษาโดยตั้งเป็นคณะกรรมการและทางวัดได้เข้าช่วยเหลือดูแลด้วย

6. กิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพหรือกิจการอื่น ๆ ควรใช้สถานที่วัด โดยเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณร ในวัดช่วยดูแลรักษาอำนวยความสะดวกให้ในส่วนที่ไม่เกินความสามารถ ไม่ผิดพระธรรมวินัย ไม่ทำให้เสียสมณสารูป เช่น การจัดตั้งธนาคารข้าว ธนาคารพันธุ์พืช ธนาคารโคกระบือ กองทุนมูลนิธิสงฆ์ ศูนย์บริการสาธารณะ ศูนย์ฝึกอาชีพ ศูนย์ประสานงานของประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ

7. กิจกรรมที่เป็นการแก้ทุกข์ภัยเฉพาะหน้าแก่ประชาชนเจ้าของวัด เป็นสิ่งที่พระต้องจัดการขวนขวายให้พระเป็นผู้นำที่จะให้ชาวบ้านเจ้าของวัดได้ช่วยเหลือกันโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง เช่น ในโอกาสเกิดภัยธรรมชาติหรืออุบัติภัยต่าง ๆ ไฟไหม้ น้ำท่วม เกิดโรคระบาด เกิดโจรผู้ร้าย เกิดทุพภิกภัย เป็นต้น[57]

การสาธารณะสงเคราะห์นั้น เกิดมานานแล้วควบคู่ไปกับการเกิดของปัญหาและความต้องการของมนุษย์นั่นเอง ถ้าพิจารณาดูสิ่งใกล้ตัวโดยเฉพาะในสังคมขนาดเล็กที่สุดคือครอบครัว จะพบว่า บิดามารดาจะปรึกษาหารือกันเมื่อมีปัญหาเช่นเดียวกับบุตรจะปรึกษาหารือกับบิดามารดาเมื่อมีปัญหาเพื่อนบ้านจะให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อมีปัญหา รวมทั้งคนในชาติจะช่วยเหลือคนในชุมชนเมื่อมีปัญหา เป็นต้น[58] ปัญหาอาจเกิดกับบุคคล กลุ่ม ชุมชนหรือสังคมก็ได้ และปัญหาก็เกิดจากสาเหตุหลายด้าน คือ สุขภาพอนามัย สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และอื่น ๆ ปัญหาปัญหาหนึ่งอาจมีสาเหตุจากหลาย ๆ ด้าน ซึ่งสามารถพูดได้ว่า สาเหตุของปัญหาผูกพันกันแบบลูกโซ่ เช่น เด็กหนีโรงเรียนมีสาเหตุจากการไม่มีเงินค่าอาหาร สาเหตุที่ไม่มีเงินค่าอาหารเพราะบิดามารดาไม่ให้

---

[57] ชำเลือง วุฒิจันทร์, *เอกสารการวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชาสังคมจิตวิทยา เรื่องการพัฒนากิจการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงแห่งชาติ,* (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2526), หน้า 9-13.

[58] ประภาษน์ อวยชัย, *การสาธารณสงเคราะห์, สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน,* (มปท, 2537), หน้า 81-100.

บิดามารดาไม่ให้เงินลูกเพราะไม่มีเงิน บิดามารดาไม่มีเงินเพราะถูกไล่ออกจากงานเนื่องจากชอบดื่มเหล้า เล่นการพนัน มีหนี้สินมากมาย ที่บิดาชอบดื่มเหล้า เพราะไม่มีความสุขในบ้าน แม่บ้านต้องเข้าโรงพยาบาลเสมอ ๆ ประกอบกับบิดามีบุตรหลายคนที่ต้องหาเงินมาให้เรียนหนังสือ ปัญหาต่าง ๆ ทำให้พระสงฆ์มีบทบาทและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชน การจัดระเบียบสังคม การบำรุงขวัญและการบริการด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ และชักชวนประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เป็นต้น เป็นการสร้างบทบาทให้สอดคล้องกับหน้าที่ของพระสงฆ์ ทั้งนี้ ภารกิจเหล่านี้ของพระสงฆ์มาจากการเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมและพยายามปรับบทบาทให้สถาบันศาสนาหรือวัด เป็นประโยชน์ต่อสังคมนั่นเอง จะเห็นได้ว่า การสาธารณะสงเคราะห์เป็นงานสำคัญของคณะสงฆ์เป็นกิจการอันหนึ่งของคณะสงฆ์เช่นเดียวกับการสงเคราะห์ด้านอื่น ๆ ซึ่งวิธีการดำเนินงานนั้นจะต้องเป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม และในอำนาจหน้าที่ของบทบาทพระสงฆ์ จึงกล่าวได้ว่า การสาธารณะสงเคราะห์เป็นกิจการของคณะสงฆ์โดยแท้[59]

2.4 สรุป

จากการศึกษาจากพระไตรปิฎก ตำรา และเอกสารที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่ดีขึ้น โดยการมีส่วนร่วมมีผลต่อการส่งผลจิตใจ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จะทำให้เกิดทิศทางเป้าหมายที่จะทำให้บรรลุร่วมกัน ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการเพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาสิ่งต่าง ๆ โดยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ ทั้งนี้ พระสงฆ์หรือคณะสงฆ์จะต้องมีบทบาทที่สำคัญในการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพลเมืองหรือประชาชนในด้านคุณธรรมและจริยธรรม การสงเคราะห์แก่ประชาชน การช่วยเหลือทางราชการ บนพื้นฐานของบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตใจ ยกระดับจิตใจของประชาชนด้วยหลักธรรมคำสั่งสอนทางศาสนาให้สามารถมีชีวิตอย่างเป็นสุข ให้การสาธารณะสงเคราะห์ประการต่าง ๆ ในฐานะที่วัดเป็นส่วนหนึ่งในโครงสร้างของสังคมชุมชน การช่วยแก้ไขปัญหาของชุมชน การพัฒนาชุมชนให้เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง บทบาทของพระสงฆ์หรือคณะสงฆ์จึงมีหน้าที่และบทบาทที่สำคัญในการมีส่วนร่วมเพื่อการสงเคราะห์แก่ประชาชนด้วยแนวคิดหลักของการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ

---

[59] สุทธิพงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ์, *พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม พร้อมด้วยระเบียบและคำสั่งมหาเถรสมาคมเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการศาสนา,* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2541), หน้า 8-9.

โคเฮน และอัพฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) มาใช้เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น เพื่อก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมที่ถูกต้อง เหมาะสม และเกิดความรู้ ความเข้าใจในการสาธารณะสงเคราะห์ที่ถูกต้องอันเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในงานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้อย่างสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

บทที่ 3
งานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

การวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์: กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ในบทที่ 3 เป็นการศึกษาเกี่ยวกับงานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ซึ่งรายละเอียดในบทที่ 3 นี้ จะเป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษาดังปรากฏในพระไตรปิฎกและที่ปรากฏเป็นพุทธพจน์และการศึกษาข้อมูลจากนักปราชญ์ นักวิชาการต่าง ๆ รายละเอียดตามหัวข้อดังต่อไปนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสาธารณะสงเคราะห์

3.2 งานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์

3.3 บริบทขอบเขตการบริหารของคณะสงฆ์อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

3.4 การสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

3.5 สรุป

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสาธารณะสงเคราะห์

3.1.1 ความหมายของการสาธารณะสงเคราะห์

กรมการศาสนา ได้กล่าวถึงการสาธารณะสงเคราะห์เป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่กำหนดไว้ในอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคม ข้อหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณะสงเคราะห์” (ม. 15 ตรี) และในระเบียบการปกครองของคณะสงฆ์ส่วนกลาง ได้กำหนดไว้ว่า วิธีดำเนินการสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม การสาธารณะสงเคราะห์สามารถแยกโดยลักษณะ 5 ดังนี้

1. การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการอบรมประชาชนประจำตำบล กิจการเพื่อห้องสมุดเพื่อประชาชน การตั้งมูลนิธิเพื่อความยากจนหรือกิจการอื่น ๆ การนี้มุ่งเอากิจการที่ทำเองหรือโครงการที่กำหนดเองทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำหรือกิจการชั่วคราว

2. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการและการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์ และอื่น ๆ การนี้มุ่งเอาเฉพาะส่งเสริมงานของผู้อื่นมิได้มุ่งถึงกิจการเฉพาะเรื่องแม้การช่วยป้องกันยาเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้าหรือช่วยป้องกันการติดโรคเอดส์

3. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น สร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลอง สร้างฌาปนสถาน สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้าและอื่น ๆ ข้อนี้มุ่งเอาเฉพาะการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณประโยชน์

4. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในกาลที่ควรช่วยเหลือ เช่น การประสบอุทกภัย การประสบอัคคีภัย การประสบวาตภัยหรือคราวหนาวจัดหรือแม้ยามปกติตามโอกาส เช่น สงเคราะห์คนชรา คนพิการ และสงเคราะห์โดยประการอื่น การนี้มุ่งเฉพาะการช่วยเหลือบุคคลทั้งเป็นการประจำหรือการเฉพาะ

5. การสงเคราะห์ด้านการให้อาคารสถานที่ของวัดเพื่อเป็นประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือมีที่พักสำหรับประชาชน อาหารกลางวันสำหรับเด็ก ยารักษาโรค ห้องสมุดประชาชน จัดที่ดินให้ประชาชนอยู่อาศัยตั้งหน่วยสงเคราะห์และฝึกอาชีพให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตด้านต่าง ๆ ด้วยเมตตาธรรม[1]

ภัทรพร สิริกาญจน์ ได้กล่าวไว้ว่า การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชนของพระภิกษุนั้น อาจจะกระทบกับความเชื่อเดิมของท้องถิ่น พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้พระสงฆ์เผยแผ่ธรรมหรือพัฒนาสิ่งต่าง ๆ มิให้ขัดกับความเชื่อเขาเหล่านั้น และให้ปรับธรรมเข้าหาแนวคามเชื่อนั้น หรือถ้าแนวความเชื่อเดิมนั้น สามารถทำให้คนนั้นเป็นคนดีได้พระองค์ก็ทรงอนุโลมตามประเพณีการปฏิบัติตนของชาวบ้าน ถ้าประเพณีนั้นมิได้เป็นภัยต่อชุมชนส่วนรวม จากแนวคิดเช่นนี้จึงทำให้พระสงฆ์และประชาชนโดยทั่วไปอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและเกื้อกูลซึ่งกันและกันอาศัยเหตุผลดังกล่าว จะเห็นได้ว่า พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้พระสงฆ์สามารถทำการสงเคราะห์ช่วยเหลือแก่สังคม เพราะประชาชนในปัจจุบันนี้หรือแม้ในอดีตกาลก็ตามยังมีปัญหาและความทุกข์ความเดือดร้อนทั้งทางวัตถุและทางจิตใจอยู่เพราะความสามารถของรัฐในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน

---

[1] กรมการศาสนา, *พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์,* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2528), หน้า 12.

ยังมีไม่ทั่วถึง ผู้ที่เป็นที่พึ่งได้ในยามนี้ คือ พระสงฆ์ เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้รู้ธรรมสามารถแสดงข้อธรรมอันเป็นที่กังขาของประชาชนให้คลายความกังวลและความทุกข์ในชีวิตลงได้[2]

ดังนั้น ชีวิตความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ได้ดำเนินไปด้วยอาศัยปัจจัย 4 จากการอุปการะของคฤหัสถ์เพื่อให้มีชีวิตดำรงอยู่ได้ตามอัตภาพ พระภิกษุสงฆ์จึงควรมีความสำนึกในหน้าที่ของตนอยู่เสมอ นั่นคือ การเร่งศึกษาปฏิบัติธรรมไม่ประมาท ดังพุทธพจน์ใน ปัพพชิตอภิณหสูตร ว่า

“บรรพชิตพึงพิจารณาอยู่เนือง ๆ ว่า ...การเลี้ยงชีพของเราเนื่องด้วยผู้อื่น ...วันคืนล่วงไป ๆ บัดนี้เราทำอะไรอยู่”[3]

เมื่อมีความสำนึกในหน้าที่ดังนี้ พระสงฆ์จะควรตอบแทนอุปการะชาวบ้านด้วยการนำธรรมนั้น ๆ ที่ได้ศึกษาและปฏิบัติมาสั่งสอนอบรมประชาชนให้เกิดสันติสุข ดังพุทธพจน์ว่าใน พหุการสูตร ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย เป็นผู้มีอุปการะมากแก่เธอทั้งหลาย พวกเขาบำรุงเธอทั้งหลายด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานเภสัชบริขาร แม้เธอทั้งหลายก็จงเป็นผู้มีอุปการะมากแก่พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย จงแสดงธรรมอันดีงามในเบื้องต้น ท่ามกลาง ในที่สุด จงประกาศแบบการครองชีวิตอันประเสริฐพร้อมทั้งอรรถ และพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์แก่พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลายเถิด ภิกษุทั้งหลาย คฤหัสถ์และบรรพชิตทั้งหลายต่างอาศัยกันและกันด้วยอามิสทานและธรรมทาน อยู่ประพฤติพรหมจรรย์นี้เพื่อต้องการสลัดโอฆะเพื่อทำความสิ้นทุกข์โดยชอบด้วยอาการอย่างนี้”[4]

3.1.2 ความสำคัญของการสาธารณะสงเคราะห์

การสาธารณะสงเคราะห์ มีจุดกำเนิดมาจากการที่มนุษย์เรานั้นมีคุณธรรมที่เรียกว่ามนุษยธรรม คือ ธรรมที่ทำให้คนเป็นมนุษย์ ได้แก่ ศีล 5 และคุณธรรม คือ มีความเมตตา กรุณาเป็นต้นต่อเพื่อนมนุษย์ผู้ร่วมเกิด แก่ เจ็บ และตาย อันเป็นผลมาจากหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา[5]

ความสำคัญของภารกิจทางด้านการสาธารณะสงเคราะห์นั้น เป็นการแสดงบทบาทของภิกษุสงฆ์ในด้านการสาธารณะสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคลและสาธารณะสงเคราะห์ โดยมีภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ เพราะภิกษุสงฆ์

---

[2] ภัทรพร สิริกาญจน์, “หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ: แนวคิดและบทบาทของพระคำเขียน สุวณฺโณ ในการพัฒนาชุมชน”, งานวิจัยจากทุนสนับสนุนของสถาบันไทยคดีศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2535, หน้า 11.

[3] องฺ.ทสก.24/48/104.

[4] ขุ.อิติ.25/107/486.

[5] พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์,* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543), หน้า 213.

เป็นศูนย์กลางเชื่อมระหว่างคนจนกับคนรวย ปัจจัยที่ได้รับบริจาคมาภิกษุสงฆ์ก็ใช้ทำประโยชน์เป็นสาธารณกุศลและช่วยเหลือบุคคลผู้ขาดแคนและด้อยโอกาส ทั้งนี้ ภารกิจด้านการสาธารณะสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ นั้น เป็นการจัดให้การสงเคราะห์แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายกทายิกาหรือประชาชนทั่วไป วัดจึงเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดจะอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้านและบ้านจะอยู่ได้ก็ต้องพึ่งวัด วัดจึงเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของวัดจะต้องจัดการช่วยเหลือ การสาธารณะสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัด และพระสงฆ์จะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัด และพระสงฆ์จะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดและพระสงฆ์จะจัดได้เท่านั้นยังไม่พอ ในความสำคัญของวัดที่เป็นศูนย์รวมของชุมชนเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลตามประเพณีของชาวบ้าน วัด ภิกษุสงฆ์สามเณรในวัดอันเจ้าอาวาสเป็นหัวหน้าปกครอง ดูแล รักษาวัด มีหน้าที่ให้ความสะดวกแก่ประชาชนในการบำเพ็ญกุศลทั้งที่บ้านและในวัดหรือที่อื่นใดในหมู่บ้านตำบลที่ตั้งวัดนั้นจะทำหน้าที่สาธารณะสงเคราะห์อื่น ๆ แก่ประชาชนในส่วนที่อยู่ในสมณวิสัยที่น่าจะจัดได้ด้วยบทบาทพระสงฆ์ด้านการสาธารณะสงเคราะห์นั้นเป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมด้านต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ การให้การสงเคราะห์ภิกษุสงฆ์ สามเณร ที่อยู่ที่กันดาร การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ การสร้างหอสมุดโรงเรียนเป็นต้น[6]

ดังนั้น งานสาธารณะสงเคราะห์นั้น เป็นงานที่จะต้องร่วมใจกันให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นแล้วบั่นทอนการดำรงชีวิตตามปกติสุขของมนุษย์ งานสงเคราะห์มีความสำคัญในฐานะการเป็นการพัฒนาสังคมให้มีความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหลายประการด้วยกัน คือ

1. การพัฒนาทางด้านกายภาพ ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลบุคคลผู้ซึ่งได้รับความเดือดร้อนจากสาเหตุต่าง ๆ ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นกระบวนการสร้างเสริมศักยภาพของร่างกายให้พร้อมที่จะช่วยเหลือตนเองได้และสามารถมีชีวิตต่อไปได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องอาศัยการพึ่งพาจากคนอื่นมากหรือพึ่งพาอาศัยคนอื่นน้อยที่สุด

2. การพัฒนาสังคมหรือการพัฒนาทางด้านศีลธรรมเกิดจากการที่คนในสังคมเมื่อมีความรู้สึกเมตตาสงสารเพื่อนร่วมสังคมเดียวกันที่ประสบความเดือดร้อนก็ให้การช่วยเหลือสงเคราะห์กันไปตามความสามารถเป็นกระบวนการสร้างเสริมหรือฝึกอบรมบุคคลในสังคมให้เป็น

---

[6] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแหงชาติ, *การกลับมาของพระพุทธศาสนา "พระเอก" ของการศึกษาใหม่,* (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลายเสือ, 2545), หน้า 37.

ผู้มีคุณธรรมศีลธรรมจรรยาที่ดี ซึ่งเมื่อมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ที่ดีต่อกันแล้วสังคมก็จะมีความรักใคร่กลมเกลียวต่อกันเหมือนญาติสนิท

3. การพัฒนาทางด้านจิตใจ เมื่อบุคคลในสังคมรู้จักการให้ การแบ่งปัน การเสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้อื่นที่เดือดร้อนก็เป็นลักษณะของการมีคุณภาพจิตใจที่สูงส่งขึ้นด้วยคุณธรรม มีความสุขจากการที่ได้ให้ความสุขแก่คนอื่น ลักษณะเช่นนี้เกิดจากการพัฒนาอารมณ์หรือการพัฒนาทางด้านจิตใจนั่นเอง

4. การพัฒนาทางด้านปัญญา เป็นกระบวนการที่เกิดต่อเนื่องกันกับการพัฒนาจิตใจ เมื่อบุคคลมีจิตใจที่ดีอันเกิดจากการบำเพ็ญความดีในการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่นแล้วย่อมจะมีสติปัญญาที่จะบริหารหรือบริการในด้านสาธารณะสงเคราะห์เป็นอย่างดี การบริหารที่จะต้องทำก็คือการพิจารณาถึงกระบวนการวิธีการที่จะให้ความช่วยเหลือให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด พิจารณาผู้รับการสงเคราะห์ว่าจะต้องให้ได้รับการสงเคราะห์ด้านไหนและอย่างไรจึงจะสามารถช่วยเหลือตนเองและแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้[7]

3.1.3 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการสาธารณะสงเคราะห์

การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติอันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนากิจการที่คณะสงฆ์ต้องถือหรือควรถือเป็นธุระหน้าที่ เพราะเป็นกิจการขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนและทุกชั้น เพราะคณะสงฆ์ต้องดำเนินกิจการคณะสงฆ์โดยแท้ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งในด้านการสาธารณะสงเคราะห์ มีนักวิชาการศาสนาได้ให้ความหมาย ของคำว่าการสาธารณะสงเคราะห์ ไว้ ดังนี้

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ) ได้กล่าวว่า การสาธารณะสงเคราะห์เป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคมข้อหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์” และในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง ได้กำหนดว่า “เป็นวิธีดำเนินการสาธารณูปการและการสาธารณะสงเคราะห์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม” การสาธารณะสงเคราะห์แยกโดยลักษณะมี 4 ประการ ดังนี้

1. การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน การตั้งมูลนิธิเพื่อคนยากจนหรือกิจการอื่น ๆ กิจการเหล่านี้อาจเป็นกิจการที่ทำเองหรือโครงการที่กำหนดเองทั้งที่เป็นกิจการประจำหรือกิจการชั่วคราวก็ได้

---

[7] จำนง อติวัฒนสิทธิ์, *สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์,* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2545), หน้า 163.

2. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งให้ดำเนินการเพื่อประโยชน์แก่สังคม ชุมชน เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การช่วยป้องกันยาเสพติดให้โทษ หรือการช่วยป้องกันการติดโรคเอดส์ เป็นต้น

3. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น สร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลอง สร้างฌาปนสถาน สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า และอื่น ๆ

4. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในกาลที่ควรช่วยเหลือ เช่น การประสบอุทกภัย การประสบอัคคีภัย การประสบวาตภัย หรือคราวอากาศหนาวจัด หรือแม้ยามปกติตามโอกาส มีการจัดการช่วยเหลือด้วยการจัดการสงเคราะห์ เช่น สงเคราะห์คนชรา สงเคราะห์คนพิการและสงเคราะห์โดยประการอื่น[8]

นอกจากนี้ยังได้กล่าวว่า กิจกรรมสาธารณะสงเคราะห์ ได้แก่ จัดให้มีที่พักสำหรับประชาชน อาหารกลางวันสำหรับเด็ก ยารักษาโรค ห้องสมุดประชาชน จัดที่ดินให้ประชาชนอยู่อาศัย ตั้งหน่วยสงเคราะห์และฝึกอาชีพ ให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตด้านต่าง ๆ ด้วยเมตตาธรรม

การสาธารณะสงเคราะห์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามโอกาสอันควรจะมีระเบียบปฏิบัติชัดเจนสำหรับผู้จัดการสาธารณะสงเคราะห์โดยส่วนมาก ได้แก่ วัดหรือเจ้าอาวาส ซึ่งมีบทบัญญัติว่าด้วยหน้าที่ของเจ้าอาวาส ดังนี้

1. จัดกิจการของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย

2. เป็นธุระในการจัดการศึกษาอบรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

3. ให้ความสะดวกตามสมควรแก่พุทธศาสนิกชน ในการบำเพ็ญกุศล

หน้าที่เหล่านี้ย่อมเข้าได้กับการสาธารณะสงเคราะห์อันเป็นการของคณะสงฆ์หรือการของพระศาสนา เจ้าอาวาสจึงต้องมีหน้าที่จัดการสาธารณะสงเคราะห์อันเป็นกิจการของวัด

การให้การศึกษาอบรมและการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล จัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จะมีเจ้าอาวาสที่ตั้งหน่วยเป็นประธานกรรมการโดยตำแหน่ง วิธีการจัดการสาธารณะสงเคราะห์ที่เป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ได้กำหนดวิธีการไว้ชัดในระเบียบมหาเถรสมาคม เพื่อให้กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีคณะกรรมการ มีการประชุม มีการปฏิบัติงานการอบรมประชาชนประจำตำบล การปฏิบัติงาน ควรจัดในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง คือ

---

[8] พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ). *เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา.* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540), หน้า 61-62.

1. อบรมทั่วไป ได้แก่ จัดประชุมอบรมแนะนำทางวิชาการ โดยมีวิทยากรบรรยายทางวิชาการ

2. อบรมเฉพาะกรณี ได้แก่ จัดอบรมประชาชน เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่เกิดขึ้น โดยวิธีชี้แจงแนะนำ ซักซ้อมความเข้าใจ

3. อบรมเฉพาะบุคคล ได้แก่ การพบปะบุคคลบางคนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือชี้แจงแนะนำ ซักซ้อมความเข้าใจในเฉพาะเรื่องอันเกี่ยวกับผู้นั้น

การสาธารณะสงเคราะห์นี้ มหาเถรสมาคมได้มีคำสั่งให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการพิจารณาจัดการสงเคราะห์ตามควรแก่โอกาส เช่น

1. การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การช่วยจัดหาทุนการสงเคราะห์การป้องกันยาเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้า การช่วยป้องกันโรคเอดส์

2. การช่วยเหลือสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลอง สร้างฌาปนสถาน สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า

3. การช่วยเหลือประชาชนในโอกาสที่ควรช่วย เช่น การประสบอุทกภัยการสาธารณะสงเคราะห์จะต้องจัดเพื่อความเรียบร้อยดีงามและไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและความสงบสุขของบ้านเมือง จึงจะถือว่าเป็นไปด้วยความถูกต้องและเป็นการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ดังนั้นจำเป็นต้องมีการดูแลให้เป็นไปในลักษณะเหมาะสม และควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนตามสมควร กรรมการโดยตำแหน่ง ผู้ทรงคุณวุฒิ 5–9 คน เป็นกรรมการ สำหรับผู้ควบคุมและส่งเสริมมีคณะกรรมการอำนวยการระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ผู้อำนวยการภาคและคณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชนกลาง

การควบคุมการสาธารณะสงเคราะห์ก็เพื่อให้การดำเนินการถูกต้องตามระเบียบและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปเพื่อสร้างสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์นั้นควรดำเนินไปได้อย่างไม่มีอุปสรรค แนวทางการส่งเสริมพอสรุปได้ ดังนี้

1. ชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่

2. ช่วยในการกำหนดแผนงานของแต่ละปี

3. ช่วยในคราวขาดแคลนทรัพยากร

4. ช่วยยกย่องเชิดชูผู้ปฏิบัติหน้าที่

5. ช่วยสนับสนุนด้านการทุนตามที่จะมีโอกาส

6. ช่วยประสานงานคณะกรรมการให้เกิดความสามัคคี ร่วมกันอย่างดี

7. ช่วยการอื่นอันเหมาะสม

สรุปได้ว่า การสาธารณะสงเคราะห์ เป็นการจัดกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ของหน่วยงานหรือของคณะบุคคลหรือบุคคล เว้นแต่การนั้นอยู่ในขอบข่ายแห่งการศึกษาสงเคราะห์หรือ

การช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือกิจการของรัฐหรือเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์ หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไป ซึ่งมีลักษณะเป็นการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

3.2 งานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์

การดำเนินงานกิจการพระพุทธศาสนาตามพันธกิจของคณะสงฆ์ในด้านสาธารณะสงเคราะห์ ถือได้ว่าเป็นงานที่เป็นพลังสำคัญในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาเป็นงานที่มหาเถรสมาคมได้กำหนดให้พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ช่วยเหลือและพัฒนาสังคมยามเกิดปัญหาภัยธรรมชาติ อุทกภัย อัคคีภัย วาตภัย หรือปัญหาสังคมคนไร้ที่พึ่ง ซึ่งเป็นอีกงานภารกิจหนึ่งที่คณะสงฆ์ทำไม่หยุด คณะสงฆ์โดยคณะกรรมการฝ่ายสาธารณะสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมได้ดำเนินการขับเคลื่อนงานสาธารณะสงเคราะห์ตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาจากนโยบายสู่การปฏิบัติระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล เพื่อสื่อสารแนวทางการดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ให้กับพระมหาเถระ ผู้เป็นประธานกรรมการฝ่ายสาธารณะสงเคราะห์ประจำจังหวัดนำไปดำเนินการให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์อย่างสูงสุด ด้วยหลักการปฏิบัติ 4 หลัก คือ 1) สงเคราะห์ 2) เกื้อกูล 3) พัฒนา และ 4) บูรณาการ ในภาวะปกติ พระสงฆ์มีหน้าที่ธำรงตนเป็นแบบอย่างและคอยให้คำปรึกษารวมทั้งเป็นผู้นำในการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทางที่ถูกที่ควร เห็นได้จากการที่พระสงฆ์เป็นผู้นำในการจัดการชุมชน จัดการป่า จัดการน้ำ และจัดการวัดให้เป็นศูนย์เรียนรู้ เป็นศูนย์ฝึกสัมมาชีพ เป็นต้น จึงนับได้ว่า พระสงฆ์มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศอีกทางหนึ่ง สำหรับในภาวะวิกฤตประเทศชาติมีสาธารณภัยเกิดขึ้น คณะสงฆ์เป็นองค์กรที่สำคัญในการประสานศรัทธาของสาธุชนสนับสนุนภาครัฐในการเข้าไปช่วยเหลือเกื้อกูลบรรเทาความทุกข์ทางกายด้วยวัตถุสิ่งของจำเป็นเบื้องต้น ที่สำคัญคือ พระสงฆ์สามารถเข้าไปมีส่วนช่วยบรรเทาทุกข์ทางใจโดยการนำหลักธรรมไปประคับประคองจิตใจให้ผู้ประสบภัยก้าวพ้นภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นภายใต้วิสัยทัศน์ “พระพุทธศาสนามั่นคง พุทธศาสนิกชนดำรงคุณธรรม นำสังคมมีสุข” มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 ด้านการบริหารจัดการเพื่อการสาธารณะสงเคราะห์แก่ชุมชน

คณะสงฆ์ไทยได้ดำเนินงานด้านการสาธารณะสงเคราะห์โดยมีมหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ไทยมีอำนาจหน้าที่ตามความในมาตรา 15 ตรี (3) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 ที่กำหนดไว้ในด้านการสาธารณะสงเคราะห์ของ

คณะสงฆ์ โดยให้อำนาจกับพระสังฆาธิการในระดับต่าง ๆ ในการควบคุมและส่งเสริมการดำเนินงานของคณะสงฆ์ไว้อย่างชัดเจนโดยการกำหนดให้มีคณะกรรมการฝ่ายสาธารณะสงเคราะห์[9]

ส่วนงานด้านการสาธารณะสงเคราะห์นั้น มหาเถรสมาคมได้มีแนวนโยบายและแผนปฏิบัติการประจำปี โดยมีหลักการในการดำเนินงานที่มุ่งเน้นประโยชน์เป็นสำคัญ เช่น การสงเคราะห์พระสงฆ์ สามเณร และวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน การให้วัดเป็นสถานที่ประกอบการกุศลเกี่ยวกับเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น การสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศ การถวายสังฆทาน เป็นต้น การให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรมประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้ายหรือผู้ป่วยยากไร้ การจัดให้มีโรงทาน การบริจาคทรัพย์หรือชักชวนญาติโยมบริจาคทรัพย์จัดสร้างโรงพยาบาล การให้ความรู้ข่าวสารแก่ชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา การสาธารณสุขมูลฐาน การปกครอง การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เป็นต้น

สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งได้กำหนดกรอบรูปแบบการจัดการวัดด้านการสาธารณะสงเคราะห์ตามแนวคิดของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุณฺโญ) ว่าจะต้องปฏิบัติให้ได้ตามหลัก สะอาด สว่าง และสงบ ดังนี้

1. สะอาด หมายถึง การดูแลและการจัดการวัดที่ดี ต้องไม่สกปรกรุงรัง จัดเสนาสนะเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นที่เกิดศรัทธาประสาทะแก่ผู้มาพบเห็น ไม่สร้างความขุ่นข้องใจให้แก่ผู้มาเยือน

2. สว่าง หมายถึง การจัดวัดที่ดูโปร่ง สบายตา ไม่รกทึบหรือมีความสลับซับซ้อน เน้นความเรียบง่ายและใช้ประโยชน์ให้ได้สูงสุด

3. สงบ หมายถึง วัดเป็นสถานที่สงบปราศจากอบายมุข ไม่มีเสียงอึกทึกครึกโครมร่มเย็น จัดสรรพื้นด้วยสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ แบ่งเขตสังฆาวาสให้ชัดเจน ไม่ปะปนกับเขตอื่น ๆ เพื่อให้เป็นสถานที่เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมเจริญจิตภาวนา[10]

กรมการศาสนา กล่าวโดยสรุปว่า การบริหารวัดด้านสาธารณะสงเคราะห์ควรจัดวัดให้เป็น 7 โรง ดังนี้

1. วัดเป็นโรงธรรม ได้แก่ ต้องพัฒนาวัดให้เป็นที่สอนธรรมะ ให้เป็นสถานที่เทศน์ วัดใดไม่มีการสอนธรรมะแก่ประชาชน ไม่มีการเทศน์ตลอดจนถึงการไหว้พระสวดมนต์ร่วมกับประชาชนวัดนั้นจะค่อย ๆ เสื่อมไป

2. วัดเป็นโรงทีม คือ เป็นที่สวดศพ เป็นที่เก็บศพ เป็นที่ฝังศพ นี้เป็นประโยชน์ที่วัดต้องมีอยู่และอย่าไปรังเกียจศพ เพราะคนบ้านไหนก็อยากตายอยู่บ้านนั้น อยากจะเผาอยู่วัดนั้น

---

[9] กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, *แผนยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา,* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558), หน้า 15-18.

[10] สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, *คู่มือวิชาการโครงการคนรักษ์วัด,* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2550), หน้า 36-38.

3. วัดเป็นโรงละคร คือ แบ่งพื้นที่เป็นโรงหนังโรงละคร ต้องจัดส่วนพื้นที่ไว้ประจำ เพราะเป็นการอนุรักษ์การแสดงพื้นบ้าน เท่ากับว่าเจ้าอาวาสวัดนั้นได้ศิลปินไว้ใช้งานและส่งเสริมให้เขามีอาชีพ

4. วัดเป็นโรงพยาบาล คือ วัดจะต้องดูแลเอาใจใส่ประชาชนในเรื่องสุขภาพอนามัย แต่ก่อนแต่ไรมา พระนอกจากจะมีความรู้ทางธรรมะแล้วยังมีความรู้เรื่องยาสมุนไพรต่าง ๆ ให้การสงเคราะห์ประชาชนด้วยการบำบัดรักษา

5. วัดเป็นโรงเรียน ปัจจุบันแม้ไม่ได้สอนในวัด แต่เจ้าอาวาสต้องมีบทบาทในโรงเรียน ด้วยเห็นว่าโรงเรียนเป็นโรงเรียนวัด เป็นที่อบรมธรรมะและวิชาการทางด้านวิชาชีพต่าง ๆ ที่สามารถสอนได้ เช่น งานช่างไม้ งานช่างปูน งานเกษตร เป็นต้น

6. วัดเป็นโรงแรม หมายถึง การทำวัดให้เป็นที่ต้อนรับประชาชน เป็นที่ปฏิสันถารเป็นที่พักพิงสำหรับพระอาคันตุกะ ประชาชนที่สัญจรเดินทางมาขอพักอาศัยชั่วคราว หรือเป็นที่พักพิงของประชาชนเมื่อเกิดภัยพิบัติ

7. วัดเป็นโรงาน คือ วัดต้องมีการก่อสร้างพระสังฆาธิการวัดนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสต้องมีฝีมือหรือพระในวัดต้องมีฝีมือในการก่อสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์จำเป็นต้องมีการฝึกและส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาชีพนี้ และเป็นการจัดจ้างคนในชุมชนให้มีงานทำ[11]

พระมหาบัว ปียวณฺโณกล่าวว่า วัดและเจ้าอาวาสตลอดพระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การตั้งกองทุนออมทรัพย์วิถีพุทธ การใช้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาและเป็นศูนย์พักพิงคนยากไร้ชั่วคราว[12]

คะนึงนิตย์ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตรกล่าวว่า ความสำคัญของหลักการบริหารวัดในงานสาธารณะสงเคราะห์ควรสอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบัน ดังนี้

1. ควรจัดสรรอบรมบุคคลผู้จะเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ให้เป็นที่มั่นใจก่อนที่บวชจะเข้ามาศึกษาธรรมะ

2. ต้องมีการอบรมศึกษาธรรมะแก่ผู้เข้ามาบวชและระหว่างที่บวชอยู่

3. ต้องมีการปฏิบัติธรรมระหว่างบวชเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง เพื่อเป็นการเผยแผ่ธรรมะแก่ประชาชน

---

[11] กรมการศาสนา, *พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์,* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2543), หน้า 54.

[12] พระมหาบัว ปียวณฺโณ, *การจัดระเบียบสังคมวัด.* (นนทบุรี: รุ่งโรจน์การพิมพ์, 2549), หน้า 32.

4. แต่ละวัดต้องจัดให้พระสงฆ์ที่ศึกษาธรรมดีแล้วให้ได้มีโอกาสเผยแผ่แก่ประชาชน เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนและความมั่นคงของพระพุทธศาสนา และต้องพยายามวิเคราะห์หาทางเผยแผ่ธรรมะต่อประชาชนด้วยความเมตตาอย่างต่อเนื่อง มิใช่รอคอยแต่การนิมนต์เพียงเท่านั้น

5. กิจกรรมศึกษาธรรมะของประชาชน ควรมุ่งให้ศึกษาและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ให้มีการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับทั้งในหน้าที่การงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้วยหลักแห่งความไม่ประมาทและหลักพึ่งตนเอง

6. ศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจ ดังนั้น การปกครองสงฆ์ให้มีพฤติกรรมและการกระทำที่เหมาะสมนับว่าเป็นเรื่องสำคัญเบื้องต้นที่พระทุกรูปพึงปฏิบัติ เจ้าอาวาสควรดำเนินการให้พระทุกรูปในสังกัดมีภาพลักษณ์ที่ดี เมื่อประชาชนพบเห็นก็เกิดความศรัทธา ถือเป็นเป็นการเผยแผ่ศาสนาเป็นการสงเคราะห์ประชาชนในเบื้องต้นแล้ว

7. พระควรยึดหลักการเผยแผ่ธรรมะเพื่อการสงเคราะห์ด้วยหลัก 6 ประการ คือ ห้ามปรามการทำความชั่วทั้งปวง ส่งเสริมให้ทำความดี ให้ได้ฟังและรู้ธรรมะที่ไม่เคยได้ยินได้ฟัง ช่วยเสริมในสิ่งที่ประชาชนได้ยินแต่ไม่รู้ไม่เข้าใจ ให้ความอนุเคราะห์ผู้อื่นด้วยความเมตตา ปรารถนาดี และสอนให้ประชาชนรู้จักพึ่งพาตนเองอย่างมีเป้าหมายที่ชัดเจน

8. การเผยแผ่ธรรมะควรศึกษากลุ่มคนหรือบุคคลเป้าหมาย วิเคราะห์การนำเสนอธรรมะให้เหมาะสมต่อสภาพ เหตุ ผล ตน ประมาณ กาลเวลา ชุมชน และบุคคล เป็นสำคัญ

9. เจ้าอาวาสทุกแห่งควรปกครองดูแลพระสงฆ์ สามเณร ไวยาวัจกร ศิษย์วัด ผู้อาศัยในวัดหรือผู้เกี่ยวข้องกับวัดให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นการสร้างศรัทธาแก่ประชาชน

10. ต้องพยายามบริหารวัดให้มีอาคารสถานที่อาณาบริเวณเหมาะสมต่อการศึกษาและการปฏิบัติธรรมในส่วนของพระภิกษุ สามเณร และประชาชน ให้สอดคล้องกับหลักการพระพุทธศาสนา มีความสงบร่มเย็นทำให้ประชาชนอยากเข้ามาหาความสงบและศึกษาธรรมรวมทั้งสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญใจแก่ผู้มาวัดและอยู่ใกล้วัด

11. วัดกับประชาชนต้องเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน พระพุทธศาสนาจึงจะอยู่ได้อย่างมั่นคง ดังนั้น นอกจากพระจะให้ธรรมะแก่ประชาชนแล้ว ก็ควรจัดเครื่องใช้ของวัดอย่างมีระบบระเบียบให้เหมาะสมต่อการให้บริการประชาชนเพื่อใช้ในกิจการพระพุทธศาสนา และเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างวัดกับประชาชน

12. ประชาชนจำนวนมากที่ยังเชื่อเรื่องโชคลาง ของขลัง และวัตถุมงคล ซึ่งหวังว่าสิ่งเหล่านี้จะบันดาลความโชคดี ความร่ำรวย ความสำเร็จแก่ชีวิต ทำให้ประชาชนขาดการพึ่งตนเองไม่พัฒนา พระพุทธศาสนาทำหน้าที่เป็นยารักษาโรคเหล่านี้ ควรให้ธรรมะในเรื่องเหตุผล การพึ่งตนเองการศึกษา การพัฒนาชีวิต รูปแบบการพัฒนาอาชีพ ไม่ควรที่จะส่งเสริมความเชื่อไปในทางที่ผิดหลักการจึงจะเป็นการสงเคราะห์ที่ถูกวิธีทางพระพุทธศาสนา

13. การจัดการบริหารวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางพัฒนาชุมชน จำเป็นต้องให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมของวัดร่วมบริหารวัดตามหลักการทางพระพุทธศาสนา จึงสมควรปรับปรุงวัดให้เป็นองค์การบริหารวัด ถึงแม้วัดจะเป็นนิติบุคคลอยู่แล้วก็ตาม แต่การมีองค์กรร่วมบริหารวัด เสนอความคิดและให้เจ้าอาวาสตัดสินใจในการดำเนินการ ประชาชนก็จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่[13]

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ให้แนวความคิดรูปแบบหลักการบริหารวัดด้านสาธารณะสงเคราะห์ ดังนี้

1. การสร้างคำนิยม ได้แก่ การสร้างฉันทะให้เกิดทั้งแก่ผู้บริหารเองด้วย และผู้อยู่ในโครงสร้างการบริหารนั้นด้วยเพื่อให้เกิดแนวคิดและการประพฤติปฏิบัติเป็นไปในแนวทางระบบแบบแผนที่วางไว้เพื่อการบริหารวัดจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด

2. จัดโครงสร้าง ได้แก่ การสร้างรูปแบบการบริหารที่เหมาะสมเป็นไปตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่วางไว้ โครงสร้างจึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งในการสร้างความสำเร็จให้แก่การบริหารวัด

3. จัดระบบงาน ได้แก่ การรักการบริหารต่าง ๆ ที่อยู่ภายในวัด ให้เป็นไปอย่างมีระบบและระเบียบเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานและง่ายแก่การตรวจสอบ

4. จัดกิจกรรม ได้แก่ กรสร้างรูปแบบในเชิงปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักการบริหารเพื่อให้การบริหารงานเป็นไปในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ

5. บุคลากร ได้แก่ บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือผู้อาศัยในวัดนั้น ๆ การเลือกบุคคลให้เหมะสมกับความรู้ความสามารถเป็นสิ่งที่ควรตระหนักอย่างยิ่ง เพราะการบริหารจะสำเร็จหรือไม่ ส่วนนี้ก็นับว่าเป็นส่วนสำคัญ ดังนั้น จึงควรเลือกใช้บุคคลอย่างเหมาสม

6. เสริมทักษะ ได้แก่ การสร้างความรู้เพิ่มเติมแก่บุคลากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การบริหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน

7. กลยุทธ์ ได้แก่ วิธีการหรือกลวิธีที่เลือกใช้ในการบริหารนั้น ระบบ รูปแบบจะต้องเหมาะสมกับปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว[14]

สรุปได้ว่า การดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์นั้น เป็นการดำเนินงานตามแผนนโยบายของฝ่ายมหาเถรสมาคมและพระสังฆาธิการทุกระดับรวมถึงเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองบ้านเมืองที่

---

[13] คะนึงนิตย์ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร, *ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดป่านานาชาติ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี,* (กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟิค, 2545), หน้า 45-47.

[14] สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, *แบบประเมินเกณฑ์มาตรฐานในการพัฒนาวัด,* (นครปฐม: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2546), หน้า 74.

รับผิดชอบร่วมกับคณะสงฆ์เพื่อให้กิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณะสงเคราะห์นั้นดำเนินไปอย่างเรียบร้อยและบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงามไม่ขัดต่อหลักพระธรรมวินัยคณะสงฆ์เป็นผู้มีหน้าที่จัดการสาธารณะสงเคราะห์อันเป็นการช่วยเหลือสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.2 พระสงฆ์กับการสาธารณะสงเคราะห์

การสาธารณะสงเคราะห์ หมายถึง การจัดกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ของหน่วยงานหรือของคณะบุคคลหรือบุคคล เว้นแต่การนั้นอยู่ในขอบข่ายแห่งการศึกษาสงเคราะห์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือกิจการของรัฐหรือเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไป การสาธารณะสงเคราะห์เป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่กำหนดไว้ในอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคม ข้อหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณะสงเคราะห์” (ม.15 ตรี) และในระเบียบการปกครองของคณะสงฆ์ส่วนกลางได้กำหนดไว้ว่าวิธีดำเนินการสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม การสาธารณะสงเคราะห์สามารถแยกโดยลักษณะแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1. การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการอบรมประชาชนประจำตำบล กิจการเพื่อห้องสมุดเพื่อประชาชน การตั้งมูลนิธิเพื่อคนยากจนหรือกิจการอื่น ๆ การนี้มุ่งเอากิจการที่ทำเองหรือโครงการที่กำหนดเองทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำหรือกิจการชั่วคราว

2. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการและการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์และอื่น ๆ การนี้มุ่งเอาเฉพาะส่งเสริมงานของผู้อื่นมิได้มุ่งถึงกิจการเฉพาะเรื่อง แม้การช่วยป้องกันยาเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้าหรือช่วยป้องกันการติดโรคเอดส์ เป็นต้น

3. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น สร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลอง สร้างฌาปนสถาน (สุสาน) (นอกวัด) สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า และอื่น ๆ ข้อนี้มุ่งเอาเฉพาะการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณประโยชน์

4. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในกาลที่ควรช่วยเหลือ เช่น การประสบอุทกภัย การประสบอัคคีภัย การประสบวาตภัยหรือคราวหนาวจัดหรือแม้ยามปกติตามโอกาส เช่น สงเคราะห์คนชรา คนพิการ และสงเคราะห์โดยประการอื่น ๆ การนี้มุ่งเฉพาะการช่วยเหลือบุคคลทั้งเป็นการประจำหรือการเฉพาะดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชนของพระภิกษุนั้นอาจจะกระทบกับความเชื่อเดิมของท้องถิ่น พระพุทธองค์ทรงอนุญาต

ให้พระสงฆ์เผยแผ่ธรรมหรือพัฒนาสิ่งต่าง ๆ มิให้ขัดกับความเชื่อของเขาเหล่านั้น และให้ปรับธรรมเข้าหาแนวความเชื่อนั้นหรือถ้าแนวความเชื่อเดิมนั้นสามารถทำให้คนนั้นเป็นคนดีได้พระองค์ก็ทรงอนุโลมตามประเพณีการปฏิบัติตนของชาวบ้าน ถ้าประเพณีนั้นมิได้เป็นภัยต่อชุมชนส่วนรวม

สรุปได้ว่า การสาธารณะสงเคราะห์ที่มีความสำคัญ ได้แก่ การสงเคราะห์ในด้านจิตใจ ด้านวัตถุ ด้านการพัฒนาชุนชน ที่มีลักษณะเป็นการจัดกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ของหน่วยงานหรือของคณะบุคคลหรือบุคคลหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือกิจการของรัฐหรือเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่า การสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ที่สำคัญที่สามารถนำมาใช้กำหนดเพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

3.2.3 ด้านการนำหลักธรรมมาปรับใช้เพื่อการสาธารณะสงเคราะห์แก่ชุมชน

การมีส่วนร่วมในงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ได้ดำเนินการตามภารกิจกิจกรรมสำคัญในการช่วยเหลือชาวบ้านหรือคนส่วนมากหรือคนทั่วไป ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของเจ้าอาวาสตามมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ข้อ 4 บัญญัติไว้ว่า “ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล” การมีส่วนร่วมในงานสาธารณะสงเคราะห์ ได้มีการนำหลักธรรมมาปรับใช้ตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธเพื่อการสาธารณะสงเคราะห์แก่ชุมชน โดยหลักพุทธธรรมแห่งพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในงานสาธารณะสงเคราะห์ตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธของพระสงฆ์ต้องอาศัยหลักพุทธธรรมสำคัญ เช่น สังคหวัตถุ สาราณียธรรม อปริหานิยธรรม พรหมวิหาร ฯลฯ โดยพระสงฆ์ต้องมีการพัฒนางานสาธารณะสงเคราะห์ในส่วนที่สังคมคาดหวังไว้ทั้ง 2 ส่วน คือ การสงเคราะห์ทางวัตถุและสงเคราะห์ทางจิตใจไปพร้อม ๆ กัน โดยมีจุดมุ่งหมายอันจะนำไปสู่การพัฒนาและบูรณาการสังคมอย่างยั่งยืนถาวร ต้องพัฒนาคุณภาพจิตใจ พัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้การพัฒนาตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธเพื่อความหลุดพ้นจากความทุกข์ย่อมนำประโยชน์สุขอย่างสูงสุดมาสู่สังคมไทย ดังนั้น การปฏิบัติงานด้านการสาธารณะสงเคราะห์ตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธนั้นจึงมุ่งเน้นการนำหลักธรรมมาปรับใช้ตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธเพื่อการสาธารณะสงเคราะห์แก่ชุมชนมาใช้ในการปฏิบัติงานทั้งระบบอย่างเหมาะสมดีงาม โดยมีเป้าหมายจุดประสงค์หลักว่าให้คณะสงฆ์ได้ถือปฏิบัติดำเนินการเน้นหลักให้คณะสงฆ์ได้ทำงานช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ เป็นหลักสำคัญ การปฏิบัติงานด้านการสาธารณะสงเคราะห์จึงต้องเน้นหนักไปในทิศทางที่เกี่ยวกับการที่คณะสงฆ์ต้องให้ความสงเคราะห์ประชาชนในชุมชนและสังคมยังเป็น

การสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วยที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมาย กฎระเบียบของบ้านเมืองเพื่อมุ่งพัฒนาทั้งทางคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งทางวัตถุและจิตใจ ให้มีความสมดุลทั้งกาย วาจา และจิตใจอันจะนำความสุขความเจริญพัฒนามาสู่วัดและชุมชนสังคมประเทศชาติ

3.2.4 ประโยชน์งานสาธารณะสงเคราะห์

ประโยชน์งานสาธารณะสงเคราะห์ มีนักวิชาการได้กล่าวถึงประโยชน์ของงานสาธารณะสงเคราะห์ ดังนี้

พิสิฐ เจริญสุขกล่าวว่าการพัฒนาที่จำเป็นจะต้องเน้นการพัฒนาจิตใจคนเป็นคนดี มีวินัยและคุณธรรม ตลอดจนอนุรักษ์พัฒนาศิลปวัฒนธรรมให้สมดุลกับการพัฒนาควบคู่กับการป้องกันแก้ไขปัญหาสังคม ลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาและก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนางานสาธารณะสงเคราะห์ ดังนี้

1. พัฒนาจิตใจให้คนเป็นคนดี มีวินัยและมีคุณธรรม สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศตลอดจนการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมให้สมดุลกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

2. เสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้มีความมั่นคงและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม

3. ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำ เด็กด้อยโอกาสคนไร้ที่พึ่งและผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ได้รับสวัสดิการสังคม และบริการสังคมพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและเป็นธรรมยิ่งขึ้นเพื่อสามารถพัฒนาตนเองและเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศต่อไป

4. เสริมสร้างความสุขในสังคม เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และได้รับบริการด้านกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพแก่ประชาชนในเมืองและชนบท[15]

ประเสริฐ ปอนถิ่น กล่าวว่าในสถานการณ์ปัจจุบันพระสงฆ์จะนิ่งนอนใจไม่ได้แล้วมีอย่างพระสงฆ์ต้องทำงานใกล้ชิดกับชุมชนต้องเรียนรู้ชุมชนและรับรู้ความต้องการของประชาชนว่าต้องการอะไร พระสงฆ์ซึ่งเป็นศูนย์รวมศรัทธาประชาชนควรทำงานในเชิงรุกให้มากขึ้นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการทำงานบ้านกับวัดต้องผนึกกันให้เหนียวแน่นยิ่งขึ้นร่วมคิดร่วมทำกับชาวบ้านร่วมทำโครงการกับชุมชนมากยิ่งขึ้น พระสงฆ์เองต้องเป็นแกนกลางของชุมชน ตั้งวัดเป็นศูนย์กลางแห่งการขับเคลื่อนในการพัฒนา พระสงฆ์ควรทำงานเป็นผู้ประสานงาน กระตุ้น ส่งเสริมเพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งสองด้าน

---

[15] พิสิฐ เจริญสุข, *คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล.* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2541), หน้า 32.

คือ ด้านจิตใจ และด้านวัตถุ และที่สำคัญวัดกับชุมชนให้มีการพัฒนาควบคู่กันไป ไม่ควรให้ประชาชนโดยเฉพาะชุมชนที่พระสงฆ์ต้องอาศัยปัจจัยสี่จากชาวบ้านเกิดความเดือดร้อนพระสงฆ์ควรสงเคราะห์ชุมชนในการพัฒนาให้เกิดประโยชน์ใน 2 ด้าน คือ

1. พัฒนาด้านจิตใจของคนในชุมชน เพราะสังคมปัจจุบันมีการพัฒนาด้านวัตถุอย่างรวดเร็วเป็นเหตุให้ประชาชนโน้มเอียงไปด้านวัตถุนิยมมากจนเกินไป ไม่ค่อยเห็นความสำคัญทางจิตใจทำให้จิตใจเสื่อมถอยลงไป จึงควรอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรมให้ประชาชนอย่างสม่ำเสมอ

2. การพัฒนาด้านวัตถุ ควรเน้นการสาธารณูปโภคให้ประชาชน เช่น ถนน แหล่งน้ำ การอนุรักษ์ป่า สิ่งแวดล้อมรอบชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนให้สามารถดำรงชีพได้ เป็นต้น[16]

พระครูสุนทรธรรมโสภณ ได้กล่าวว่า การสาธารณะสงเคราะห์จะก่อให้เกิดประโยชน์หากมองลึกลงไปถึงการพัฒนาในด้านจิตใจ พระสงฆ์ได้พัฒนาจิตใจของคนในชุมชน จากคนที่ติดยาเสพติดให้เลิก จากที่เคยติดเหล้าให้เลิกเหล้า จากที่เคยติดการพนันให้เลิกจากการพนัน จากที่เคยลุ่มหลงในไสยศาสตร์ที่เคยงมงายให้รู้ใช้สติปัญญา จากความเห็นผิด (มิจฉาทิฐิ) ให้มีความเห็นที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) พระสงฆ์พัฒนาจิตใจของคนในชุมชนให้ขยันหมั่นเพียรในการทำมาหาเลี้ยงชีพ คือ หาและสอนให้ขยันเก็บออมประหยัดใช้จ่ายอย่างรู้คุณค่า ไม่ฟุ่มเฟือย หรูหรา หลงตามค่านิยมที่ผิด ๆ (ค่านิยมที่ไม่น่านิยม) สอนให้คนที่อยู่สังคม แต่สอนให้รู้จัดเลือกคบคน โดยให้เลือกคบกับบัณฑิตให้หลีกเว้นจากคนพาล และสอนให้วางตนให้เหมาะสมกับภาวะแห่งตน รู้จักฐานะของตน[17]

อภิชัย พันธุเสน กล่าวว่า พระสงฆ์ในการช่วยเหลือสังคมมีอยู่ 2 เรื่องที่ควรทำเพื่อให้เกิดประโยชน์ ได้แก่ การแนะนำสั่งสอนประชาชนให้ได้ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา การทำให้ดูเป็นการแสดงแบบอย่างการครองชีวิตอย่างสันโดษ มีเมตตา สัจจะ หิริ โอตตัปปะ ในส่วนของพระสงฆ์ที่สงเคราะห์ชุมชนในเรื่องการพัฒนานั้นควรปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ศรัทธาและ ปัญญา เนื่องจากความเจริญทางวัตถุและความรวดเร็วของข้อมูลข่าวสารประชาชน ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมสำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาไม่มีศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้อง พระสงฆ์จึงควรเป็นผู้นำทางด้านจิตใจของประชาชนเพื่อยกระดับจิตใจของประชาชนด้วยหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้สามารถมีชีวิตอยู่อย่างเป็นสุข และมีปัญญาที่ถูกต้อง

---

[16] ประเสริฐ ปอนถิ่น. (2561). *แนวทางการมีส่วนร่วมของพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขากับการจัดสวัสดิการสังคม ของชุมชนบนพื้นที่สูง.* (พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2541), หน้า 25-26.

[17] พระครูสุนทรธรรมโสภณ, *บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน,* (ออนไลน์), (2560) สืบค้นเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2566, จาก http://www.watthasai.net/song_develop.htm.

2. พัฒนาจิตใจประชาชน ด้วยกระบวนการให้การศึกษาอบรมและส่งเสริมประชาชนให้เกิดสุขภาพจิตที่ดี มีสมรรถภาพจิตใจที่เข้มแข็ง มีความเอื้ออาทรต่อบุคคลในครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

3. ส่งเสริมประชาชนและเยาวชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรม โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในวัด ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด รวมทั้งจัดวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา เป็นแหล่งความรู้แก่ประชาชนและเยาวชน

4. ส่งเสริมศิลปะ และวัฒนธรรม เพราะพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นศาสนาที่สำคัญของชาติ แต่ปัจจุบันการรับวัฒนธรรมต่างประเทศทำให้เกิดผลเสียต่อวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ พระสงฆ์ควรปลูกจิตสำนึกแก่ประชาชน ด้านการสร้างจิตสำนึกในการเป็นศาสนาประจำชาติ จิตสำนึกหน้าที่ของประชาชน และจิตสำนึกในการศึกษาอบรมปฏิบัติธรรมให้เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานอยู่เสมอ

5. ให้การสงเคราะห์แก่ประชาชนผู้มีความทุกข์ยากเดือดร้อน ฐานฐานะที่วัดเป็นส่วนหนึ่งในโครงสร้างสังคมในชุมชน เมื่อประชาชนเกิดความทุกข์ยากเดือดร้อน พระสงฆ์จึงควรให้การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบภัยเท่าที่สามารถทำได้ โดยการให้ธรรมะ การให้คำปรึกษา และการให้กำลังใจ

6. ช่วยแก้ไขปัญหาของชุมชน พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาชุมชนตามความสามารถ โดยทำเป็นขั้นตอน มีการวางแผนตามหลักอริยสัจสี่ของพระพุทธเจ้า คือ ต้องรู้ทุกข์ รู้สภาพความทุกข์ว่ามีอะไรบ้าง รู้สมุทัย รู้สาเหตุแห่งทุกข์ รู้นิโรธทางแห่งความดับทุกข์ และรู้มรรควิธีที่ดับทุกข์

7. ช่วยพัฒนาชุมชนให้เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง โดยเป็นแกนนำร่วมกับผู้นำชุมชนและชาวบ้าน พัฒนาชุมชนตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง คือ การพัฒนาด้านจิตใจ การพัฒนาด้านสังคม และการพัฒนาเศรษฐกิจของประชาชน[18]

ดังนั้น ประโยชน์ของงานสาธารณะสงเคราะห์ ซึ่งได้รับจากแนวทางดำเนินงานเพื่อพัฒนางานสาธารณะสงเคราะห์ต่อชุมชน จึงเป็นส่วนที่ต้องมีการร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งคณะสงฆ์ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ซึ่งวัดควรมีบทบาทในงานสาธารณะสงเคราะห์ เพราะวัดเป็นสถานที่อำนวยความสะดวกในหลาย ๆ ด้าน ในยามที่ประชาชนประสบภัยต่าง ๆ เช่น ภัยจากธรรมชาติ น้ำท่วม วัดสามารถช่วยเหลือประชาชนได้ดี พระสงฆ์ในทุกระดับมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ในการจรรโลงสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข และพระสงฆ์ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนร่วม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป การช่วยเหลือผู้คนที่

---

[18] อภิชัย พันธุเสน, *ความหวังทางออกทางเลือกใหม่,* (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2539), หน้า 207.

ตกทุกข์ได้ยากจากภัยพิบัติทางธรรมชาติเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายประสบความสำเร็จก่อให้เกิดประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.5 ประโยชน์ของงานสาธารณะสงเคราะห์ต่อการประชาสัมพันธ์

ประโยชน์ของงานสาธารณะสงเคราะห์ต่อการประชาสัมพันธ์เพื่อการสาธารณะสงเคราะห์แก่ชุมชน ซึ่งมีประโยชน์ในการดำเนินงานสาธารณะสงเคราะห์ต่าง ๆ ส่วนมากเป็นวัดที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ สนองนโยบายของมหาเถระสมาคม งานสาธารณะสงเคราะห์ส่วนใหญ่จะเป็นงานอนุเคราะห์สงเคราะห์ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาต่าง ๆ และพระสงฆ์จะเป็นผู้เริ่มต้นช่วยเหลือทุกอย่าง การจัดกิจกรรมหรือโครงการสาธารณะสงเคราะห์ต้องระดมทุนอย่างมากในการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับการเดือดร้อน การให้สถานที่รับรองผู้ประสบภัย ภายในวัดต้องมีการบำรุงดูแลรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกสิ่งต่าง ๆ เช่น ห้องน้ำ ห้องสุขา เป็นต้น การบริหารจัดการงานสาธารณะสงเคราะห์มีการบริหารจัดการเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนให้ได้รับการช่วยเหลืออย่างทั่วถึง การทำกิจกรรมของคณะสงฆ์จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ และการสร้างเครือข่ายให้ความช่วยเหลือให้ครอบคลุม รวมทั้งการส่งเสริมให้มีการประสานงานเพื่อช่วยเหลือเบื้องต้นให้แก่วัด ชุมชน และประชาชนได้อย่างทันท่วงทีมีคุณภาพ มีการติดต่อสื่อสารและประสานงาน ทำงานที่ลดความซ้ำซ้อนมีความเข้าใจในระบบการทำงานร่วมกัน ระหว่างวัดกับหน่วยงานภาครัฐให้มีความคล่องตัว รวดเร็ว การส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ในช่องทางต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับทราบรับรู้ มีการประชาสัมพันธ์ให้สอดคล้องกับชุมชนและวัด ควรมีการเตรียมแผนการปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป การประสานงานของคณะสงฆ์และในการสร้างเครือข่ายในการช่วยเหลือให้ครอบคลุมเพื่อให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่วัด ชุมชน หรือประชาชนผู้ประสบภัยต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถยังชีพได้เบื้องต้น การช่วยเหลือสังคมทั้งภายในและภายนอกวัด เป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาพึ่งพาทำบุญที่วัดให้เหมาะสม การช่วยเหลือสังเคราะห์ชาวบ้านที่มีทุกข์เท่าที่จะทำได้อย่างไม่นิ่งดูดาย พระสงฆ์ควรมีการสาธารณะสงเคราะห์มีบทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีการเทศน์ ปาฐกถาธรรม สนทนาธรรม หรือบรรยายธรรมตามวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ

3.3 หลักธรรมแห่งการสาธารณะสงเคราะห์

หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า กล่าวได้ว่าเป็นคำสอนที่มุ่งช่วยเหลือสัตว์โลกทั้งหลายให้พ้นจากความทุกข์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสงเคราะห์และอนุเคราะห์อันสูงสุดของพระองค์ส่วนคำสอนที่ว่าด้วยการสงเคราะห์สังคมเป็นกรณีเฉพาะปรากฏอยู่ตามที่ต่าง ๆ ในคัมภีร์พระไตรปิฎก มีทั้งเรื่องที่ทรงแสดงแก่ภิกษุสงฆ์ นักบวช และคฤหัสถ์ในที่ต่างกรรมต่างวาระ อย่างไรก็ดีหลักพุทธธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ในงานสาธารณะสงเคราะห์ในปัจจุบัน เริ่มจากคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่าด้วย

การอนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์สุขและการเอื้อเฟื้อแก่มหาชน เมื่อครั้งที่ตรัสแก่พระอรหันต์ที่ออกไปประกาศพระศาสนาความว่า

“ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์” [19]

หลักธรรมที่นำมาปรับใช้ตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธเพื่อการสาธารณะสงเคราะห์แก่ชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

3.3.1 สังคหวัตถุ 4

สังคหวัตถุ ถือได้ว่าเป็นคุณธรรมของการให้บริการ เพราะเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการช่วยเหลือผู้อื่น การช่วยเหลือผู้อื่น คือ การบริการอย่างหนึ่ง เช่น ลูกช่วยแม่ทำงานบ้านก็เป็นการช่วยเหลือ บริการแม่ทางหนึ่ง เป็นต้น อันประกอบด้วย

1. ทาน คือ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ เสียสละหรือการช่วยเหลือ อาจจะเป็นการให้ข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ หรือการให้ทุนทรัพย์ก็ได้ นอกจากนั้น การให้วิชาความรู้ก็ถือว่าเป็นการให้ทานอย่างหนึ่งด้วย

2. ปิยวาจา คือ การพูดด้วยวาจาอันไพเราะ สุภาพ อ่อนโยน น่าฟัง และเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ไม่เบียดเบียนกันด้วยคำพูด เป็นคำพูดที่นำไปสู่ความดีงาม เป็นการช่วยเหลือด้วยด้วยคำพูด เช่น คำแนะนำตักเตือน เป็นต้น

3. อัตถจริยา คือ การทำประโยชน์แก่ผู้อื่น เป็นการช่วยเหลือด้วยแรงกาย เช่น การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม การช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ เป็นต้น

4. สมานัตตตา คือ การมีมนุษย์สัมพันธ์ดี สามารถเข้าหากันได้ง่าย คบหากันได้อย่างสบายใจ ไม่เย่อหยิ่ง ไม่ทะนงตัว ไม่เอาเปรียบคนอื่นอันก่อให้เกิดความสามัคคีและประโยชน์สุขร่วมกัน

นอกจากนั้นแล้วก็ยังมีสังคหวัตถุ 4 คือ หลักการสงเคราะห์เป็นการสงเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สังคหวัตถุ 4 อย่างนี้ พระพุทธเจ้าทรงอุปมาเหมือนพาหนะที่จะนำคนไปสู่ความสุขความเจริญในโลก เพราะสังคมมนุษย์จำเป็นต้องอิงอาศัยธรรมะ 4 ประการนี้ ทรงชี้อีกมุมที่ตรงกันข้าม ถ้าหากว่าสังคมปราศจากเสียซึ่งธรรม 4 ประการนี้แล้วแม้มารดาบิดาก็จะไม่ได้รับการนับถือบูชาจากบุตรธิดา โลกจะอยู่ไม่ได้เลยจึงเรียกว่าธรรมเป็นเครื่องสงเคราะห์ การสงเคราะห์ ก็มีอยู่ 2 ฝ่าย คือ อามิสสังคหะ คือ สงเคราะห์ด้วยวัตถุสิ่งของ ธรรมสังคหะ สงเคราะห์โดยธรรม ถ้าเรามองในแง่ของคนที่แสวงหาที่พึ่ง สิ่งนี้ก็เป็นการสนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐานของคน เช่น ต้องการความรักและได้รับความรัก ความอบอุ่น ความปลอดภัย ต้องการที่พึ่งพำนักอาศัยต้องการพักผ่อนหย่อนใจหรือว่าต้องการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กัน เป็นต้น ก็ต้องมีธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว หลักที่จะให้เกิดเครื่องยึดเหนี่ยวทางใจกันขึ้นมาสรุปรวมอยู่ที่สังคหวัตถุ แม้แต่แนวความคิดการแสวงหาเครื่องราง

[19] วิ.ม.4/32/41.

ของขลังที่ชาวบ้านเขาแสวงหากันแนวของพระเครื่องนั้น คือ เมตตา มหานิยาม คงกระพันชาตรี แคล้วคลาด ธรรมะทั้ง 4 ประการ มีลักษณะก่อให้เกิดเป็นเมตตามหานิยาม คงกระพันชาตรีและแคล้วคลาดจากภยันตรายทั้งหลายได้ องค์ธรรมทั้ง 4 ประการนี้ คือ

1. ทาน คือ การแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน การให้การช่วยเหลือแนะนำในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ชี้ช่องทางให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปด้วยตนเองที่ควรแก่การให้ การให้นั้นมีอยู่ 2 แนวใหญ่ ๆ คือ การให้ด้วยจิตคิดอนุเคราะห์ หมายถึงว่า การอนุเคราะห์การสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันด้วยอัธยาศัยไมตรีโอบอ้อมอารีต่อบุคคลเหล่านั้น เขาประสบความเดือดร้อนความขาดแคลน ก็สงเคราะห์เขาเท่าที่จะสงเคราะห์กันได้และบางคราวเป็นเรื่องของอัธยาศัยไมตรีในทำนองที่แบ่งกันกิน แบ่งกันใช้ เพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียงกัน มีของอะไรก็แบ่งกันกินแบ่งกันใช้เป็นการสร้างอัธยาศัยไมตรีอย่างที่คนไทยเราถือว่ารั้วคนดีกว่ารั้วสังกะสีรั้วเหล็กกำแพงอย่างบ้านในชนบทเห็นได้ชัดมาก ถ้าไม่มีหนอนบ่อนไส้ไม่มีใคร สามารถขโมยได้ เพราะถึงขโมยก็ออกไปนอกหมู่บ้านไม่ได้ประเดี๋ยวก็จับได้ นี่คือลักษณะโครงสร้างสังคมไทยที่เรานิยมเอาธรรมะไปสั่งสอนกันมาก่อให้เกิดเป็นความปรารถนาดีความหวังดีต่อกันว่า “เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โอบอ้อมอารี” การอนุเคราะห์คือแสดงความมีน้ำใจการสงเคราะห์ให้ในกรณีที่เขาขาดแคลน เราก็สงเคราะห์เขาให้เพื่อบูชาคุณความดี เช่น การทำบุญตักบาตร การให้อาหารให้เสื้อผ้าแก่พ่อแม่ปู่ย่าตายายในวันตรุษสงกรานต์ การเสียภาษีให้แก่รัฐเหล่านี้เป็นการให้ด้วยสำนึกถึงคุณความดีดการให้ก็เป็นการปฏิบัติธรรมะเหมือนกัน

2. ปิยวาจา คือ การพูดถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน น่านับถือ ประกอบด้วย สัจจะ คือ ความจริงใจและต้องเกิดประโยชน์แก่ผู้เจรจาด้วย อ่อนหวานตรงกันข้ามกับคำหยาบแต่ในเชิงปฏิบัติแล้ว ปิยวาจา คือ เจรจาถ้อยคำอันเป็นที่รัก วาจำเป็นที่รัก ผู้กล่าวกล่าวด้วยความรักความปรารถนาดีต่อบุคคลอื่น ซึ่งบางครั้งอาจเป็นคำดุคำตักเตือนก็ได้ แต่ถ้าหากว่าพูดด้วยความรักหวังดีปรารถนาดีถือว่ายังเป็นธรรมเครื่องสงเคราะห์กัน ถ้าหากอัธยาศัยเริ่มมีความรักความปรารถนาดีต่อไปจะกระจายตัวไปเอง คือจะพูดคำสัตย์คำจริงเองจะไม่ยุยงให้คนเหล่านั้นเขาแตกแยกกัน เพราะรักหวังดีต่อเขาจะพูดเฉพาะเรื่องที่มีประโยชน์มันก็จะกระจายตัวเอง เป็นวจีสุจริตครบทั้ง 4 แต่เริ่มที่ ปิยวาจา คือ วาจาอันเกิดจากใจที่มีความรักและหวังดี ปิยวาจาบางครั้งถ้อยคำอาจจะไม่ไพเราะ ไม่อ่อนหวาน หากพูดด้วยความปรารถนาดียังอยู่ในขอบข่ายของปิยวาจาเรื่องของวาจานั้น

การพูดที่เป็นปิยวาจาจึงต้องออกมาจากจิตที่ประกอบด้วยความรักความเมตตาต่อผู้ที่ตนพูดด้วยวาจาเปล่งออกมาอย่างไร ใจต้องคิดอย่างนั้นด้วยคือวาจา ต้องเป็นเช่นเดียวกับใจใจเช่นเดียวกับวาจาหรือพูดอย่างที่ตนคิดอย่างที่พูด และตัวความคิดนั่นเองจะต้องมีเมตตาเป็นหลักจิตเพื่อให้การพูดและแม้การกระทำกอปรด้วยเมตตาก่อนจะพูดจึงต้องคิดว่าจะพูดอะไร พูดกับใคร พูดไปทำไม พูดไปแล้วได้ประโยชน์อะไรบ้าง ประเภทของถ้อยคำที่พูดด้วยความรักจึงประกอบด้วย

1. เป็นความจริง ตามประสาทสัมผัสของตนคือพูดตามที่ตนได้เห็น ได้ยิน ได้ทราบ ได้รู้มา เมื่อเห็นว่ามีประโยชน์แก่ผู้ฟังก็พูดเรื่องนั้นให้ฟัง

2. เป็นคำสร้างสามัคคี เรื่องที่นำมาพูดจะต้องมีลักษณะประสานสามัคคี ส่งเสริมสามัคคี และกระชับสามัคคี ตามสมควรแก่ฐานะของบุคคล

3. เป็นถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน ฟังแล้วสบายหู สบายใจ สุขใจ ปลื้มใจ เพราะได้ฟังถ้อยคำที่สะท้อนจากใจอันกอปรด้วยรัก ความเมตตาจากผู้พูด

4. เป็นคำที่มีสารประโยชน์ อันเป็นคนพูดที่เกิดจากการตั้งถามดังกล่าว ดังนั้น การพูดในลักษณะนี้จึงต้องดูว่า เรื่องนั้นเป็นเรื่องจริงไหม พูดไปแล้วเขาเห็นว่าเป็นประโยชน์ทรงสอนให้กาลที่จะพูดเรื่องนั้น

3. อัตถจริยา คือ การบำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งหมายถึงการประพฤติปฏิบัติจนให้เป็นประโยชน์ให้แก่บุคคลอื่น การทำคุณประโยชน์ให้แก่บุคคลในวงกว้าง ไม่จำกัดเฉพาะตนและญาติผู้ใกล้ชิด จะเห็นได้ว่ามีทั้งกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ทางกายกรรมก็ช่วยเหลือขวนขวายในกิจการงานอย่างในบ้านในเมืองของเขา เราก็ช่วยเหลือกัน ขอบข่ายของคำว่า อัตถจริยา จึงเริ่มต้นจากการกระทำอะไรก็ตามที่สามารถอำนวยประโยชน์ความสุขให้แก่ตนอื่นได้โดยที่สุดแม้แต่การงดเว้นไม่กระทำในลักษณะหักรานทำลายผลประโยชน์ที่คนอื่นควรจะได้หรือได้แล้วก็ได้ชื่อว่าเป็นการทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ เมื่อกล่าวสรุปตามสถานะของคนแต่ละคนแล้วขอบข่ายของการทำประโยชน์สามารถกระจายออกไป 3 ทางใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ

1. ในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัว ตระกูล บ้านเมือง พยายามไม่ทำสิ่งที่เป็นอันตรายต่อต้นสังกัดของตนโดยพยายามทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว

2. ในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม ไม่ทำตนให้เป็นพิษเป็นภัยต่อสังคม แต่พยายามทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมที่ตนเป็นสมาชิก

3. ในฐานะที่ตนเป็น ซึ่งการเป็นของคนแต่ละคนนั้นไปสัมพันธ์กับ ชั้น ยศ ตำแหน่ง กาล สถานที่ กรณี เป็นต้น ซึ่งต้องปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อการงาน ภารกิจหน้าที่ กาล สถานที่นั้น ๆ ตามสมควรแก่จุดที่ตนเข้าไปสัมพันธ์ในขณะนั้น

4. สมานัตตา คือ ความมีตนเสมอ การรู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ ร่วมสุขร่วมทุกข์เสมอต้นเสมอปลาย ได้แก่ การวางตนเหมาะสมแก่ฐานะที่ควรจะเป็นและที่ตนเป็น ไม่แสดงอาการขึ้น ๆ ลง ๆ 3 วันดี 4 วันร้าย กำหนดทิศทางลมไม่ค่อยถูกว่าจะเอาอย่างไรกันแน่ หลักของสมานัตตา คือ มีตนเสมอ วางตนเสมอ แต่ต้องไม่วางตัวต่ำเกินไป เพื่อต้องการให้คนอื่นเขาเห็นว่าเราไม่ถือเนื้อถือตัว เล่นหัวจนไม่เป็นเวลา วางตัวสูงเกินไปก็เสีย[20]

---

[20] อง.จตุกฺก.21/32/44.

คุณธรรมทั้ง 4 ประการนี้ มีในบุคคลใดก็ตาม จะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคนไว้ได้ก่อให้เกิดความเคารพ ความรัก ความนับถือต่อกันและกัน เป็นเหมือนพาหนะที่จะนำคนไปสู่ความสุขความเจริญที่ต้องการได้เป็นจุดยึดเหนี่ยวทางใจภายในจากครอบครัวเป็นต้นไปจนถึงสังคม จนกลายเป็นพระเครื่อง 4 องค์ ที่ก่อให้เกิดผลทางเมตตามหานิยม คงกระพันชาตรีและแคล้วคลาดแท้ ๆ ทั้งเป็นพุทธวิธีการสงเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ 4 ประการ นี้ พระพุทธเจ้าตรัสรับรองไว้ในหัตถกสูตร ว่า ใช้ได้ผลจริง ไม่ว่าจะนำหลักการนี้ไปใช้กับบุคคล กลุ่มชนหรือชุมชนเล็กใหญ่ประการใด ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต ซึ่งเรื่องนี้ หัตถกอุบาสก ชาวเมืองอาลวี ทูลรับว่าเป็นความจริง เพราะตัวเขาเองปกครองชนหมู่ใหญ่โดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักได้รับความสำเร็จอย่างงดงาม ดังคำกราบทูลของหัตถกอุบาสกต่อพระพุทธเจ้าว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงสังคหวัตถุ 4 ประการไว้ ข้าพระองค์สงเคราะห์บริษัทใหญ่นี้ด้วยสังคหวัตถุ 4 ประการเหล่านั้น ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญข้าพระองค์รู้ว่าผู้นี้ควรสงเคราะห์ด้วยทาน ข้าพระองค์สงเคราะห์ด้วยทาน ผู้นี้ควรสงเคราะห์ด้วยวาจาอ่อนหวาน ข้าพระองค์ก็สงเคราะห์ด้วยวาจาอ่อนหวาน ผู้นี้ควรสงเคราะห์ด้วยการประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ ข้าพระองค์ก็สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่เป็นประโยชน์ ผู้นี้ควรสงเคราะห์ด้วยการวางตัวเสมอ ข้าพระองค์ก็สงเคราะห์ด้วยการวางตัวเสมอ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญก็โภคทรัพย์ในตระกูลข้าพระองค์มีอยู่ชนทั้งหลายจึงสำคัญถ้อยคำของข้าพระองค์ว่าควรฟัง ไม่เหมือนของคนจน”[21]

3.3.2 สาราณียธรรม 6

สาราณียธรรม 6คือ ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกันเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์กัน ไม่ว่าจะเป็นในครอบครัวหรือในสังคมก็ตาม หลักการอยู่ร่วมกันโดยทั่วไปแล้วการอยู่ร่วมกันต้องมีความเคารพ ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันสาราณียธรรม 6 ประกอบด้วย

1. เมตตากายกรรม คือ การกระทำต่อกันด้วยเมตตา การแสดงกิริยาอาการที่สุภาพต่อเพื่อมนุษย์ทั้งต่อหน้าและลับหลังให้ความช่วยเหลือกันไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามกัน

2. เมตตาวจีกรรม คือ การแสดงออกถึงความเมตตาปราณีต่อกันทางวาจา การช่วยบอกแจ้งในสิ่งที่เป็นประโยชน์ แนะนำสั่งสอนตักเตือนในทางที่ถูกที่ควรด้วยความปรารถนาดี มีวาจาสุภาพให้ความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3. เมตตามโนกรรม คือ การตั้งจิตปรารถนาดีต่อกันกับเพื่อนร่วมสังคม หมู่คณะเดียวกัน มีจิตคิดทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันและกัน มองกันแต่ในแง่ดี ไม่มีความระแวงสงสัยในกันและกัน

4. สาธารณโภคี คือ การเอื้อเฟื้อแบ่งปันต่อกันและกัน การแสดงความเอื้อเฟื้อโอบอ้อมอารีด้วยการแบ่งปัน แจกจ่าย ลาภผล สิ่งที่ตนได้มาโดยชอบธรรมให้ทุกคนอย่างสม่ำเสมอกันเพื่อให้ได้ประโยชน์ร่วมกัน

---

[21] องฺ.จตุกฺก.35/35/269.

5. สีลสามัญญตา คือ ความเป็นผู้มีศีล ความประพฤติเสมอกันกับบุคคลอื่นการประพฤติปฏิบัติดำรงตนอยู่ในสังคมด้วยความถูกต้อง เรียบร้อยดีงาม เคารพกติกา ระเบียบของสังคม ไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

6. ทิฏฐิสามัญญตา คือ ความเป็นผู้มีทิฏฐิหรือความเห็นเสมอกัน การปรับความคิดเห็นเข้าหากัน การให้ความเคารพยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น กล่าวคือ ยอมรับความคิดเห็นของคนหมู่มาก แม้จะไม่ถูกใจก็ตาม ยึดหลักอุดมคติแห่งความดีงามหรือมีจุดมุ่งหมายสูงสุดอันเดียวกัน[22]

3.3.3 อปริหานิยธรรม

อปริหานิยธรรม คือ หลักธรรมที่ป้องกันความเสื่อมไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว มี 7 ประการ คือ

1. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ การประชุมพบปะปรึกษาหารือมีความจำเป็นที่จะช่วยระดมความคิดเห็นหาข้อยุติร่วมกัน การวางระเบียบกติกาทางสังคมหรือแม้กระทั่งการปรับความเข้าใจระหว่างกัน ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อระบบการปกครองและงานสาธารณะสงเคราะห์

2. พร้อมเพรียงกันในการเข้าประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิกประชุมตลอดถึงความพร้อมเพรียงในการทำกิจการงานทุกอย่างที่ทาร่วมกันอันจะเกิดเป็นผลให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีในหมู่คณะ ไม่แบ่งแยกเป็นฝักฝ่าย

3. ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ การให้ความเคารพยึดถือปฏิบัติในกฎระเบียบ กติกาที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัด ที่สมาชิกในสังคมได้ร่วมกันบัญญัติหรือตกลงกันไว้ เป็นการชี้ให้เห็นถึงการให้ความเคารพในกฎเกณฑ์ที่ได้บัญญัติเอาไว้ หากเพิกถอนสิ่งที่ดีงามเหล่านั้น ก็จะเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการขาดความเคารพยาเกรงในสิ่งที่ดีงามนั้นอันอาจจะส่งผลไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมในภายหลังได้

4. การให้ความเคารพ ยำเกรง นับถือ ให้เกียรติผู้ใหญ่ของบ้านเมืองและยอมรับฟังข้อคิดเห็นไม่ละเลยต่อคำแนะนำตักเตือนของท่าน ในฐานะท่านเป็นผู้ผ่านประสบการณ์อันยาวนาน ข้อนี้จึงมีลักษณะคล้ายข้อ 3 ต่างกันแต่ข้อนี้เน้นที่ตัวบุคคล ส่วนข้อที่ 3 เน้นที่หลักการ

5. การให้เกียรติ คุ้มครอง ป้องกันสตรีมิให้ถูกข่มเหงรังแก หลักการข้อนี้มุ่งถึงการป้องกันละเมิดสิทธิสตรีซึ่งสังคมดั้งเดิมถือว่า สตรีนั้นไม่ค่อยมีปากมีเสียงหรือมีบทบาทในสังคมแต่อย่างไรก็ตาม สตรีก็มีบทบาทในครอบครัว หากสตรีมิได้รับการคุ้มครองก็อาจจะกระทบกระเทือนถึงความดีงามภายในสังคมได้

6. การให้ความเคารพบูชาสักการะเจดีย์ ปูชนียสถาน ปูชนียวัตถุ อนุสาวรีย์ประจำชาติอันเป็นเครื่องเตือนความทรงจำ เร้าใจให้ทาความดีเป็นศูนย์รวมจิตใจทำให้เกิดความสามัคคีของคนในชาติ ไม่ปล่อยให้ประเพณีหรือการบูชาต่าง ๆ ที่เคยกระทำต่อปูชนียสถานเหล่านั้นสูญหายไป

---

[22] ที.ปา.11/324/321.

7. การให้การอารักขา บำรุง คุ้มครอง ป้องกันอันชอบธรรมแก่สมณพราหมณ์ นักบวช ผู้ทรงศีลธรรมอันบริสุทธิ์ ผู้เป็นตัวอย่างที่ดีทางศีลธรรมและขอให้ตั้งใจไว้ว่าท่านที่ทรงคุณธรรมเหล่านั้นที่ยังไม่มา พึงมาสู่แว่นแคว้น ที่มาแล้วขอให้อยู่เป็นสุข ข้อนี้เป็นการชี้ให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของสถาบันศาสนาอันเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนหากผู้ปกครองหรือผู้บริหารบ้านเมืองไม่ให้ความสำคัญถือว่าขาดสรรพกำลังในการช่วยบริหารบ้านเมืองให้เกิดสันติสุขร่มเย็น[23]

3.3.4 พรหมวิหาร 4

พรหมวิหาร 4 ประการเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่จะต้องให้มีประจำในจิตใจและเป็นท่าทีของจิตใจที่จะทำให้แสดงออกหรือปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างถูกต้องโดยสอดคล้องกับสถานการณ์ทั้ง 4 ที่ประสบ กล่าวคือ

1. ในสถานการณ์ที่เขาอยู่เป็นปกติ เราก็มีเมตตา คือ ความเป็นมิตรไมตรี ความมีน้ำใจปรารถนาดี ต้องการให้เขามีความสุข ซึ่งหมายถึงความปรารถนาดีต่อผู้อื่นทั้งแต่ละคน ๆ ที่เราเกี่ยวข้องขยายออกไปจนถึงความปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์หรือต่อสังคมทั้งหมดทั่วโลก เมตตานี้เป็นคุณธรรมพื้นใจประการแรกที่ต้องมีซึ่งใช้ในยามปกติ คือ เมื่อคนอื่นเขาอยู่กันเป็นปกติ เราก็มีเมตตาปรารถนาดี คิดหาทางสร้างสรรค์ความสุขความเจริญให้เขาเรื่อยไป

2. ในสถานการณ์ที่เขาตกต่ำเดือดร้อน เราก็มีกรุณา คือ ความพลอยรู้สึกไหวตามความทุกข์ ความเดือดร้อน หรือปัญหาของเขาและต้องการช่วยเหลือปลดเปลื้องให้เขาพ้นจากความทุกข์ ความเดือดร้อนนั้น กรุณานี้ต่างไปจากเมตตา คือเมตตาใช้ในยามปกติ แต่เมื่อเขาตกต่ำลงไปกลายเป็นเดือดร้อนเป็นทุกข์ เราก็มีกรุณา ใฝ่ใจช่วยบำบัดทุกข์ให้

3. ในสถานการณ์ที่เขาขยับสูงขึ้นไปในความดีงาม ความสุข ความสำเร็จ เราก็มีมุทิตา หมายความว่า เมื่อเขาเปลี่ยนไปในทางสูงขึ้น ได้ดีมีสุข ทำสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ประสบความสำเร็จ เราก็ย้ายไปเป็นมุทิตา คือพลอยยินดีด้วย ช่วยส่งเสริมสนับสนุนในวงการงานตลอดจนการเป็นผู้นำทั่วไปนั้น เรื่องที่สำคัญมากก็คือ เมื่อคนมีปัญหามีทุกข์เดือดร้อน เช่น เจ็บไข้ได้ป่วย หรือยากไร้ขาดแคลนก็ต้องมีกรุณาที่จะเอาใจใส่แก้ปัญหา เมื่อมีคนประสบผลสำเร็จในการทำสิ่งดีงามทำให้อะไรต่ออะไรพัฒนาก้าวหน้าไปก็ต้องมีมุทิตาช่วยส่งเสริมสนับสนุน แต่ในยามปกติก็ต้องไม่ปล่อยปละละเลยต้องเอาใจใส่ต่อการที่จะให้เขาอยู่ดีมีสุข เช่น สุขภาพดี อยู่ในวิถีทางของความสุขความเจริญและการพัฒนาสืบต่อไป คือ ต้องมีเมตตาปรารถนาดี

ถ้าปฏิบัติได้อย่างนี้จะทำให้กิจการงานและประโยชน์สุขที่มุ่งหมายพร้อมที่จะสำเร็จผลหนึ่งก็จะเกิดขึ้นในตัวผู้นำ คือ “ปิโย” แปลว่า “ผู้เป็นที่รัก” กล่าวคือผู้ร่วมงานหรือผู้ร่วมไปด้วยกันหรือจะเรียกผู้ตามก็แล้วแต่ก็จะมีความรัก มีความรู้สึกสนิทสนม สบายใจต่อผู้นำนั้นเสริมความรู้สึกอยาก

---

[23] ที.ม.11/34/78-80.

ร่วมไปด้วยให้หนักแน่นมากขึ้น ทั้งร่วมใจและร่วมมืออย่างไรก็ตาม ปิโยเท่านั้นไม่พอ ปิโยนั้นได้มาจากเมตตา กรุณา มุทิตา แต่ยังต้องมีอีกข้อหนึ่ง คือ อุเบกขา

4. ในสถานการณ์ที่เขาทำผิดหลักหรือละเมิดธรรม เราก็มีอุเบกขา หมายความว่า เมื่อใดเขาทำอะไรไม่ถูกต้อง โดยละเมิดธรรม คือ ละเมิดต่อหลักการหรือละเมิดต่อความถูกต้องทำให้เสียหลัก เสียกฎเกณฑ์ เสียความเป็นธรรม เสียความชอบธรรม ทำลายกติกา เป็นต้น ผู้นำจะต้องอยู่ในหลักที่เรียกว่า อุเบกขา อุเบกขาก็คือรักษาความเป็นกลาง ไม่ลำเอียง ไม่เข้าข้างหยุดการขวนขวายไม่ให้เกินขอบเขตไปจนกลายเป็นเสียธรรม คือการปฏิบัติต่อคนหรือช่วยเหลือคนจะต้องไม่ให้เสียความเป็นธรรมไม่ให้เป็นการทำลายหลักการ ไม่ให้เป็นการละเมิดต่อกฎเกณฑ์กติกาที่ชอบธรรม[24]

ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้เสนอหลักคำสอนที่ถือเป็นหลักพื้นฐานสำหรับงานสาธารณะสงเคราะห์ไว้ ดังนี้

พรหมวิหาร 4 หลักธรรมที่นักสาธารณะสงเคราะห์ต้องยึดเป็นหลักใจในการปฏิบัติงานประกอบด้วย

1. เมตตา คือ ความปรารถนาให้ผู้รับบริการเป็นสุข โดยพยายามแผ่เมตตาให้แก่ตนเองและผู้รับบริการ การแผ่เมตตานี้ประยุกต์เข้ากับหลักการของงานสาธารณะสงเคราะห์ค่านิยมจรรยาบรรณของงานสาธารณะสงเคราะห์ด้วยการเข้าใจ ยอมรับ ยินดีที่จะช่วยเหลือให้ความเห็นใจต่อปัญหาและความทุกข์ของเขา

2. กรุณา คือ นักสาธารณะสงเคราะห์ปรารถนาจะช่วยให้ผู้รับบริการพ้นจากสภาพปัญหาความเดือดร้อน เมื่อเห็นเขามีความเดือดร้อนให้พิจารณาว่า เขาเป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เหมือนกับเรา

3. มุทิตา คือ นักสาธารณะสงเคราะห์พลอยยินดีเมื่อผู้รับบริการสามารถแก้ปัญหาได้และยินดีกับเพื่อนร่วมงานเมื่อเขาปฏิบัติงานได้ดี

4. อุเบกขา คือ นักสาธารณะสงเคราะห์วางใจเป็นกลางในการให้บริการด้วยความเป็นธรรมไม่อคติ และเมื่อช่วยเหลือผู้รับบริการอย่างเต็มความสามารถแล้ว ผู้รับบริการยังตกอยู่ในความเดือดร้อนก็ไม่ควรวิตกกังวลหรือเป็นทุกข์ให้มากเกินไป เพื่อสุขภาพจิตที่ดีในหลักธรรมอุเบกขานี้จะทำให้ปฏิบัติตนได้ถูกต้อง อยู่ในขอบเขตของวิชาชีพ รู้จักประมาณตน มีความตระหนักในตนเอง คือรู้ว่าตนเองเป็นใคร กำลังทำอะไร มีขอบเขตแค่ไหนเพียงไร[25]

สรุปได้ว่าหลักธรรมในพระพุทธศาสนามุ่งเน้นให้การช่วยเหลือเกื้อกูลแก่มหาชนทั้งในด้านจิตใจและวัตถุ การนำเอาหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับงานสาธารณะสงเคราะห์

---

[24] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม,* พิมพ์ครั้งที่ 17, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551), หน้า 124.

[25] พุทธทาสภิกขุ, *บรมธรรมภาคต้น,* พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิไชยา, 2525), หน้า 395.

โดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นผู้นำในการดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ก็เพื่อช่วยเหลือเยียวยาฟื้นฟูจิตใจและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคมให้มีสถานภาพที่ดีขึ้นและยังเป็นปัจจัยในการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านสาธารณะสงเคราะห์นั้น พระสงฆ์ทุกรูปต้องมีจิตใจเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความพร้อมที่จะเสียสละความสุขและประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น หลักพุทธธรรมมีส่วนสำคัญอย่างมากในการสนับสนุนส่งเสริมงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนั้น งานด้านสาธารณะสงเคราะห์นั้นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน มีการประชาสัมพันธ์เพื่อการสาธารณะสงเคราะห์แก่ชุมชนจะทำให้การจัดกิจกรรมของคณะสงฆ์ธรรมยุตที่ควรส่งเสริมให้วัดได้รับการจัดสรรงบประมาณในการช่วยเหลือประชาชนให้ได้รับความช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมกันทุกคน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของวัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือ การสาธารณะสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่ทางวัดถึงทำได้ และมีการประชาสัมพันธ์ให้ทุกภาคส่วนได้ร่วมกันบริหารจัดการเพื่อเป็นประโยชน์ต่อประชาชนให้ได้รับการสาธารณะสงเคราะห์อย่างเท่าเทียมด้วยความผาสุกต่อไป

3.4 คณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

3.4.1 ประวัติอำเภอโนนศิลา

โนนศิลา เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ริมถนนมิตรภาพ โดยอยู่ระหว่างอำเภอพลกับอำเภอบ้านไผ่ โนนศิลาเป็นอำเภอขนาดเล็ก แต่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจและการคมนาคม ตามคำบอกเล่าสืบต่อกันมา แต่ก่อนนั้นมีเขาศิลาทรายเกิดขึ้นกลางลำห้วยแคน ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่บ้านโนนศิลาในปัจจุบัน เมื่อมองดูตอนพระอาทิตย์กำลังขึ้นหรือลับขอบฟ้า จะมองเห็นเป็นสีเหลืองทองอร่าม ต่อมาเขาศิลาทรายนั้นถูกน้ำในลำห้วยแคนพัดหายไป คนเฒ่าคนแก่จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้าน ณ บริเวณดังกล่าวว่า “บ้านโนนศิลา” โดยตั้งเป็นหมู่บ้านริมถนนมิตรภาพ (สระบุรี-หนองคาย) เมื่อราวปี พ.ศ. 2440 อยู่ในเขตการปกครองของพื้นที่ตำบลเปือยใหญ่ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ในขณะนั้น ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2532 ประชากร “บ้านโนนศิลา” อยู่อาศัยกันอย่างหนาแน่น เป็นชุมชนใหญ่ขึ้น จึงได้มีการยกฐานะเป็น ตำบลโนนศิลา แยกการปกครองออกจากตำบลเปื่อยใหญ่ อำเภอบ้านไผ่ ขึ้นตรงต่ออำเภอบ้านไผ่ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 โดยตำบลโนนศิลา อำเภอบ้านไผ่ มีทั้งหมด 14 หมู่บ้าน ต่อมาไม่นาน เขตตำบลโนนศิลาด้านทิศเหนือประชากรเริ่มหนาแน่นขึ้นเป็นชุมชนใหญ่ขึ้น จึงแยกตำบลโนนศิลา 7 หมู่บ้าน ออกไปเพื่อจัดตั้งเป็นตำบลขึ้นเพิ่มใหม่ชื่อ ตำบลโนนแดง อำเภอบ้านไผ่ ทำให้ตำบลโนนศิลา

เหลือเพียง 7 หมู่บ้านในเขตการปกครอง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2538 อำเภอบ้านไผ่ ในขณะนั้นมีตำบลในการปกครองจำนวนรวม 20 ตำบล ทำให้ยากต่อการอำนวยความสะดวกทางราชการ ประชาชนติดต่อราชการใช้เวลารอนาน เนื่องจากจำนวนประชากรเยอะ ทางกระทรวงมหาดไทยจึงได้แยกอำเภอบ้านไผ่ แบ่งการปกครองออกจัดตั้งเป็น 2 กิ่งอำเภอ ได้แก่ กิ่งอำเภอบ้านแฮด เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538 และกิ่งอำเภอโนนศิลา ลงในประกาศกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2539 เรื่อง แบ่งเขตพื้นที่อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ตั้งเป็น “กิ่งอำเภอโนนศิลา” โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2539 เขตปกครองประกอบด้วยตำบล 5 ตำบล คือ ตำบลโนนศิลา ตำบลหนองปลาหมอ ตำบลบ้านหัน ตำบลเปือยใหญ่ ตำบลโนนแดง ต่อมาวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2550 มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะ “กิ่งอำเภอ เป็น อำเภอ” (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 46 ก ลงวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550) ทำให้ กิ่งอำเภอโนนศิลา ได้การยกฐานะเป็น “อำเภอโนนศิลา” จนถึงปัจจุบัน

3.4.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอโนนศิลาตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง ได้แก่ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอบ้านไผ่ ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอบ้านไผ่ ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอหนองสองห้องและอำเภอพล และทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอชนบท ซึ่งมีการแบ่งเขตการปกครองในอำเภอโนนศิลาแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 ตำบล 46 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) ตำบลโนนศิลา 7 หมู่บ้าน 2) ตำบลหนองปลาหมอ 8 หมู่บ้าน 3) บ้านหัน 16 หมู่บ้าน 4) ตำบลเปือยใหญ่ 8 หมู่บ้าน และ 5) ตำบลโนนแดง 7 หมู่บ้าน การปกครองส่วนท้องถิ่น ท้องที่อำเภอโนนศิลาประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 แห่ง ได้แก่ 1) เทศบาลตำบลโนนศิลา ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลโนนศิลาและบางส่วนของตำบลบ้านหัน 2) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาหมอ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลโนนศิลา (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลโนนศิลา) และตำบลหนองปลาหมอทั้งตำบล 3) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหัน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบ้านหัน (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลโนนศิลา) 4) องค์การบริหารส่วนตำบลเปือยใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเปือยใหญ่ทั้งตำบล 5) องค์การบริหารส่วนตำบลโนนแดง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลโนนแดงทั้งตำบล

ที่ตั้งและอาณาเขต อำเภอโนนศิลา อยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดขอนแก่น อยู่ห่างจากตัวจังหวัด ประมาณ 60 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 182 ตารางกิโลเมตร หรือ 113,750 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อกับเขตปกครองอื่น ๆ ดังนี้

1. ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอบ้านไผ่ (จังหวัดขอนแก่น)
2. ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอบ้านไผ่ (จังหวัดขอนแก่น)
3. ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอหนองสองห้อง และอำเภอพล (จังหวัดขอนแก่น)
4. ทิศตะวันตก ติดต่ออำเภอชนบท (จังหวัดขอนแก่น)

เขตการปกครอง อำเภอโนนศิลา แบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 5 ตำบล 46 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) ตำบาลโนนศิลา มี 7 หมู่บ้าน 2) ตำบลหนองปลาหมอ มี 8 หมู่บ้าน 3) ตำบลบ้านหัน มี 16 หมู่บ้าน 4) ตำบลเปือยใหญ่ มี 8 หมู่บ้าน และ 5) ตำบลโนนแดง มี 7 หมู่บ้าน

คำขวัญ โนนศิลาถิ่นน่าอยู่ แก้วกู่ชัยมงคลคู่เมือง ลือเลื่องเสมาหินยุคทวารวดี มากมีผักปลอดสาร นมัสการหลวงปู่ชม แหล่งอุดมป่าโคกห้วยทราย

ประชากร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม นอกจากนี้ ยังประกอบอาชีพเสริม คือ การปศุสัตว์ สินค้าที่สำคัญคือ ข้าวเหนียว, มันสำปะหลัง, อ้อย, ว่าว, น้ำผึ้ง และผ้าไหม[26]

3.4.3 คณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

คณะสงฆ์ธรรมยุตในอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น มีวัดซึ่งประกอบด้วยวัดราษฎร์ สังกัดธรรมยุตกนิกาย ในอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น มีดังนี้

1. วัดป่านิโคธาราม ตำบลโนนศิลา
2. วัดระหอกโพ ตำบลโนนศิลา
3. วัดป่าสามัคคีธรรมาราม ตำบลโนนศิลา
4. วัดศรีสง่าวณาราม ตำบลโนนศิลา
5. วัดศิริธรรมมงคล ตำบลหนองปลาหมอ
6. วัดป่าดอนเจ้าปู่ตาหรือวัดป่าหนองปลาหมอ ตำบลหนองปลาหมอ
7. วัดป่าสามัคคีทรงธรรม ตำบลโนนแดง
8. วัดป่าสาคร ตำบลโนนแดง
9. วัดป่าสันติวนาราม ตำบลบ้านหัน
10. วัดป่าภูเขาดิน ตำบลเปือยใหญ่

3.5 การสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

การจัดกิจกรรมโครงการเพื่อการสาธารณะสงเคราะห์แก่ชุมชนของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น เป็นการดำเนินงานของคณะสงฆ์อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น มีการดำเนินงานตามแผนงานพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินโครงการสาธารณะสงเคราะห์เพื่อพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนซึ่งตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ให้การช่วยเหลือและพัฒนาสังคมทั้งด้านกายภาพและทางด้านจิตใจ เป็นเครื่องมือขององค์กรทางพุทธศาสนาที่ทรงพลังและมีประสิทธิภาพสูงที่สามารถขับเคลื่อน

[26] วิกิพีเดีย สารานุกรม*เสรี, อำเภอโนนศิลา,* สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2566, จาก: https://kku.world/co37n.

สังคมให้ก้าวหน้าต่อไปได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิผลต่อสังคม[27] โดยการกำหนดคณะกรรมการฝ่ายสาธารณะสงเคราะห์ตามมหาเถรสมาคมในฐานะผู้รับผิดชอบงานด้านการสาธารณะสงเคราะห์โดยตรงได้กำหนดกรอบในการดำเนินงานด้านการสาธารณะสงเคราะห์เพื่อสังคม คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการสาธารณะสงเคราะห์แก่ประชาชนไว้มากมาย ผู้วิจัยสามารถนำเสนอกิจกรรมโครงการเกี่ยวกับการสาธารณะสงเคราะห์ไว้ มี 4 โครงการกิจกรรมดังต่อไปนี้

3.5.1 การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล

การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการอบรมประชาชนประจำตำบล กิจการเพื่อห้องสมุดเพื่อประชาชน การตั้งมูลนิธิเพื่อความยากจนหรือกิจการอื่น ๆ การนี้มุ่งเอากิจการที่ทำเองหรือโครงการที่กำหนดเองทั้งที่เป็นกิจกรรมประจำหรือกิจการชั่วคราวโครงการที่ทำอะไรก็ได้ ดังเห็นได้จากการที่คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้เป็นเจ้าภาพร่วมกับโยมอุปัฏฐากจากจังหวัดนครปฐม ในการบรรพชาอุปสมบทให้กับผู้ที่ต้องการบรรพชาอุปสมบทแต่มีฐานะยากจน ณ วัดป่าภูเขาดิน อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น และคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้เป็นเจ้าภาพในการบรรพชาอุปสมบทให้แก่ผู้ที่มีฐานะยากจนที่อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ในการจัดบรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรผู้ยากจนเป็นการประกอบกิจกรรมทำความดีของคณะสงฆ์ธรรมยุตที่มุ่งดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลโดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ การส่งเสริมให้ผู้บรรพชาอุปสมบทได้เข้าร่วมโครงการกิจกรรมโครงการอุปสมบทเป็นประจำทุก ๆ ปี หรือมีความต่อเนื่องตามวาระโอกาสที่สมควร คณะสงฆ์ธรรมยุตได้มองเห็นความสำคัญของกุลบุตร ซึ่งเป็นเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญยิ่งของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ และเยาวชนในวันนี้จะต้องเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า ในขณะเดียวกัน ความเจริญทางเทคโนโลยีที่เข้ามาอาจทำให้เยาวชนมีจิตใจที่ห่างไกลจากการทำความดีที่ถูกต้อง ดังจะเห็นได้จากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างสลับซับซ้อน เช่น ผู้คนขาดการเคารพต่อศีลธรรม วัฒนธรรม ประเพณี ติดยาเสพติด มีจิตใจที่โหดร้าย มีความเห็นแก่ตัว โดยขาดการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ศีลธรรมต่อผู้พบเห็นนั้นก็เพราะในปัจจุบันคนเราขาดหลักธรรมที่จะนำไปดำเนินชีวิต ดังที่ปรากฏอยู่ในสถานการณ์ปัจจุบัน สื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อทุกชีวิตของครอบครัว การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารโดยขาดการใช้วิจารณญาณส่งผลให้แต่ละคนแยกตัวเองออกมาจากสังคมปกติ และยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา อันเนื่องมาจากขาดวินัยในตนเอง ขาดความอบอุ่นจากครอบครัว เกิดความคิดเห็น

---

[27] คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม, “คู่มือการปฏิบัติงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม”, 2562, สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2566, จาก https://issuu.com/penkiatsitthisit/docs/7fdcd55cbe71d2.

แตกแยก โดยได้รับข้อมูลไม่ครบรอบด้าน ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์กลายเป็นปัญหาสังคมแบบไม่รู้จบ ซึ่งการที่จะพัฒนาจิตให้เพียบพร้อมไปด้วยคุณธรรมและจริยธรรม สมตามคำขวัญที่ว่า ความรู้คู่คุณธรรม สถานบันทางพระพุทธศาสนา จึงมีบทบาทสำคัญในการอบรมบ่มนิสัยให้เยาวชนเหล่านั้นเป็นคนดีได้ในปัจจุบันและในวันข้างหน้า เยาวชนที่มีคุณค่าต่อชาติในอนาคต ควรได้รับการศึกษาและอบรมและได้รับการพัฒนาที่ถูกต้องทั้งทางร่างกายและจิตใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านศีลธรรมความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและจริยธรรม เมื่อเยาวชนได้รับการศึกษาจะได้นำไปประพฤติปฏิบัติได้ อันจะเกิดสติปัญญา สามารถนำมาพัฒนาชีวิต และประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าต่อไป ดังนั้น คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เล็งเห็นความสำคัญของโครงการกิจกรรมการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ จึงได้เห็นความสำคัญของการอบรมศีลธรรม เพื่อฝึกปฏิบัติให้นักเรียนและเยาวชน และผู้มีความประสงค์ที่จะบรรพชาอุปสมบทในการประพฤติตนให้เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ ในการศึกษาธรรมะเพื่อนำไปใช้ในการเรียน และการดำเนินชีวิต การประกอบกิจการทำงานต่าง ๆ ให้อยู่ในศีลธรรมอันดีงามและเป็นการดำรงสืบทอดพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง อันเป็นการส่งเสริมศีลธรรมให้เกิดแก่เยาวชนนักเรียนนักศึกษาและประชาชนทั่วไปที่สนใจ ในการปฏิบัติธรรมได้มีโอกาสเข้าร่วมในการปฏิบัติธรรมตามความเหมาะสม อันเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น จึงได้จัดโครงการบรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรและประชาชนทั่วไป เพื่อมุ่งให้ทุกคนมีคุณธรรม จริยธรรม ความสำนึกในความเป็นไทย มีจิตสาธารณะอยู่อย่างพอเพียง มีความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม พหุวัฒนธรรม ด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรมเป็นนิสัย เป็นการสร้างพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมใหม่ให้กับเยาวชนกุลบุตรและประชาชนทั่วไป หลังลาสิกขาจึงเป็นการปรับพฤติกรรมเด็กและเยาวชนและประชาชนทั่วไปให้เข้าสู่วิถีชีวิตที่ดีงาม เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ เป็นพลเมืองดีของชาติ ดำรงตนให้มีความสุขในการดำเนินชีวิต และเกิดพลังสืบสานพระพุทธศาสนาสืบไป กล่าวคือ เพื่อให้เยาวชนได้ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาได้รับการศึกษาหลักธรรมเพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติได้อันจะเกิดสติปัญญาสามารถนำมาพัฒนาชีวิต และประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าต่อไป ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลตามโครงการจัดอบรมบรรพชาอุปสมบทดังกล่าวนั้นเป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ความกตัญญูต่อบิดามารดาและผู้มีพระคุณให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป เป็นการปลูกฝังค่านิยมในวัฒนธรรมไทย ลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับวัย เป็นผู้มีสุขภาพจิตที่เข้มแข็ง มีความอดทนและสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในกลุ่มเยาวชนและประชาชนทั่วไปด้วยกันเอง ทั้งยังประโยชน์ให้เกิดแก่เยาวชนให้ห่างไกลจากสิ่งเสพติดให้โทษและอบายมุขทุกชนิด และเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษา อบรม และปฏิบัติธรรมได้อย่างถูกต้อง สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนเพื่อให้

พุทธศาสนิกชน ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้บุตรหลานของตนได้ศึกษาคำสอนทางพระพุทธศาสนาและรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีไทยอันดีงามเพื่อเป็นการส่งเสริมให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป

3.5.2 การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์

2. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการและการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์และอื่น ๆ การนี้มุ่งเอาเฉพาะส่งเสริมงานของผู้อื่นมิได้มุ่งถึงกิจการเฉพาะเรื่องแม้การช่วยป้องกันยาเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้าหรือช่วยป้องกันการติดโรคเอดส์ ดังเห็นได้จากการที่คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้เป็นผู้นำในการจัดเตรียมทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อรวบรวมเงินในการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐเพื่อเป็นการสาธารณประโยชน์อันเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นอันเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ ตัวอย่างเช่น คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้เป็นผู้นำในการจัดเตรียมทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อรวบรวมเงินช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐอันเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นอันเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์เพื่อนำเงินไปซื้อวัสดุอุปกรณ์ครุภัณฑ์ทางการแพทย์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหัวนากลาง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปอแดง โรงเรียนบ้านแท่นศิลาทิพย์ โรงเรียนบ้านหัวฝายสะอาดวิทยา ในวันที่ 31 มีนาคม 2566 ในการดำเนินงานกิจกรรมโครงการทอดผ้าป่าสามัคคีในการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่สาธารณชน ซึ่งคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้จัดเตรียมพุทธศาสนิกชนร่วมทอดกฐินสามัคคี ในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2566 วัดป่าบ้านหัวฝาย ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น วัดบุตรสิม ตำบลหนองปลาหมอ อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ขอนแก่น ในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2566 วัดป่าศรีชมชื่น ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น วัดป่าบ้านหนองไฮ ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น และวัดป่าหัวนากลาง ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ซึ่งการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ อันเป็นการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐหรือของเอกชนเพื่อการสาธารณประโยชน์แก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติสืบไป

3.5.3 การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ

การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น สร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลอง สร้างฌาปนสถาน สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้าและอื่น ๆ ข้อนี้มุ่งเอาเฉพาะการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณประโยชน์ โครงการก่อสร้างถนนหนทาง สร้างอะไรเกี่ยวกับประโยชน์แก่สาธารณะ คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น เป็นผู้นำในการจัดสร้างหอระฆังที่เสร็จสมบูรณ์ของวัดป่าธรรมรังสี บ้านโนน

สะอาด ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น นำโดยพระครูชัยวัฒน์พิศาล ชวโน (สุริยา จะเรียมพันธ์) เป็นประธานทอดกฐินสามัคคี ณ วัดป่าธรรมรังษี บ้านโนนสะอาด ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ร่วมกับพุทธศาสนิกชนทั่วไปซึ่งมาจากสารทิศหลายที่หลายจังหวัด เพื่อช่วยกันสมทบทุนในการก่อสร้างหอระฆังของวัด เนื่องจากของเก่าชำรุดทรุดโทรม ในกิจกรรมการทอดผ้าป่าสามัคคีในคณะสงฆ์ธรรมยุตได้แจกทานแก่ผู้ที่มาปูผ้ารอบศาลาการเปรียญในการรอรับทานต่าง ๆ เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง ถุงยังชีพ และจตุปัจจัยไทยธรรมอื่น ๆ ที่คณะสงฆ์ได้จัดเตรียมไว้สำหรับการนำไปบริจาคทานแก่ประชาชนผู้มาร่วมงานทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อนำเงินไปสร้างหอระฆัง และนอกจากนั้น คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการเตรียมการรับทอดกฐินสามัคคี ณ วัดป่าธรรมรังษี บ้านโนนสะอาด ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น (เป็นปีที่2) เพื่อดำเนินการในการก่อสร้างกุฏิรองรับพระสงฆ์ในการเข้าอยู่จำพรรษาแทนกุฏิหลังเก่าที่ชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลา และคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้เป็นเจ้าภาพสร้างกุฏิของวัดป่าธรรมรังสี บ้านโนนสะอาด ตำบลปอแดง อำเภอบ้านแท่น จังหวัดขอนแก่น ซึ่งการงานทอดผ้าป่าและทอดผ้ากฐินทุกครั้งคณะสงฆ์ก็จะให้ผู้ที่มาร่วมงานได้จับฉลากแจกโคกระบือที่ทางคณะสงฆ์ได้ไถ่ชีวิตโคกระบือไว้ให้แก่ผู้ที่มาร่วมทอดกฐินและทอดผ้าป่าโดยผู้ที่จับฉลากได้จะต้องนำโคกระบือไปเลี้ยงประกอบอาชีพในการดำรงชีวิตด้วยความอยู่เย็นเป็นสุขตลอดไป

3.5.4 การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในกาลที่ควรช่วยเหลือ เช่น การประสบอุทกภัย การประสบอัคคีภัย การประสบวาตภัยหรือคราวหนาวจัดหรือแม้ยามปกติตามโอกาส เช่น สงเคราะห์คนชรา คนพิการ และสงเคราะห์โดยประการอื่น การนี้มุ่งเฉพาะการช่วยเหลือบุคคลทั้งเป็นการประจำหรือการเฉพาะ คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้เล็งเห็นความสำคัญในการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปในกาลเวลาที่สมควร เช่น การประสบกับวาตภัย การประสบกับอุทกภัย การมอบทุนการศึกษาให้โดยการทำพิธีมอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นประจำทุก ๆ ปี โรงเรียนบ้านหันแฮด ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้มอบทุนการศึกษาพร้อมอุปกรณ์การเรียนให้แก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านหัวนากลาง ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองของเด็กนักเรียน คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้ให้การช่วยเหลือในการเป็นเจ้าภาพในการก่อสร้างบ้านของชาวบ้านที่มีความเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย เป็นครอบครัวที่อยู่ในศีลธรรม ประกอบสัมมาอาชีพสุจริต ขยันหมั่นเพียร และเป็นคนดีของสังคม แต่มีฐานะยากจน คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการให้การช่วยเหลือการสร้างบ้านที่อยู่อาศัยให้แก่ครอบครัวที่ไม่มีที่อยู่อาศัยด้วย นอกจากนั้น

คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้มอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาเพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง ได้มอบทุนการศึกษาพร้อมอุปกรณ์การเรียนและของเล่นให้แก่เด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง และตลอดจนการที่คณะสงฆ์ธรรมยุตได้นำพาพุทธศาสนิกชนตั้งโรงทาน แสดงมุทิตาจิตที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.อส.) อันเป็นการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปในกาลเวลาที่สมควรที่เป็นการส่งเสริมกิจการงานพระพุทธศาสนาด้านการสาธารณะสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไปให้มีความสุข ความเจริญ มีความผาสุก อันเป็นการส่งเสริมให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงต่อไป

3.6 สรุป

สรุปได้ว่า งานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น เป็นการดำเนินงานกิจการพระพุทธศาสนาตามพันธกิจของคณะสงฆ์ในด้านสาธารณะสงเคราะห์ที่มหาเถรสมาคมกำหนดให้พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ช่วยเหลือและพัฒนาสังคมยามเกิดปัญหาภัยธรรมชาติ อุทกภัย อัคคีภัย วาตภัย หรือปัญหาสังคมคนไร้ที่พึ่งด้วยการขับเคลื่อนงานสาธารณะสงเคราะห์ตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาจากนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้านอันนำไปสู่การดำเนินการให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์อย่างสูงสุด ด้วยหลักการสงเคราะห์ เกื้อกูล พัฒนา และบูรณาการ ซึ่งเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ทางกายทางใจ ในการสนับสนุน ส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น อันเป็นการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไป โดยได้ยึดกรอบแนวคิดในการสาธารณะสงเคราะห์ ในการดำเนินการให้ความอนุเคราะห์หรือให้การช่วยเหลือสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไป มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป เพื่อให้ประชาชนทั่วไปให้สามารถดำรงตนอยู่ได้ด้วยดีและมีความสุขยิ่งขึ้นและเป็นการส่งเสริมให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองมั่นคงสืบต่อไป

บทที่ 4
วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์: กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

การวิจัยนี้ มุ่งการศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์: กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ 2) ศึกษางานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น และ 3) วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น รายละเอียดในบทที่ 4 นี้ เป็นการวิเคราะห์หลักด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มีรายละเอียดตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

4.2 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล

4.3 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์

4.4 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ

4.5 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

4.6 ประโยชน์ของงานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

4.7 สรุป

4.1 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติในการมีส่วนร่วมที่มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชนที่เป็นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง ดังที่ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ว่ามนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันต้องยอมรับความจริงที่ว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง[1] การร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ร่วมคิดสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน ร่วมวางนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อขจัดแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ดังที่ อคิน รพีพัฒน์ ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมอาจแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและที่มาของปัญหา 3) การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการและวางแผนในการแก้ปัญหา 4) การมีส่วนร่วมในการดำเนินตามแผน และ 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคและปัจจัยที่มีส่วนให้เกิดผลสำเร็จ[2] การศึกษาการมีส่วนร่วมต้องเข้าใจหลักการมีส่วนร่วม ดังที่ สมนึก ปัญญาสิงห์ ได้กล่าวถึงหลักการของการมีส่วนร่วมโดยให้เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหา กล่าวคือ เน้นบทบาทของประชาชนและชุมชนเป็นศูนย์กลาง ชุมชนเป็นเจ้าของเรื่อง เจ้าของโครงการเพื่อให้ชุมชนมีบทบาทแก้ไขปัญหาด้วยพลังความรู้ความสามารถของตนเองมากขึ้น หน่วยงานภายนอกเป็นผู้ให้สนับสนุนเรื่องเทคนิควิชาการ ความรู้ตลอดจนงบประมาณสมทบ การพัฒนาขีดความสามารถและสร้างพลังกลุ่มของชุมชนให้เข้มแข็ง

---

[1] ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, *หลักการพัฒนาชุมชน*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2526), หน้า 9.

[2] อคิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว., *ชีวิตและจุดจบของสลัมกรุงเทพมหานครแห่งหนึ่ง*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิภูมิปัญญา, 2537), หน้า 15.

ช่วยให้เขาคิดไม่ใช่คิดให้เขาและช่วยให้เขาทำไม่ใช่ทำให้เขา ทั้งนี้ เพื่อให้กลุ่มหรือองค์กรเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการพึ่งตนเองได้ การพัฒนากระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมจากชุมชน ได้แก่ การวิเคราะห์ การเสนอแนะ การวิจารณ์ การตรวจสอบอย่างเปิดเผย โปร่งใส ช่วยคิด แนะนำ ปรับปรุง การมีหุ้นส่วนในกระบวนการพัฒนาและการทำงานร่วมกันโดยผนึกกำลังความรู้ ความสามารถและความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ การแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายโดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับภาคและระดับท้องถิ่น รวมถึงองค์กรเอกชนและประชาชนผู้ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม และมีการดำเนินโครงการและจัดกิจกรรมร่วมกัน[3] การมีส่วนร่วมควรมีกรอบแนวคิดของการมีส่วนร่วม 4 ประการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ดังที่ โคเฮน และอัพฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นการแสดงออกด้านความคิดเกี่ยวกับการจัดการระบบหรือกำหนดระบบของโครงการเป็นการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่สามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหา ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในขั้นต้น เป็นการค้นหาความต้องการที่แท้จริงของวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมของโครงการ การมีส่วนร่วมในขั้นตอนตรียมการ เป็นการหาโอกาสหรือช่องทางในการแก้ปัญหา รวมทั้งลำดับความสำคัญของโครงการที่จะต้องดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจปฏิบัติการ เป็นการหาบุคลากรเข้ามาปฏิบัติการ ได้แก่ อาสาสมัครผู้ประสานงานเพื่อที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยการเป็นสมาชิกร่วมดำเนินการ การคัดเลือกผู้นำและการสร้างพลังอำนาจให้แก่องค์กร 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเป็นการดำเนินงานตามโครงการและแผนงาน และเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกิจการและผลงานที่ปรากฏ เป็นการมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร สละแรงกาย การสละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์และการให้คำแนะนำด้วยความเต็มใจ การมีส่วนร่วมในการบริหารและการประสานงาน การมีส่วนร่วมในการเข้าเป็นผู้ปฏิบัติในโครงการ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ เป็นการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านบุคคล และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นการหาข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางแก้ไขในการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป[4] และสอดคล้องกับ ประพันธ์พงศ์ ชิณพงษ์ ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางการเปลี่ยนแปลงความเห็นพ้องต้องกัน

---

[3] สมนึก ปัญญาสิงห์, *การทำงานแบบมีส่วนร่วมคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,* (ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542), หน้า 16.

[4] Cohen. J. M. and Uphoff. N. T. *Participations Place in Rural Development: Seeking Clarity through Specificity.* New York: World Developments, 1980), pp. 121-130.

นั่นจะมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการ กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั่นและเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องตระหนักว่าการปฏิบัติการทั้งหมดโดยกลุ่มหรือในนามของกลุ่มหรือกระทำการผ่านองค์กรดังนั้น องค์กรจะต้อง เป็นเสมือนตัวที่ทำให้การปฏิบัติการบรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ[5] ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม เป็นการตัดสินใจในเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มีความคิดเห็นส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางเดียวกันจะส่งผลกระทบต่อตนเองโดยตรงการตัดสินใจดังกล่าวทำให้เกิดทิศทางเป้าหมายที่จะทำให้บรรลุร่วมกัน เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาโดยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการด้วยความเต็มใจ การร่วมคิดร่วมทำของพระสงฆ์หรือพระสังฆาธิการ โดยรวมเรียกว่า คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น เป็นดำเนินการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ให้พระสงฆ์หรือพระสังฆาธิการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานสาธารณะสงเคราะห์ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับประโยชน์จากการกระทำกิจกรรมโครงการอันเป็นประโยชน์นั้น เนื่องด้วย การสาธารณะสงเคราะห์มีจุดกำเนิดมาจากการที่มนุษย์เรานั้นมีคุณธรรมที่เรียกว่า มนุษยธรรม คือ ธรรมที่ทำให้คนเป็นมนุษย์ได้แก่ ศีล 5 และคุณธรรม คือ มีความเมตตา กรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ผู้ร่วมเกิด แก่ เจ็บ และตาย อันเป็นผลมาจากหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา โดยหลักพุทธธรรมแห่งพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในงานสาธารณะสงเคราะห์ตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธของพระสงฆ์ต้องอาศัยหลักพุทธธรรมสำคัญ เช่น สังคหวัตถุ สาราณียธรรม อปริหานิยธรรม พรหมวิหาร ฯลฯ โดยพระสงฆ์ต้องมีการพัฒนางานสาธารณะสงเคราะห์ในส่วนที่สังคมคาดหวังไว้ทั้ง 2 ส่วน คือ การสงเคราะห์ทางวัตถุและสงเคราะห์ทางจิตใจไปพร้อม ๆ กัน โดยมีจุดมุ่งหมายอันจะนำไปสู่การพัฒนาและบูรณาการสังคมอย่างยั่งยืนถาวร ต้องพัฒนาคุณภาพจิตใจ พัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้การพัฒนาตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธเพื่อความหลุดพ้นจากความทุกข์ย่อมนำประโยชน์สุขอย่างสูงสุดมาสู่สังคมไทย ดังนั้น การปฏิบัติงานด้านการสาธารณะสงเคราะห์ตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธนั้นจึงมุ่งเน้นการนำหลักธรรมมาปรับใช้ตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธเพื่อการสาธารณะสงเคราะห์แก่ชุมชนมาใช้ในการปฏิบัติงานทั้งระบบอย่างเหมาะสมดีงาม โดยมีเป้าหมายจุดประสงค์หลักว่าให้คณะสงฆ์ได้ถือปฏิบัติดำเนินการเน้นหลักให้คณะสงฆ์ได้ทำงานช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ เป็นหลักสำคัญ การปฏิบัติงานด้านการสาธารณะสงเคราะห์จึงต้องเน้นหนักไปในทิศทางที่เกี่ยวกับการที่คณะสงฆ์ต้องให้ความสงเคราะห์ประชาชนในชุมชนและสังคมยังเป็นการสร้างความ

---

[5] ประพันธ์พงศ์ ชิณพงษ์, *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว,* (ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2551), หน้า 12.

ผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วยที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายกฎระเบียบของบ้านเมืองเพื่อมุ่งพัฒนาทั้งทางคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งทางวัตถุและจิตใจให้มีความสมดุลทั้งกาย วาจา และจิตใจอันจะนำความสุขความเจริญพัฒนามาสู่วัดและชุมชนสังคมประเทศชาติ ความสำคัญของภารกิจทางด้านการสาธารณะสงเคราะห์นั้น จึงเป็นการแสดงบทบาทของภิกษุสงฆ์ในด้านการสาธารณะสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคลและสาธารณะสงเคราะห์ โดยมีภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ เพราะภิกษุสงฆ์เป็นศูนย์กลางเชื่อมระหว่างคนจนกับคนรวย ปัจจัยที่ได้รับบริจาคมาภิกษุสงฆ์ก็ใช้ทำประโยชน์เป็นสาธารณกุศลและช่วยเหลือบุคคลผู้ขาดแคนและด้อยโอกาส ทั้งนี้ ภารกิจด้านการสาธารณะสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ นั้น เป็นการจัดให้การสงเคราะห์แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายก ทายิกาหรือประชาชนทั่วไป วัดจึงเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดจะอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้านและบ้านจะอยู่ได้ก็ต้องพึ่งวัด วัดจึงเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของวัดจะต้องจัดการช่วยเหลือ การสาธารณะสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัด และพระสงฆ์จะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัด และพระสงฆ์จะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดและพระสงฆ์จะจัดได้เท่านั้นยังไม่พอ ในความสำคัญของวัดที่เป็นศูนย์รวมของชุมชนเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลตามประเพณีของชาวบ้านวัด ภิกษุสงฆ์สามเณรในวัดอันเจ้าอาวาสเป็นหัวหน้าปกครอง ดูแล รักษาวัด มีหน้าที่ให้ความสะดวกแก่ประชาชนในการบำเพ็ญกุศลทั้งที่บ้านและในวัดหรือที่อื่นใดในหมู่บ้านตำบลที่ตั้งวัดนั้นจะทำหน้าที่สาธารณะสงเคราะห์อื่น ๆ แก่ประชาชนในส่วนที่อยู่ในสมณวิสัยที่น่าจะจัดได้ด้วยบทบาทพระสงฆ์ด้านการสาธารณะสงเคราะห์นั้น เป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมด้านต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ การให้การสงเคราะห์ภิกษุสงฆ์ สามเณรที่อยู่ที่กันดาร การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ การสร้างหอสมุดโรงเรียน เป็นต้น ดังนั้น งานสาธารณะสงเคราะห์นั้น เป็นงานที่จะต้องร่วมใจกันให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นแล้วบั่นทอนการดำรงชีวิตตามปกติสุขของมนุษย์ งานสงเคราะห์มีความสำคัญในฐานะการเป็นการพัฒนาสังคมให้มีความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหลายประการ

การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติอันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนากิจการที่คณะสงฆ์ต้องถือหรือควรถือเป็นธุระหน้าที่ เพราะเป็นกิจการขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนและทุกชั้น เพราะคณะสงฆ์ต้องดำเนินกิจการคณะสงฆ์โดยแท้ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งในด้านการสาธารณะสงเคราะห์ ดังที่ พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ) ได้กล่าวว่า การสาธารณะสงเคราะห์เป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคมข้อหนึ่งว่า

“ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์” และในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง ได้กำหนดว่า “เป็นวิธีดำเนินการสาธารณูปการและการสาธารณะสงเคราะห์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม” การสาธารณะสงเคราะห์แยกโดยลักษณะมี 4 ประการ ได้แก่ 1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลกิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน การตั้งมูลนิธิเพื่อคนยากจนหรือกิจการอื่น ๆ กิจการเหล่านี้อาจเป็นกิจการที่ทำเองหรือโครงการที่กำหนดเองทั้งที่เป็นกิจการประจำหรือกิจการชั่วคราวก็ได้ 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งให้ดำเนินการเพื่อประโยชน์แก่สังคม ชุมชน เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การช่วยป้องกันยาเสพติดให้โทษ หรือการช่วยป้องกันการติดโรคเอดส์ เป็นต้น 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น สร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลอง สร้างฌาปนสถาน สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า และอื่น ๆ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในกาลที่ควรช่วยเหลือ เช่น การประสบอุทกภัย การประสบอัคคีภัย การประสบวาตภัย หรือคราวอากาศหนาวจัดหรือแม้ยามปกติตามโอกาส มีการจัดการช่วยเหลือด้วยการจัดการสงเคราะห์ เช่น สงเคราะห์คนชราสงเคราะห์คนพิการและสงเคราะห์โดยประการอื่น กิจกรรมสาธารณะสงเคราะห์ อาจมีจัดให้มีที่พักสำหรับประชาชนอาหารกลางวันสำหรับเด็ก ยารักษาโรคห้องสมุดประชาชน จัดที่ดินให้ประชาชนอยู่อาศัย ตั้งหน่วยสงเคราะห์และฝึกอาชีพ ให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตด้านต่าง ๆ ด้วยเมตตาธรรม[6] ดังนั้น การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือสร้างพัฒนาประสานความร่วมมือกับผู้นำชุมชน เป็นแบบอย่างของชุมชน ร่วมกับหน่วยงานราชการอื่นที่เป็นสาธารณประโยชน์ โดยคณะสงฆ์ในอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยสามารถกำหนดวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลาจังหวัดขอนแก่น ได้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการจัดการระบบหรือกำหนดระบบของโครงการกิจกรรมงานสาธารณะสงเคราะห์ที่ทำเพื่อการสาธารณประโยชน์ที่เป็นการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่สามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหาความต้องการที่แท้จริงของวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม การหาโอกาสหรือช่องทางในการแก้ปัญหา รวมทั้งลำดับความสำคัญที่จะต้องดำเนินการในการปฏิบัติงานร่วมกันร่วมกับชุมชน

---

[6] พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ), *เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา,* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540), หน้า 62-65.

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลาจังหวัดขอนแก่น ได้มีโอกาสในการดำเนินงานตามโครงการและแผนงานสาธารณะสงเคราะห์ และเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของการกระทำและผลงานที่ปรากฏในแง่ของการสละทรัพยากร สละแรงกาย สละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์ และการให้คำแนะนำด้วยความเต็มใจ การบริหารและการประสานงานจะมีส่วนร่วมในการเข้าเป็นผู้ปฏิบัติด้วยความเต็มใจ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลาจังหวัดขอนแก่น ได้มีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านบุคคล และความคุ้มค่าของผลประโยชน์อันเกิดจากการดำเนินการงานสาธารณะสงเคราะห์อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลาจังหวัดขอนแก่น ได้มีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงานสาธารณะสงเคราะห์ รวมทั้งเป็นการหาข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการดำเนินกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ของพระสงฆ์ที่ให้การสงเคราะห์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือช่วยเหลือส่งเสริมให้ภาคกิจการของรัฐหรือเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไปอย่างชัดเจนเป็นที่ประจักษ์ต่อสังคมและประเทศชาติ

คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้มีการดำเนินการงานสาธารณะสงเคราะห์เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์อันเป็นสาธารณประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไป 4 ด้าน ดังนี้

1. การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล โดยคณะสงฆ์ควรได้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจกรรมการอบรมประชาชนประจำตำบล กิจกรรมห้องสมุดเพื่อประชาชน ซึ่งคณะสงฆ์ได้ดำเนินการต่าง ๆ ได้แก่ การให้การศึกษาอบรมและการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล จัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) จะมีเจ้าอาวาสที่ตั้งหน่วยเป็นประธานกรรมการโดยตำแหน่ง วิธีการจัดการสาธารณะสงเคราะห์ที่เป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ได้กำหนดวิธีการไว้ชัดในระเบียบมหาเถรสมาคม เพื่อให้กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีคณะกรรมการ มีการประชุม มีการปฏิบัติงานการอบรมประชาชนประจำตำบลการปฏิบัติงาน ควรจัดในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง คือ 1) อบรมทั่วไป ได้แก่ จัดประชุมอบรมแนะนำทางวิชาการ โดยมีวิทยากรบรรยายทางวิชาการ 2) อบรมเฉพาะกรณี ได้แก่ จัดอบรมประชาชน เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นโดยวิธีชี้แจงแนะนำ ซักซ้อมความเข้าใจ 3) อบรมเฉพาะบุคคล ได้แก่ การพบปะบุคคลบางคนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือชี้แจงแนะนำ ซักซ้อมความเข้าใจในเฉพาะเรื่องอันเกี่ยวกับผู้นั้น

2. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ โดยคณะสงฆ์ควรให้การช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการและการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การจัดหาทุนเพื่อการ

สงเคราะห์ ซึ่งคณะสงฆ์ได้ดำเนินการ ได้แก่ การสาธารณะสงเคราะห์นี้ มหาเถรสมาคมได้มีคำสั่งให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการพิจารณาจัดการสงเคราะห์ตามควรแก่โอกาส เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การช่วยจัดหาทุนการสงเคราะห์การป้องกันยาเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้า การช่วยป้องกันโรคเอดส์ การช่วยเหลือสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลอง สร้างฌาปนสถาน สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า การช่วยเหลือประชาชนในโอกาสที่ควรช่วย เช่น การประสบอุทกภัยการสาธารณะสงเคราะห์จะต้องจัดเพื่อความเรียบร้อยดีงามและไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและความสงบสุขของบ้านเมือง จึงจะถือว่าเป็นไปด้วยความถูกต้องและเป็นการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ดังนั้น จำเป็นต้องมีการดูแลให้เป็นไปในลักษณะเหมาะสม และควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนตามสมควร กรรมการโดยตำแหน่ง ผู้ทรงคุณวุฒิ 5–9 คน เป็นกรรมการ สำหรับผู้ควบคุมและส่งเสริม มีคณะกรรมการอำนวยการระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ผู้อำนวยการภาคและคณะกรรมการอำนวยการอบรมประชาชน

3. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ โดยคณะสงฆ์ควรให้การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น สร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลอง สร้างฌาปนสถาน (สุสาน) (นอกวัด) สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า และอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยส่วนรวม ซึ่งคณะสงฆ์ได้ดำเนินการสงเคราะห์ในด้านจิตใจ ด้านวัตถุ ด้านการพัฒนาชุนชนที่มีลักษณะเป็นการจัดกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ของหน่วยงานหรือของคณะบุคคลหรือบุคคลหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือกิจการของรัฐหรือเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไป

4. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป โดยคณะสงฆ์ควรให้การช่วยเหลือประชาชนในกาลที่ควรช่วยเหลือ เช่น การประสบอุทกภัย การประสบอัคคีภัย การประสบวาตภัย หรือคราวหนาวจัดหรือแม้ยามปกติตามโอกาส เช่น สงเคราะห์คนชรา คนพิการและสงเคราะห์โดยประการอื่น ๆ ตามความเหมาะสมเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในสังคม ซึ่งคณะสงฆ์ได้ดำเนินการช่วยเหลือประชาชนในกาลที่ควรช่วยเหลือ เช่น การประสบอุทกภัย การประสบอัคคีภัย การประสบวาตภัยหรือคราวหนาวจัดหรือแม้ยามปกติตามโอกาส เช่น สงเคราะห์คนชรา คนพิการ และสงเคราะห์โดยประการอื่น ๆ การนี้มุ่งเฉพาะการช่วยเหลือบุคคลทั้งเป็นการประจำหรือการเฉพาะดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชนของพระภิกษุนั้นอาจจะกระทบกับความเชื่อเดิมของท้องถิ่น พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้พระสงฆ์เผยแผ่ธรรมหรือพัฒนาสิ่งต่าง ๆ มิให้ขัดกับความเชื่อของเขาเหล่านั้นและให้ปรับธรรมเข้าหาแนวความเชื่อนั้นหรือถ้าแนวความเชื่อเดิมนั้นสามารถทำให้คนนั้นเป็นคนดีได้ พระองค์ก็ทรงอนุโลมตามประเพณีการปฏิบัติตนของชาวบ้าน ถ้าประเพณีนั้นมิได้เป็นภัยต่อชุมชนส่วนรวม

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในงานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น เป็นงานที่คณะสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทในกิจการโดยการเข้าไปปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดทิศทางเป้าหมายที่จะทำให้บรรลุร่วมกัน เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานปฏิบัติการพัฒนาโดยการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการด้วยความเต็มใจ เป็นการร่วมกันมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจการงานสาธารณะสงเคราะห์ร่วมกันที่เป็นการดำเนินการจัดกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ของหน่วยงานหรือของคณะบุคคลหรือบุคคล เว้นแต่การนั้นอยู่ในขอบข่ายแห่งการศึกษาสงเคราะห์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไป ซึ่งมีลักษณะเป็นการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป โดยให้ความมุ่งเน้นให้การช่วยเหลือเกื้อกูลแก่มหาชนทั้งในด้านจิตใจและวัตถุ ส่งเสริมให้วัดและพระสงฆ์เป็นผู้นำในการดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ก็เพื่อช่วยเหลือเยียวยาฟื้นฟูจิตใจและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคมให้มีสถานภาพที่ดีขึ้น และยังเป็นปัจจัยในการพัฒนาการปฏิบัติงานด้วยภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านสาธารณะสงเคราะห์นั้น พระสงฆ์ทุกรูปต้องมีจิตใจเมตตา เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ และมีความพร้อมที่จะเสียสละความสุขและประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเพื่อการดำเนินงานการปฏิบัติด้านสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.2 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล

คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ซึ่งเป็นการให้การสงเคราะห์สาธารณชนเพื่อบรรเทาทุกข์เบื้องต้น โดยเข้าไปให้ความช่วยเหลือวัดและประชาชนผู้ประสบสาธารณภัยต่าง ๆ เช่นอุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย เป็นต้น ทั้งด้านกายภาพโดยการมอบปัจจัย 4 มีการช่วยเหลือด้วยสิ่งของข้าวสาร อาหารแห้ง และด้านจิตใจโดยมอบธรรมะเป็นกำลังใจในคราวประสบสาธารณภัย เป็นการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การที่วัดหรือคณะสงฆ์ธรรมยุตได้ดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ในการดำเนินงานด้านการสาธารณะสงเคราะห์โดยมีโครงการกิจกรรมของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ตัวอย่างเช่น การต่อลมหายใจไก่ชีวิตโคกระบือก่อนที่จะถูกนำไปโรงฆ่าสัตว์

และได้นำไปให้แก่ผู้ยากไร้ได้มีอาชีพ การนำคณะศรัทธาทำโรงทานแจกจ่ายสิ่งของเพื่อการอุปโภคบริโภคพร้อมยารักษาแก่ผู้ที่มาร่วมงาน เนื่องในวันเข้าพรรษา ณ วัดป่าภูเขาดิน การนำสิ่งของข้าวสารอาหารแห้งไปแจกจ่ายให้แก่ผู้ประสบภัยน้ำท่วมในชุมชนต่าง ๆ การนำสิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ พร้อมปัจจัยมอบให้แก่ผู้ยากไร้ บ้านหัวนากลาง ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น การนำปัจจัยไปมอบให้กับผู้พิการแขนขาอ่อนแรง ช่วยเหลือตัวเองได้บางส่วน ได้มีเงินไว้ใช้จ่ายซื้อของจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตต่อไป การแจกของยังชีพ เช่น ข้าวสารอาหารแห้ง มาม่า ผงซักฟอก สบู่ยาสีฟัน ละปัจจัย ให้กับผู้ประสบภัยบ้านไฟไหม้ และบ้านที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ การแจกข้าวสารอาหารแห้ง ในภาพได้นำข้าวสารไปแจกจ่ายให้กับชาวบ้าน บ้านหนองบ่อ ตำบลเปือยใหญ่ อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ดังนี้

4.2.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตัดสินใจในการจัดการระบบหรือกำหนดระบบของโครงการกิจกรรมที่ทำเพื่อการสาธารณประโยชน์ในการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่สามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหาความต้องการที่แท้จริงของวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม การหาโอกาสหรือช่องทางในการแก้ปัญหาเพื่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ซึ่งคณะสงฆ์ธรรมยุตได้ดำเนินการโครงการกิจกรรมเพื่อให้มีกิจกรรมการบรรพชาอุปสมบทโดยการส่งเสริมเป็นเจ้าภาพร่วมกับโยมอุปัฏฐากจากจังหวัดนครปฐมในการบรรพชาอุปสมบทให้กับผู้ที่ต้องการบรรพชาอุปสมบทแต่มีฐานะยากจน ณ วัดป่าภูเขาดิน อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ในการจัดบรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรผู้ยากจนเป็นการประกอบกิจกรรมทำความดีของคณะสงฆ์ธรรมยุตที่มุ่งดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลโดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ การส่งเสริมให้ผู้บรรพชาอุปสมบทได้เข้าร่วมโครงการกิจกรรมโครงการอุปสมบทเป็นประจำทุก ๆ ปี หรือมีความต่อเนื่องตามวาระโอกาสที่สมควร ทั้งนี้ คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น จึงได้มีส่วนร่วมในการตัดสิใจจัดทำโครงการบรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรและประชาชนทั่วไป เพื่อมุ่งให้ทุกคนมีคุณธรรม จริยธรรม ความสำนึกในความเป็นไทย มีจิตสาธารณะอยู่อย่างพอเพียง เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสามารถดำรงตนให้มีความสุขในการดำเนินชีวิต และเกิดพลังสืบสานพระพุทธศาสนา เยาวชนได้ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาได้รับการศึกษาหลักธรรมเพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติได้อันจะเกิดสติปัญญา สามารถนำมาพัฒนาชีวิต และประเทศชาติ

4.2.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการดำเนินงานตามโครงการและแผนงานและเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของการกระทำและผลงานที่ปรากฏในแง่ของการสละทรัพยากร สละแรงกาย สละเงิน

การให้วัสดุอุปกรณ์ และการให้คำแนะนำด้วยความเต็มใจ การบริหารและการประสานงานจะมีส่วนร่วมในการเข้าเป็นผู้ปฏิบัติด้วยความเต็มใจในการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณประชาชนทั่วไป โดยคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเพื่อดำเนินการเป็นเจ้าภาพในการบรรพชาอุปสมบทให้แก่ผู้ที่มีฐานะยากจนที่อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น การมีส่วนร่วมในการดำเนินการปฏิบัติร่วมกันโครงการกิจกรรมเพื่อให้มีกิจกรรมการบรรพชาอุปสมบทโดยการส่งเสริมเป็นเจ้าภาพร่วมกับโยมอุปัฏฐากจากจังหวัดนครปฐม ในการบรรพชาอุปสมบทให้กับผู้ที่ต้องการบรรพชาอุปสมบทแต่มีฐานะยากจน ณ วัดป่าภูเขาดิน อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ในการจัดบรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรผู้ยากจน เป็นการประกอบกิจกรรมทำความดีของคณะสงฆ์ธรรมยุตที่มุ่งดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล

4.2.3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ โดยการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านบุคคล และความคุ้มค่าของผลประโยชน์ คือ การส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปได้รับการพัฒนาจิตให้เพียบพร้อมไปด้วยคุณธรรมและจริยธรรม สมตามคำขวัญที่ว่าความรู้คู่คุณธรรม คณะสงฆ์ธรรมยุตได้มีบทบาทสำคัญในการอบรมบ่มนิสัยให้เยาวชนเหล่านั้นได้รับผลประโยชน์เป็นคนดีได้ในปัจจุบันและในวันข้างหน้า เยาวชนที่มีคุณค่าต่อชาติในอนาคต ควรได้รับการศึกษาและอบรมและได้รับการพัฒนาที่ถูกต้องทั้งทางร่างกายและจิตใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านศีลธรรมความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและจริยธรรม เมื่อเยาวชนได้รับการศึกษาจะได้นำไปประพฤติปฏิบัติได้ ซึ่งเยาวชนย่อมได้รับประโยชน์จากการได้รับการอบรมศีลธรรมจากการบรรพชาอุปสมบทในการประพฤติตนให้เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ ในการศึกษาธรรมะเพื่อนำไปใช้ในการเรียนและการดำเนินชีวิต การประกอบกิจการทำงานต่าง ๆ ให้อยู่ในศีลธรรมอันดีงาม และเป็นการดำรงสืบทอดพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองอันเป็นการส่งเสริมศีลธรรมให้เกิดแก่เยาวชน นักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั่วไปที่สนใจในการปฏิบัติธรรมได้มีโอกาสเข้าร่วมในการปฏิบัติธรรมตามความเหมาะสมอันเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์อีกด้วย

4.2.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงานการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล รวมทั้งเป็นการหาข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการดำเนินกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ของพระสงฆ์ที่ให้การสงเคราะห์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือช่วยเหลือส่งเสริมให้ภาคกิจการของรัฐหรือเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไป ซึ่งการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลตามโครงการจัดอบรมบรรพชาอุปสมบทดังกล่าวนั้น ส่งผลให้เกิดการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ความกตัญญูต่อบิดามารดาและผู้มีพระคุณ

ให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป เป็นการปลูกฝังค่านิยมในวัฒนธรรมไทย ลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับวัย เป็นผู้มีสุขภาพจิตที่เข้มแข็ง มีความอดทนและสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในกลุ่มเยาวชนและประชาชนทั่วไปด้วยกันเอง ทั้งยังประโยชน์ให้เกิดแก่เยาวชนให้ห่างไกลจากสิ่งเสพติดให้โทษและอบายมุขทุกชนิด และเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษา อบรม และปฏิบัติธรรมได้อย่างถูกต้อง สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนเพื่อให้พุทธศาสนิกชน ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้บุตรหลานของตนได้ศึกษาคำสอนทางพระพุทธศาสนาและรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีไทยอันดีงามเพื่อเป็นการส่งเสริมให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองต่อไป

4.3 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์

คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ ซึ่งคณะสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ให้มีทรัพยากรเพียงพอกับการอยู่อาศัยและดำเนินชีวิต การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนการไถ่ชีวิตโคกระบือเพื่อการเกษตร การบริหารภารกิจอย่างเป็นรูปธรรม สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาโดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาในโครงการวัดเสริมสร้างความสุข มีระบบและกลไกเพื่อกำกับดูแลบริหารภารกิจด้านการสาธารณะสงเคราะห์ให้เป็นรูปธรรมโดยสามารถวัดและประเมินผลได้ การจัดทำโครงการพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารผู้นำแห่งศรัทธานำมาเสริมสร้างความสุขสู่ชุมชน โครงการคณะสงฆ์นำชุมชน การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์อันเป็นการช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการและการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณะประโยชน์ ดังนี้

4.3.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตัดสินใจในการจัดการระบบหรือกำหนดระบบของโครงการกิจกรรมที่ทำเพื่อการสาธารณประโยชน์ในการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่สามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหาความต้องการที่แท้จริงของวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม การหาโอกาสหรือช่องทางในการแก้ปัญหาเพื่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ อันเป็นการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการและการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์และอื่น ๆ

คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้เป็นผู้นำในการจัดเตรียมทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อรวบรวมเงินในการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐเพื่อเป็นการสาธารณประโยชน์อันเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นอันเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ ตัวอย่างเช่น คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้เป็นผู้นำในการจัดเตรียมทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อรวบรวมเงินช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐอันเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นอันเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์เพื่อนำเงินไปซื้อวัสดุอุปกรณ์ครุภัณฑ์ทางการแพทย์ของโรงพยาบาลส่ง เสริมสุขภาพตำบลหัวนากลาง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปอแดง โรงเรียนบ้านแท่นศิลาทิพย์ โรงเรียนบ้านหัวฝายสะอาดวิทยา ในวันที่ 31 มีนาคม 2566

4.3.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการดำเนินงานตามโครงการและแผนงานและเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของการกระทำและผลงานที่ปรากฏในแง่ของการสละทรัพยากร สละแรงกาย สละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์ และการให้คำแนะนำด้วยความเต็มใจ การบริหารและการประสานงานจะมีส่วนร่วมในการเข้าเป็นผู้ปฏิบัติด้วยความเต็มใจในการปฏิบัติการด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ โดยคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเพื่อดำเนินการด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ ในการดำเนินงานกิจกรรมโครงการทอดผ้าป่าสามัคคีในการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่สาธารณชน ซึ่งคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้จัดเตรียมพุทธศาสนิกชนร่วมทอดกฐินสามัคคี ในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2566 วัดป่าบ้านหัวฝาย ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น วัดบุตรสิม ตำบลหนองปลาหมอ อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ขอนแก่น ในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2566 วัดป่าศรีชมชื่น ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น วัดป่าบ้านหนองไฮ ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น และวัดป่าหัวนากลาง ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

4.3.3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์โดยการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านบุคคล และความคุ้มค่าของผลประโยชน์ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ ในการดำเนินงานกิจกรรมโครงการทอดผ้าป่าสามัคคีในการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่สาธารณชนทั่วไป ซึ่งคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น วัดบุตรสิม ตำบลหนองปลาหมอ อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ขอนแก่น ในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2566 วัดป่าศรีชมชื่น ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น วัดป่าบ้านหนองไฮ ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น และวัดป่าหัวนากลาง ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ซึ่งการช่วยเหลือ

เกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์อันเป็นการช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐหรือของเอกชนเพื่อการสาธารณประโยชน์แก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

4.3.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงานการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ รวมทั้งเป็นการหาข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการดำเนินกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ของพระสงฆ์ที่ให้การสงเคราะห์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือช่วยเหลือส่งเสริมให้ภาคกิจการของรัฐหรือเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อการสาธารณประโยชน์ ซึ่งการได้นำจัดเตรียมพุทธศาสนิกชนร่วมทอดกฐินสามัคคี ในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2566 วัดป่าบ้านหัวฝาย ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น การจับฉลากโคที่ได้ไถ่มาและได้ฝากเลี้ยงไว้เป็นจำนวนมาก และได้มอบของใช้อื่น ๆ อีกมากมายแก่ชาวบ้านเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน

4.4 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ

คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ซึ่งเป็นคณะสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาพื้นที่โดยใช้หลักธรรมมาประยุกต์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เช่น จัดพื้นที่วัดเป็นศูนย์การช่วยเหลือชุมชน การเกษตรวิถีพุทธ ศาสตร์พระราชา กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ การส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน โดยมีการส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายในด้วยอาศัยการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายให้เกิดสัมฤทธิ์ผลพัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน โดยส่งเสริมพระสงฆ์ให้เป็นนักพัฒนาการสาธารณะสงเคราะห์ให้พระสงฆ์มีบทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีการเทศน์ ปาฐกถาธรรม สนทนาธรรม หรือบรรยายธรรมตามวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ เป็นการช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนเกี่ยวกับสถานที่และวัตถุอันเป็นไปเพื่อการสาธารณะประโยชน์ ดังนี้

4.4.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตัดสินใจในการจัดการระบบหรือกำหนดระบบของโครงการกิจกรรมที่ทำเพื่อการสาธารณประโยชน์ในการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่สามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติเพื่อพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหาความต้องการที่แท้จริงของวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม การหาโอกาสหรือช่องทางในการ

แก้ปัญหาเพื่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ซึ่งคณะสงฆ์ธรรมยุตได้ดำเนินการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ซึ่งเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณประโยชน์ คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น เป็นผู้นำในการจัดสร้างหอระฆังที่เสร็จสมบูรณ์ของวัดป่าธรรมรังสี บ้านโนนสะอาด ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น การทอดกฐินสามัคคี ณ วัดป่าธรรมรังษี บ้านโนนสะอาด ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ร่วมกับพุทธศาสนิกชนทั่วไปซึ่งมาจากสารทิศหลายที่หลายจังหวัด เพื่อช่วยกันสมทบทุนในการก่อสร้างหอระฆังของวัด เนื่องจากของเก่าชำรุดทรุดโทรม ในกิจกรรมการทอดผ้าป่าสามัคคีในคณะสงฆ์ธรรมยุตได้แจกทานแก่ผู้ที่มารอรับการแจกทานรอบศาลาการเปรียญในการรอรับทานต่าง ๆ เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง ถุงยังชีพ และจตุปัจจัยไทยธรรมอื่น ๆ

4.4.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการดำเนินงานตามโครงการและแผนงานและเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของการกระทำและผลงานที่ปรากฏในแง่ของการสละทรัพยากร สละแรงกาย สละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์ และการให้คำแนะนำด้วยความเต็มใจ การบริหารและการประสานงานจะมีส่วนร่วมในการเข้าเป็นผู้ปฏิบัติด้วยความเต็มใจในการปฏิบัติการด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อการสาธารณประโยชน์ โดยคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเพื่อดำเนินการด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ คณะสงฆ์ได้จัดเตรียมไว้สำหรับการนำไปบริจาคทานแก่ประชาชนผู้มาร่วมงานทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อนำเงินไปสร้างหอระฆัง และนอกจากนั้น คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการเตรียมการรับทอดกฐินสามัคคี ณ วัดป่าธรรมรังษี บ้านโนนสะอาด ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น (เป็นปีที่ 2) เพื่อดำเนินการในการก่อสร้างกุฏิรองรับพระสงฆ์ในการเข้าอยู่จำพรรษาแทนกุฏิหลังเก่าที่ชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลา นอกจากนั้น คณะสงฆ์ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการดำเนินการโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ไว้มากมาย เช่น การทอดกฐินสามัคคีในภาพนำพาคณะสงฆ์พร้อมพุทธศาสนิกชนร่วมกัน ทอดกฐินสามัคคี ณ วัดป่าหัวนากลาง ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เพื่อสมทบทุนก่อสร้างศาลาการเปรียญหลังใหม่ เนื่องจากหลังเก่าชำรุดทรุดโทรม การสร้างศาลาการเปรียญหลังใหม่ของวัดป่าหัวนากลาง ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ที่สร้างเสร็จแล้ว การนำทอดกฐินสามัคคีในภาพได้ร่วมกับพุทธศาสนิกชน ทอดกฐินสามัคคี ณ วัดป่าศรีชมชื่น ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำปัจจัยที่ได้ดำเนินการก่อสร้างหอระฆังที่ยังไม่แล้วเสร็จ การมอบทุนการศึกษาพร้อมอุปกรณ์การเรียน ให้แก่เด็กนักเรียน เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายผู้ปกครอง การเป็นประธานในพิธีแจกข้าวสารอาหารแห้ง ร่วมกับโยมอุปัฏฐากจากกรุงเทพมหานคร ให้กับประชาชนทั่วไป การถวายสมทบทุนสร้างหอระฆัง ณ วัดป่าศรีชมชื่น บ้าน

หนองโน ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น จำนวนเงิน 100,000 บาท การมอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียน โรงเรียนบ้านหันแฮด ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น การนำพาคณะสงฆ์พร้อมพุทธศาสนิกชนร่วมทอดกฐินสามัคคี ณ วัดสะอาดบุญญาราม บ้านชาติ ตำบลเปือยใหญ่ อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น เพื่อสมทบทุนก่อสร้าง ศาลาการเปรียญ เนื่องจากศาลาหลังเก่าถูกไฟไหม้ การทำพิธีก่อสร้างลงเสาเล็กสร้างกุฏิ อีกหลัง ณ วัดป่าหัวนากลาง ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น พร้อมนำปัจจัยสมทบทุนในการก่อสร้าง การเป็นประธานในพิธีทอดกฐินสามัคคี พร้อมนำพาคณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนนำไปทอดถวาย ณ วัดป่าหัวนากลาง ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น (ปีที่ 3) เพื่อสมทบทุนในการก่อสร้างโรงครัว และห้องน้ำ และคณะสงฆ์พร้อมพุทธศาสนิกชนร่วมทอดกฐินสามัคคี ณ วัดราษฎร์ศรัทธาสามัคคี บ้านเก่าน้อย-นาโพธิ์ ตำบลเปือยใหญ่ อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

4.4.3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ โดยการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านบุคคล และความคุ้มค่าของผลประโยชน์ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้เป็นเจ้าภาพสร้างกุฏิของวัดป่าธรรมรังสี บ้านโนนสะอาด ตำบลปอแดง อำเภอบ้านแท่น จังหวัดขอนแก่น ซึ่งการงานทอดผ้าป่าและทอดผ้ากฐินทุกครั้ง คณะสงฆ์ก็จะให้ผู้ที่มาร่วมงานได้จับฉลากแจกโคกระบือที่ทางคณะสงฆ์ได้ไถ่ชีวิตโคกระบือไว้ให้แก่ผู้ที่มาร่วมทอดกฐินและทอดผ้าป่าโดยผู้ที่จับฉลากได้จะต้องนำโคกระบือไปเลี้ยงประกอบอาชีพในการดำรงชีวิตด้วยความอยู่เย็นเป็นสุข การสร้างหอระฆังที่เสร็จสมบูรณ์ของวัดป่าธรรมรังสี บ้านโนนสะอาด ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น การมอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนบ้านหันแฮด ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น การมอบทุนการศึกษาพร้อมอุปกรณ์การเรียนให้แก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านหัวนากลาง ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองของเด็กนักเรียน สมทบทุนการศึกษา จำนาน 30,000 บาท มอบให้มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตุอิสาน (มมร.อส.) จังหวัดขอนแก่น เพื่อให้ทางมหาวิทยาลัยนำไปพิจารณาแจกเป็นทุนการศึกษา ให้แก่นักศึกษาที่สมควรได้รับการมอบถวายจตุปัจจัย จำนวน 30,000 บาท ถวายแด่พระเทพพุทธิมุณี เจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น (ธรรมยุต) เพื่อสมทบทุนในการก่อสร้างกุฏิรับรองที่มหาวิทยาลัยมาหากุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

4.4.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงานการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ รวมทั้งเป็นการหาข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการดำเนินกิจการ

อันเป็นสาธารณประโยชน์ของพระสงฆ์ที่ให้การสงเคราะห์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือช่วยเหลือส่งเสริมให้ภาคกิจการของรัฐหรือเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการประเมินผลโครงการต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการสร้างความพึงพอใจแก่ชาวบ้าน ประชาชน ผู้มีจิตศรัทธาในการสร้างสาธารณะประโยชน์อันเป็นสาธารณสมบัติแก่วัดวาอาราม สถานที่ราชการ โรงพยาบาล โรงเรียน มหาวิทยาลัย เป็นต้น คณะสงฆ์ธรรมยุตได้มีการนำพาพุทธศาสนิกชนตั้งโรงทาน แสดงมุทิตาจิตที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร. อีสาน) การมอบทุนการศึกษาให้นักเรียน โรงเรียนบ้านเปือยใหญ่ชาติหนองบ่อ ตำบลเปือยใหญ่ อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้เข้าพบเพื่อขอโอวาทในการเรียนการสอนในงานนี้ได้มอบปัจจัยและขนมมอบให้แก่ครูและนักเรียน การให้ทานโดยการนำโรงทานน้ำดื่มชากาแฟ ไปแจกให้แก่ชาวบ้านที่บ้านดูใหญ่ ตำบลเมืองเพีย อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น และการนำพุทธศาสนิกชน ชาวอำเภอโนนศิลาตั้งโรงทาน ณ วัดป่าแสงอรุณ ตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นการร่วมกันประเมินผลในการร่วมกันพัฒนาชุมชนให้มีความอยู่เย็นเป็นสุข ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้อยู่ในศีลธรรมอันดีงามต่อไป

4.5 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้คณะสงฆ์สร้างความร่วมมือภาคีเครือข่ายบูรณาการองค์ความรู้ในการสาธารณะสงเคราะห์ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนพัฒนาชุมชนสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล การช่วยเหลือประชาชนในการคอยช่วยเหลือทั้งในภาวะปกติและภาวะประสบภัยต่าง ๆ ในการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ดังนี้

4.5.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตัดสินใจในการจัดการระบบหรือกำหนดระบบของโครงการกิจกรรมการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปที่ทำเพื่อการสาธารณประโยชน์ในการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่สามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหาความต้องการที่แท้จริงของวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม การหาโอกาสหรือช่องทางในการแก้ปัญหาเพื่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้เล็งเห็นความสำคัญในการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปในกาลเวลาที่สมควร เช่น การประสบกับวาตภัย การประสบกับอุทกภัย การมอบทุนการศึกษาให้โดยการทำพิธีมอบ

ทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นประจำทุก ๆ ปี โรงเรียนบ้านหันแฮด ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

4.5.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการดำเนินงานการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปตามโครงการและแผนงานและเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของการกระทำและผลงานที่ปรากฏในแง่ของการสละทรัพยากร สละแรงกาย สละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์ และการให้คำแนะนำด้วยความเต็มใจ การบริหารและการประสานงานจะมีส่วนร่วมในการเข้าเป็นผู้ปฏิบัติด้วยความเต็มใจในการปฏิบัติการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป โดยคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเพื่อดำเนินการด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป การมอบทุนการศึกษาพร้อมอุปกรณ์การเรียนให้แก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านหัวนากลาง ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองของเด็กนักเรียน คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้ให้การช่วยเหลือในการเป็นเจ้าภาพในการก่อสร้างบ้านของชาวบ้านที่มีความเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย เป็นครอบครัวที่อยู่ในศีลธรรม ประกอบสัมมาอาชีพสุจริต ขยันหมั่นเพียร และเป็นคนดีของสังคม แต่มีฐานะยากจน คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการให้การช่วยเหลือการสร้างบ้านที่อยู่อาศัยให้แก่ครอบครัวที่ไม่มีที่อยู่อาศัยด้วย นอกจากนั้น คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้มอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาเพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง ได้มอบทุนการศึกษาพร้อมอุปกรณ์การเรียน และของเล่นให้แก่เด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาเพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง

4.5.3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ โดยการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านบุคคล และความคุ้มค่าของผลประโยชน์ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป คณะสงฆ์ธรรมยุตได้นำพาพุทธศาสนิกชนตั้งโรงทาน แสดงมุทิตาจิต ที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.อส.) การเตรียมการนำพาพุทธศาสนิกชนร่วมทอดกฐินสามัคคีในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2566 วัดป่าบ้านหัวฝาย ตำบลปอแดง อำเภอชนบท ขอนแก่น วัดบุตรสิม ต.หนองปลาหมอ อำเภอโนนศิลา ขอนแก่น ในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2566 วัดป่าศรีชมชื่น ตำบลปอแดง อำเภอชนบท ขอนแก่น วัดป่าบ้านหนองไฮ ตำบลปอแดง อำเภอชนบท ขอนแก่น และวัดป่าหัวนากลาง ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

4.5.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงานการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป รวมทั้งเป็นการหาข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการดำเนินกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์

ของพระสงฆ์ที่ให้การสงเคราะห์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือช่วยเหลือส่งเสริมให้ภาคกิจการของรัฐหรือเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป การทอดผ้าป่าสามัคคี ในวันที่ 31 ธันวาคม 2566 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหัวนากลาง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปอแดง โรงเรียนบ้านแท่นศิลาทิพย์ โรงเรียนบ้านหัวฝายสะอาดวิทยา การเตรียมถวายกฐินในวันที่ 19-20 พฤศจิกายน 2566 วัดรักขิตมณีวัลย์ ต.หัวฝาย อำเภอชนบท ขอนแก่น การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปในกาลเวลาที่สมควรที่เป็นการส่งเสริมกิจการงานพระพุทธศาสนาในการดำเนินการให้การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปให้มีความสุข ความเจริญ มีความผาสุก อันเป็นการส่งเสริมให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองต่อไป

4.6 ประโยชน์ของงานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

งานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตที่เป็นประโยชน์ต่อคณะสงฆ์ธรรมยุตและประชาชนชาวอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การบริหารจัดการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตและประชาชนชาวอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นกระบวนการกำหนดทิศทางและวัตถุประสงค์ของมหาเถรสมาคมและมติของคณะสงฆ์อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้กำหนดการพัฒนาทั้งในระยะสั้น กลาง และยาว แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละงาน การนำการพัฒนาไปปฏิบัติให้เกิดผลโดยจัดทำเป็นเอกสารที่ระบุ วิสัยทัศน์ ภารกิจ และการพัฒนาการบริหารจัดการต่าง ๆ สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการประสานงานและกำกับติดตามการดำเนินงานในส่วนต่าง ๆ ของคณะสงฆ์ธรรมยุตให้เป็นไปในทิศทางและจังหวะที่สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบเพื่อให้คณะสงฆ์บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุมถึงแนวทางการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของพระสงฆ์หรือผู้ทำงานเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมและเป็นคุณประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

2. ประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การบริหารจัดการประสิทธิภาพการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้เปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้นจากแนวคิดของการบริหารจัดการประสิทธิภาพที่เป็นการบริหารตามแนวคิดใหม่เน้นความเป็นระบบ โดยผู้บริหารหรือผู้เชี่ยวชาญงานด้านนี้ต้องเพิ่มบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการที่ดี ช่วยเป็นแรงผลักดันให้คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่นมีความก้าวหน้าอย่างมั่นคง จึงจำเป็นต้องพัฒนาแนวคิดหรือสมรรถนะใหม่ให้อยู่ในกรอบที่เสริมสร้างวิสัยทัศน์ใหม่ให้แก่คณะสงฆ์

ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น โดยเน้นการสร้างงานการสาธารณะสงเคราะห์ที่มีการวางแผนและมีประสิทธิภาพของบุคลากรในการบริหารงานอย่างมีคุณภาพ และการส่งเสริมการวางแผนการใช้พระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกาให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ด้วยการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการสาธารณะสงเคราะห์เพื่อเป็นศูนย์กลางในการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

3. ประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จเจริญรุ่งเรือง สิ่งที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการ คือ การประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการสร้างความอดทนและอุตสาหะในการแก้ไขปรับปรุงจัดการเพื่อทำการตัดสินใจสั่งการที่เป็นธรรม โดยต้องถือว่าเป็นงานที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นแม่แบบสำหรับการบริหารงานที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการประสิทธิภาพในด้านอื่น ๆ เป็นกระบวนการบริหารจัดการประสิทธิภาพสำหรับกำหนดคุณภาพอย่างเพียงพอ และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น และเป็นกระบวนการบริหารจัดการประสิทธิภาพเพื่อเตรียมพระสงฆ์ให้เหมาะสมกับงานสาธารณะสงเคราะห์และเวลา รวมทั้งพัฒนากำลังพระภิกษุ สาเณร เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และบรรลุเป้าหมายของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

4. ประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในการประเมินผล การบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ประชาชนเป็นที่ให้ความรู้ของพระสงฆ์ประชาชนต้องได้รับการพัฒนาจิตใจให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรมเข้าใจและปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสงเคราะห์ในการให้ธรรมมากกว่าให้วัตถุและรู้จักแก้ปัญหาด้วยตัวเองเพื่อสาธารณประโยชน์ปรับปรุงส่งเสริมให้ชุมชนดีขึ้นหรือมีวิวัฒนาการดีขึ้นมีวิวัฒนาการให้ดีขึ้นคือเจริญทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมการพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องพัฒนาทางด้านวัตถุและพัฒนาด้านจิตใจและส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปตลอดจนเป็นการสนับสนุนการศึกษาและที่พักพิงแก่เด็กเรียนดีแต่ยากจนเป็นที่พึ่งให้ความร่มเย็นทางจิตใจและด้วยความประพฤติเป็นตัวอย่างตลอดจนสถานที่วัดที่สงบร่มเย็นส่งเสริมการศึกษาของเยาวชนและประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ

5. ประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์เพื่อประชาชนทั่วไปของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น มีประโยชน์ด้านการวางแผนดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงามไม่ขัดต่อหลักธรรมวินัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์กฎระเบียบข้อบังคับคำสั่งของมหาเถรสมาคมและต้องเป็นไปตามกฎหมายของฝ่ายบ้านเมือง ด้านการจัดการองค์กรสร้างกำลังใจในการ

ดำเนินตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้แต่ละปีการบำรุงรักษาวัดต้องสร้างสรรค์และเสริมสร้างส่วนที่เป็นวัตถุให้ปรากฏเป็นรูปธรรม ด้านงานบุคลากรเจ้าอาวาสจึงต้องมีหน้าที่จัดการสาธารณะสงเคราะห์และการสาธารณะสงเคราะห์ อันเป็นการช่วยเหลือสังคมซึ่งจะเป็นรากฐานในการพัฒนาด้านอื่น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพด้านการอำนวยการมีความตั้งใจในการทำงานอย่างเต็มที่ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับความยินดีที่จะทำงาน ด้านการกำกับดูแลต้องมีสงเคราะห์ฝ่ายจิตใจให้มีสติปัญญารู้จักแก้ปัญหาด้วยตัวเอง สงเคราะห์ทางด้านศีลธรรม สงเคราะห์ให้มนุษย์มีความสว่างทางด้านจิตใจ

6. ประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนางานด้านสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น มีประโยชน์คือการสร้างโอกาสให้ประชาชนผู้ด้อยโอกาสได้รับการช่วยเหลือ และใช้หลักธรรมนำชีวิตให้อยู่อย่างสงบร่มเย็น การบริหารจัดการงานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ดำเนินการโดยคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ขับเคลื่อนงานสาธารณะสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือประชานและเอื้อประโยชน์ให้กับสังคม การดำเนินงานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ทุกกิจกรรมที่จัดจะช่วยเหลือสังคมด้วยจิตสาธารณะ ร่วมทั้งประชาชนที่มีจิตเป็นกุศลที่อยากแบ่งปันให้กับผู้ตกทุกข์ได้ยากให้ได้รับความช่วยเหลือเบื้องต้น วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน เป็นที่เพิ่งที่อาศัยทางใจให้กับประชาชนที่ได้รับความเดือนร้อนต้องการที่เพิ่ง เพื่อช่วยเหลือสังคมให้เป็นสาธารณะประโยชน์อันเป็นจิตกุศลสาธารณะ เมื่อประสบภัยต่าง ๆ ในจังหวัดขอนแก่น คณะสงฆ์ควรเป็นองค์กรที่เข้าไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ ตามสถานที่ที่เกิดภัย และได้รับการสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมจากผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาค วัดเป็นศูนย์รวมของความศรัทธาประชาชน เมื่อประสบกับสิ่งไม่สบายใจประชาชนจะหันหน้าเข้าหาวัดเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจให้สงบ วัดจึงเป็นที่เพิ่งให้กับประชาชน เวลาเกิดมีภัยพระสงฆ์จะเป็นผู้นำในการสงเคราะห์ประชาชนให้พ้นภัย

ดังนั้น ประโยชน์ของงานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ย่อมส่งผลต่อการดำเนินการปฏิบัติที่ทำให้เห็นประโยชน์ได้ชัดเจน คือ 1) ประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นการพัฒนาทั้งในระยะสั้น กลาง และยาวนำไปปฏิบัติให้เกิดผลตามวิสัยทัศน์ ภารกิจ และการพัฒนาการบริหารจัดการต่าง ๆ 2) ประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เป็นการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้นจากแนวคิดของการบริหารจัดการประสิทธิภาพที่เป็นการบริหารตามแนวคิดใหม่เน้นความเป็นระบบ 3) ประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ เป็นการดำเนินไปสู่ความสำเร็จเจริญรุ่งเรือง ได้รับผลประโยชน์ในด้านวัตถุ สังคม ชุมชน และประชาชนทั่วไปต่อการตัดสินใจสั่งการที่เป็นธรรม 4) ประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นร่วมกันพัฒนาจิตใจให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรมเข้าใจและปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสงเคราะห์ในการให้ธรรมมากกว่าให้วัตถุและรู้จักแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ปรับปรุงส่งเสริมให้ชุมชนดีขึ้นส่งผลให้มีความเจริญทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมการพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องพัฒนาทางด้าน

วัตถุและพัฒนาด้านจิตใจและส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นด้านการช่วยเหลือเกื้อกูล สถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป 5) ประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์เพื่อประชาชนทั่วไปให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงามไม่ขัดต่อหลักธรรมวินัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์กฎระเบียบข้อบังคับคำสั่งของมหาเถรสมาคมและต้องเป็นไปตามกฎหมายของฝ่ายบ้านเมืองอย่างสร้างสรรค์และเสริมสร้างส่วนที่เป็นวัตถุให้ปรากฏเป็นรูปธรรม และ 6) ประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนางานด้านสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น เป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนผู้ด้อยโอกาสได้รับการช่วยเหลือและใช้หลักธรรมนำชีวิตให้อยู่อย่างสงบร่มเย็น และเป็นการดำเนินการโดยคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ขับเคลื่อนงานสาธารณะสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือประชานและเอื้อประโยชน์ให้กับสังคม เป็นการสร้างประโยชน์ให้เกิดการมีส่วนร่วมทั้งประชาชนที่มีจิตเป็นกุศลการแบ่งปันให้กับผู้ตกทุกข์ได้ยากให้ได้รับความช่วยเหลือได้

4.7 สรุป

การมีส่วนของพระสงฆ์ในการปฏิบัติงานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น เป็นการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับประโยชน์จากการกระทำของคณะสงฆ์ในการช่วยเหลือสร้างพัฒนาประสานความร่วมมือเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ โดยคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้มีบทบาทในการปฏิบัติงานด้านการสาธารณะสงเคราะห์อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน การดำรงชีวิตอยู่ด้วยความปกติสุข เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา บุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามหลักแนวคิดที่นำไปปฏิบัติ 4 ประการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นการแสดงความคิดเห็นกำหนดปัญหาหรือทางเลือกที่สามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาในการปฏิบัติงานร่วมกันร่วมกับชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เป็นการดำเนินงานตามโครงการและแผนงานและเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของการกระทำและผลงานที่ปรากฏในแง่ของการสละทรัพยากร สละแรงกาย สละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์ และการให้คำแนะนำด้วยความเต็มใจ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ที่เป็นผลประโยชน์ในด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านบุคคล และความคุ้มค่าของผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล อันเป็นการวิเคราะห์ผลของการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นการหาข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานสาธารณะสงเคราะห์ให้มีประสิทธิภาพเพื่อสาธารณประโยชน์หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไป ซึ่งคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติแก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งได้ดำเนินการตามแนวการปฏิบัติด้านสาธารณะสงเคราะห์จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของ

ผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป การสงเคราะห์ประชาชนทั่วไปส่งผลให้ประชาชนทั่วไปให้ได้รับความสุขจากการจัดกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมโครงการของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น อันเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการช่วยเหลือในการพัฒนาทางด้านกายภาพ การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลบุคคลผู้ซึ่งได้รับความเดือดร้อนจากสาเหตุต่าง ๆ ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การพัฒนาสังคมหรือการพัฒนาทางด้านศีลธรรมเกิดจากการที่คนในสังคมเมื่อมีความรู้สึกเมตตาสงสารเพื่อนร่วมสังคมเดียวกันที่ประสบความเดือดร้อนก็ให้การช่วยเหลือสงเคราะห์กันไปตามความสามารถเป็นกระบวนการสร้างเสริมหรือฝึกอบรมบุคคลในสังคมให้เป็นผู้มีคุณธรรมศีลธรรมจรรยาที่ดี ซึ่งเมื่อมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ที่ดีต่อกันแล้วสังคมก็จะมีความรักใคร่กลมเกลียวต่อกันเหมือนญาติสนิท การพัฒนาทางด้านจิตใจ เมื่อบุคคลในสังคมรู้จักการให้ การแบ่งปัน การเสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้อื่นที่เดือดร้อนก็เป็นลักษณะของการมีคุณภาพจิตใจที่สูงส่งขึ้นด้วยคุณธรรม มีความสุขจากการที่ได้ให้ความสุขแก่คนอื่น ลักษณะเช่นนี้เกิดจากการพัฒนาอารมณ์หรือการพัฒนาทางด้านจิตใจ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทางด้านปัญญา เป็นกระบวนการที่เกิดต่อเนื่องกันกับการพัฒนาจิตใจ เมื่อบุคคลมีจิตใจที่ดีอันเกิดจากการบำเพ็ญความดีในการสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่นแล้วย่อมจะมีสติปัญญาที่จะบริหารหรือบริการในด้านสาธารณะสงเคราะห์เป็นอย่างดี ประโยชน์ที่ได้รับจากการส่งเสริมงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ย่อมส่งผลให้ประชาชนได้รับประโยชน์ต่าง ๆ ได้แก่ 1) การพัฒนาจิตใจให้คนเป็นคนดี มีวินัยและมีคุณธรรม สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศตลอดจนการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมให้สมดุลกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 2) เสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้มีความมั่นคงและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม 3) ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำ เด็กด้อยโอกาสคนไร้ที่พึ่งและผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ได้รับสวัสดิการสังคม และบริการสังคมพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและเป็นธรรมยิ่งขึ้นเพื่อสามารถพัฒนาตนเองและเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศต่อไป 4) เสริมสร้างความสุขในสังคม เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และได้รับบริการด้านกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพแก่ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า กล่าวได้ว่าเป็นคำสอนที่มุ่งช่วยเหลือสัตว์โลกทั้งหลายให้พ้นจากความทุกข์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการสงเคราะห์และอนุเคราะห์อันสูงสุดของพระองค์ส่วนคำสอนที่ว่าด้วยการสงเคราะห์สังคมเป็นกรณีเฉพาะปรากฏอยู่ตามที่ต่าง ๆ ในคัมภีร์พระไตรปิฎก มีทั้งเรื่องที่ทรงแสดงแก่ภิกษุสงฆ์ นักบวช และคฤหัสถ์ในที่ต่างกรรมต่างวาระ อย่างไรก็ดีหลักพุทธธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ในงานสาธารณะสงเคราะห์ในปัจจุบัน เริ่มจากคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่าด้วยการอนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์สุขและการเอื้อเฟื้อแก่มหาชน เมื่อครั้งที่

ตรัสแก่พระอรหันต์ที่ออกไปประกาศพระศาสนาความว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์”[7] นอกจากนั้น ยังก่อให้เกิดประโยชน์ของงานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ที่ส่งผลต่อการดำเนินการปฏิบัติอันเห็นประโยชน์ได้ชัดเจน คือ 1) ประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) ประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4) ประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 5) ประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์เพื่อประชาชนทั่วไป และ 6) ประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนางานด้านสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น เป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนผู้ด้อยโอกาสได้รับการช่วยเหลือ และใช้หลักธรรมนำชีวิตให้อยู่อย่างสงบร่มเย็นมีความเจริญรุ่งเรืองในธรรมบวรของพระพุทธศาสนาสืบไป

[7] วิ.ม.4/32/41.

บทที่ 5
สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ มุ่งการศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์: กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ 2) ศึกษางานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น และ 3) วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์: กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัด สามารถสรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่ดีขึ้น เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายการพัฒนาชีวิตให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุขจากการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของของโคเฮน และอัพฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

5.1.2 งานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

จากการศึกษางานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า งานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่นเป็นการดำเนินงานกิจการพระพุทธศาสนาตามพันธกิจของคณะสงฆ์ในด้านสาธารณะสงเคราะห์ที่มหาเถรสมาคมกำหนดให้พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ช่วยเหลือและพัฒนาสังคมตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาจากนโยบายสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์อย่างสูงสุด โดยการดำเนินงานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) การช่วยเหลือเกื้อกูล

กิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

5.1.3 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ : กรณีศึกษาคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชนในการปฏิบัติตนอย่างมีส่วนร่วมที่ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม ดังที่ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ว่า มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันต้องยอมรับความจริงที่ว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง ดังที่ อคิน รพีพัฒน์ ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมอาจแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและที่มาของปัญหา 3) การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการและวางแผนในการแก้ปัญหา 4) การมีส่วนร่วมในการดำเนินตามแผน และ 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคและปัจจัยที่มีส่วนให้เกิดผลสำเร็จ การศึกษาการมีส่วนร่วมต้องเข้าใจหลักการมีส่วนร่วม ดังที่ สมนึก ปัญญาสิงห์ ได้กล่าวถึงหลักการของการมีส่วนร่วมโดยให้เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหา กล่าวคือ เน้นบทบาทของประชาชนและชุมชนเป็นศูนย์กลางเพื่อให้ชุมชนมีบทบาทแก้ไขปัญหาด้วยพลังความรู้ความสามารถของตนเองมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้กลุ่มหรือองค์กรเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการพึ่งตนเองได้ การมีส่วนร่วม ที่นำมาประยุกต์ใช้ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีของ โคเฮน และอัพฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นการแสดงออกด้านความคิดเกี่ยวกับการจัดการระบบหรือกำหนดระบบของโครงการเป็นการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่สามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหาเพื่อที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยการเป็นสมาชิกร่วมดำเนินการ การคัดเลือกผู้นำและการสร้างพลังอำนาจให้แก่องค์กร 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เป็นการดำเนินงานตามโครงการและแผนงาน และเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกิจการและผลงานที่ปรากฏ เป็นการมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร สละแรงกาย การสละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์และ

การให้คำแนะนำด้วยความเต็มใจ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ เป็นการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านบุคคล และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นการหาข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางแก้ไขในการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป และสอดคล้องกับ ประพันธ์พงศ์ ชิณพงษ์ ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางการเปลี่ยนแปลงความเห็นพ้องต้องกันนั่นจะมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการกล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั่น และเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องตระหนักว่าการปฏิบัติการทั้งหมดโดยกลุ่มหรือในนามของกลุ่มหรือกระทำการผ่านองค์กร ดังนั้น องค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวที่ทำให้การปฏิบัติการบรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ จึงสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นการตัดสินใจในเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มีความคิดเห็นส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางเดียวกันจะส่งผลกระทบต่อตนเองโดยตรงการตัดสินใจดังกล่าวทำให้เกิดทิศทางเป้าหมายที่จะทำให้บรรลุร่วมกัน เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาโดยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการด้วยความเต็มใจ การดำเนินการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ให้พระสงฆ์หรือพระสังฆาธิการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานสาธารณะสงเคราะห์ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับประโยชน์จากการกระทำกิจกรรมโครงการอันเป็นประโยชน์นั้น เนื่องด้วย การสาธารณะสงเคราะห์ มีจุดกำเนิดมาจากการที่มนุษย์เรานั้นมีคุณธรรมที่เรียกว่า มนุษยธรรม คือ ธรรมที่ทำให้คนเป็นมนุษย์ ได้แก่ ศีล 5 และคุณธรรม คือ มีความเมตตา กรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ผู้ร่วมเกิด แก่ เจ็บ และตาย อันเป็นผลมาจากหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในงานสาธารณะสงเคราะห์ตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธของพระสงฆ์ต้องอาศัยหลักพุทธธรรมสำคัญ เช่น สังคหวัตถุ สาราณียธรรม อปริหานิยธรรม พรหมวิหาร ฯลฯ โดยพระสงฆ์ต้องมีการพัฒนางานสาธารณะสงเคราะห์ในส่วนที่สังคมคาดหวังไว้ทั้ง 2 ส่วน คือ การสงเคราะห์ทางวัตถุและสงเคราะห์ทางจิตใจไปพร้อม ๆ กัน โดยมีจุดมุ่งหมายอันจะนำไปสู่การพัฒนาและบูรณาการสังคมอย่างยั่งยืนถาวร ต้องพัฒนาคุณภาพจิตใจ พัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้การพัฒนาตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธเพื่อความหลุดพ้นจากความทุกข์ย่อมนำประโยชน์สุขอย่างสูงสุดมาสู่สังคมไทย ดังนั้น การปฏิบัติงานด้านการสาธารณะสงเคราะห์ตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธนั้นจึงมุ่งเน้นการนำหลักธรรมมาปรับใช้ตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธเพื่อการสาธารณะสงเคราะห์แก่ชุมชนมาใช้ในการปฏิบัติงานทั้งระบบอย่างเหมาะสมดีงาม โดยมีเป้าหมายจุดประสงค์หลักว่าให้คณะสงฆ์ได้ถือปฏิบัติดำเนินการเน้นหลักให้คณะสงฆ์ได้ทำงานช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ เป็นหลักสำคัญ การปฏิบัติงานด้านการ

สาธารณะสงเคราะห์จึงต้องเน้นหนักไปในทิศทางที่เกี่ยวกับการที่คณะสงฆ์ต้องให้ความสงเคราะห์ประชาชนในชุมชนและสังคมยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วยที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายกฎระเบียบของบ้านเมืองเพื่อมุ่งพัฒนาทั้งทางคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งทางวัตถุและจิตใจให้มีความสมดุลทั้งกาย วาจา และจิตใจอันจะนำความสุขความเจริญพัฒนามาสู่วัดและชุมชนสังคมประเทศชาติ ภารกิจด้านการสาธารณะสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ นั้นเป็นการจัดให้การสงเคราะห์แก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายก ทายิกาหรือประชาชนทั่วไป วัดจึงเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดจะอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้านและบ้านจะอยู่ได้ก็ต้องพึ่งวัด วัดจึงเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของวัดจะต้องจัดการช่วยเหลือ การสาธารณะสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัด และพระสงฆ์จะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัด และพระสงฆ์จะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดและพระสงฆ์จะจัดได้เท่านั้นยังไม่พอ ในความสำคัญของวัดที่เป็นศูนย์รวมของชุมชนเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลตามประเพณีของชาวบ้าน วัด ภิกษุสงฆ์สามเณรในวัดอันเจ้าอาวาสเป็นหัวหน้าปกครอง ดูแล รักษาวัด มีหน้าที่ให้ความสะดวกแก่ประชาชนในการบำเพ็ญกุศลทั้งที่บ้านและในวัดหรือที่อื่นใดในหมู่บ้านตำบลที่ตั้งวัดนั้นจะทำหน้าที่สาธารณะสงเคราะห์อื่น ๆ แก่ประชาชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือสร้างพัฒนาประสานความร่วมมือกับผู้นำชุมชน เป็นแบบอย่างของชุมชน ร่วมกับหน่วยงานราชการอื่นที่เป็นสาธารณประโยชน์ โดยคณะสงฆ์ในอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลาจังหวัดขอนแก่น ได้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการจัดการระบบหรือกำหนดระบบของโครงการกิจกรรมงานสาธารณะสงเคราะห์ที่ทำเพื่อการสาธารณประโยชน์ที่เป็นการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่สามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหาความต้องการที่แท้จริง 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลาจังหวัดขอนแก่น ได้มีโอกาสในการดำเนินงานตามโครงการและแผนงานสาธารณะสงเคราะห์ และเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของการกระทำและผลงานที่ปรากฏในแง่ของการสละทรัพยากร สละแรงกาย สละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์ และการให้คำแนะนำด้วยความเต็มใจ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลาจังหวัดขอนแก่น ได้มีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านบุคคล และความคุ้มค่าของผลประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลาจังหวัดขอนแก่น ได้มีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงานสาธารณะสงเคราะห์รวมทั้งเป็นการหาข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพ และคณะ

สงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น มีการดำเนินการงานสาธารณะสงเคราะห์อันเป็นสาธารณประโยชน์แก่ประชาชน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล โดยคณะสงฆ์ควรได้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ โดยคณะสงฆ์ควรให้การช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการและการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ 3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ โดยคณะสงฆ์ควรให้การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป โดยคณะสงฆ์ควรให้การช่วยเหลือประชาชนในกาลที่ควรช่วยเหลือ ดังนั้น การมีส่วนร่วมในงานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น เป็นงานที่คณะสงฆ์ได้เข้าไปมีบทบาทในกิจการโดยการเข้าไปปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดทิศทางเป้าหมายที่จะทำให้บรรลุร่วมกัน เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานปฏิบัติการพัฒนาโดยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยความเต็มใจ มีลักษณะเป็นการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป โดยให้ความมุ่งเน้นให้การช่วยเหลือเกื้อกูลแก่มหาชนทั้งในด้านจิตใจและวัตถุ ส่งเสริมให้วัดและพระสงฆ์เป็นผู้นำในการดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือเยียวยาฟื้นฟูจิตใจและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในสังคมให้มีสถานภาพที่ดีขึ้น พระสงฆ์ทุกรูปต้องมีจิตใจเมตตา เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ และมีความพร้อมที่จะเสียสละความสุขและประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเพื่อการดำเนินงานการปฏิบัติด้านสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5.1.3.1 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล

คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลที่วัดหรือคณะสงฆ์ธรรมยุตได้ดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ในการดำเนินงานสาธารณะสงเคราะห์โดยมีโครงการกิจกรรมของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ตัวอย่างเช่น การต่อลมหายใจไก่ชีวิตโคกระบือก่อนที่จะถูกนำไปโรงฆ่าสัตว์ และได้นำไปให้แก่ผู้ยากไร้ได้มีอาชีพ การนำคณะศรัทธาทำโรงทานแจกจ่ายสิ่งของเพื่อการอุปโภคบริโภคพร้อมยารักษาแก่ผู้ที่มาร่วมงาน เนื่องในวันเข้าพรรษา ณ วัดป่าภูเขาดิน การนำสิ่งของข้าวสารอาหารแห้งไปแจกจ่ายให้แก่ผู้ประสบภัยน้ำท่วมในชุมชนต่าง ๆ การนำสิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ พร้อมปัจจัยมอบให้แก่ผู้ยากไร้ บ้านหัวนากลาง ตำบลบ้านแท่น

อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น การนำปัจจัยไปมอบให้กับผู้พิการแขนขาอ่อนแรง ช่วยเหลือตัวเองได้บางส่วน ได้มีเงินไว้ใช้จ่ายซื้อของจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตต่อไป การแจกของยังชีพ เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง มาม่า ผงซักฟอก สบู่ยาสีฟัน และปัจจัยให้กับผู้ประสบภัยบ้านไฟไหม้และบ้านที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ให้กับชาวบ้าน บ้านหนองบ่อ ตำบลเปือยใหญ่ อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตัดสินใจในการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล โดยการระบบหรือกำหนดระบบของโครงการกิจกรรมที่ทำเพื่อการสาธารณประโยชน์เพื่อพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหาความต้องการที่แท้จริงเพื่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล โดยคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการโครงการกิจกรรมเพื่อให้มีกิจกรรมการบรรพชาอุปสมบทโดยการส่งเสริมเป็นเจ้าภาพร่วมกับโยมอุปัฏฐากจากจังหวัดนครปฐม ในการจัดบรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรผู้ยากจนเป็นการประกอบกิจกรรมทำความดีในการบรรพชาอุปสมบทให้กับผู้ที่ต้องการบรรพชาอุปสมบทแต่มีฐานะยากจน ณ วัดป่าภูเขาดิน อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลโดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์การส่งเสริมให้ผู้บรรพชาอุปสมบทได้เข้าร่วมโครงการกิจกรรมโครงการอุปสมบทเป็นประจำทุก ๆ ปี

2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการดำเนินงานการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลตามโครงการและแผนงานและเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของการกระทำและผลงานที่ปรากฏในแง่ของการสละทรัพยากร สละแรงกาย สละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์ และการให้คำแนะนำด้วยความเต็มใจในการดำเนินกิจการการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล เพื่อช่วยเหลือให้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณประชาชนทั่วไป โดยคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเพื่อดำเนินการเป็นเจ้าภาพในการบรรพชาอุปสมบทให้แก่ผู้ที่มีฐานะยากจนที่อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น การมีส่วนร่วมในการดำเนินการปฏิบัติร่วมกันโครงการกิจกรรมเพื่อให้มีกิจกรรมการบรรพชาอุปสมบทโดยการส่งเสริมเป็นเจ้าภาพร่วมกับโยมอุปัฏฐากจากจังหวัดนครปฐม ในการบรรพชาอุปสมบทให้กับผู้ที่ต้องการบรรพชาอุปสมบทแต่มีฐานะยากจน ณ วัดป่าภูเขาดิน อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ โดยการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านบุคคล และความคุ้มค่าของผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล คณะสงฆ์ธรรมยุตได้มีบทบาทสำคัญในการอบรมบ่มนิสัยให้เยาวชนเหล่านั้นได้รับผลประโยชน์เป็นคนดีได้ในปัจจุบันและในวัน

ข้างหน้า เยาวชนที่มีคุณค่าต่อชาติในอนาคต ควรได้รับการศึกษาและอบรมและได้รับการพัฒนาที่ถูกต้องทั้งทางร่างกายและจิตใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านศีลธรรมความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและจริยธรรม เมื่อเยาวชนได้รับการศึกษาจะได้นำไปประพฤติปฏิบัติได้ ซึ่งเยาวชนย่อมได้รับประโยชน์จากการได้รับการอบรมศีลธรรมจากการบรรพชาอุปสมบทในการประพฤติตนให้เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ ในการศึกษาธรรมะเพื่อนำไปใช้ในการเรียนและการดำเนินชีวิต และเป็นการดำรงสืบทอดพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงานการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล รวมทั้งเป็นการหาข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลตามโครงการจัดอบรมบรรพชาอุปสมบทส่งผลให้เกิดการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ความกตัญญูต่อบิดามารดาและผู้มีพระคุณให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป เป็นการปลูกฝังค่านิยมในวัฒนธรรมไทย ลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับวัย และเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษา อบรม และปฏิบัติธรรมได้อย่างถูกต้อง สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมเพื่อเป็นการส่งเสริมให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองต่อไป

5.1.3.2 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์

คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ ซึ่งคณะสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ให้มีทรัพยากรเพียงพอกับการอยู่อาศัยและดำเนินชีวิตอันเป็นการช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการและการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณะประโยชน์ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตัดสินใจในการการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ โดยการระบบหรือกำหนดระบบของโครงการกิจกรรมที่ทำเพื่อการสาธารณประโยชน์ในการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่สามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์เพื่อพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหาความต้องการที่แท้จริงอันเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นอันเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น คณะสงฆ์ธรรมยุตเป็นผู้นำในการจัดเตรียมทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อรวบรวมเงินช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของรัฐอันเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นอันเป็นไปเพื่อการ

สาธารณประโยชน์เพื่อนำเงินไปซื้อวัสดุอุปกรณ์ครุภัณฑ์ทางการแพทย์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหัวนากลาง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปอแดง โรงเรียนบ้านแท่นศิลาทิพย์ โรงเรียนบ้านหัวฝายสะอาดวิทยา

2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นอันเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ โดยการดำเนินงานตามโครงการและแผนงานและเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของการกระทำและผลงานที่ปรากฏในแง่ของการสละทรัพยากร สละแรงกาย สละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์และการให้คำแนะนำด้วยความเต็มใจ เป็นการปฏิบัติการด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ โดยคณะสงฆ์ธรรมยุตได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นอันเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ ในการดำเนินงานกิจกรรมโครงการทอดผ้าป่าสามัคคีในการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่สาธารณชน ซึ่งคณะสงฆ์ธรรมยุตได้จัดเตรียมพุทธศาสนิกชนร่วมทอดกฐินสามัคคี ในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2566 วัดป่าบ้านหัวฝาย ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น วัดบุตรสิม ตำบลหนองปลาหมอ อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ขอนแก่น ในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2566 วัดป่าศรีชมชื่น ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น วัดป่าบ้านหนองไฮ ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น และวัดป่าหัวนากลาง ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ โดยการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านบุคคล และความคุ้มค่าของผลประโยชน์จากการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ ในการดำเนินงานกิจกรรมโครงการทอดผ้าป่าสามัคคีในการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่สาธารณชนทั่วไป ซึ่งคณะสงฆ์ธรรมยุตได้เป็นเจ้าภาพถวายทอดผ้าป่าสามัคคี ณ วัดบุตรสิม ตำบลหนองปลาหมอ อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ขอนแก่น ในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2566 วัดป่าศรีชมชื่น ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น วัดป่าบ้านหนองไฮ ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น และวัดป่าหัวนากลาง ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการประเมินผลจากการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นอันเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ โดยการมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงานการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ รวมทั้งเป็นการหาข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานให้มี ซึ่งคณะสงฆ์ธรรมยุติได้ได้นำจัดเตรียมพุทธศาสนิกชนร่วมทอดกฐินสามัคคี ในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2566 วัดป่าบ้านหัวฝาย ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น การจับฉลากโคที่

ได้ไถ่มาและได้ฝากเลี้ยงไว้เป็นจำนวนมาก และได้มอบของใช้อื่น ๆ อีกมากมายแก่ชาวบ้านเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนทุกคน

5.1.3.3 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ

คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ซึ่งเป็นคณะสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาพื้นที่โดยใช้หลักธรรมมาประยุกต์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เป็นการช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนเกี่ยวกับสถานที่และวัตถุอันเป็นไปเพื่อการสาธารณะประโยชน์ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตัดสินใจในการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ โดยการระบบหรือกำหนดระบบของโครงการกิจกรรมที่ทำเพื่อการสาธารณประโยชน์ในการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่สามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติเพื่อพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหาความต้องการที่แท้จริง คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น เป็นผู้นำในการจัดสร้างหอระฆังที่เสร็จสมบูรณ์ของวัดป่าธรรมรังสี บ้านโนนสะอาด ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น การทอดกฐินสามัคคี ณ วัดป่าธรรมรังษี บ้านโนนสะอาด ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ร่วมกับพุทธศาสนิกชนทั่วไปซึ่งมาจากสารทิศหลายที่หลายจังหวัด เพื่อช่วยกันสมทบทุนในการก่อสร้างหอระฆังของวัด เนื่องจากของเก่าชำรุดทรุดโทรม ในกิจกรรมการทอดผ้าป่าสามัคคีในคณะสงฆ์ธรรมยุตได้แจกทานแก่ผู้ที่มารอรับการแจกทานรอบศาลาการเปรียญในการรอรับทานต่าง ๆ เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง ถุงยังชีพ และจตุปัจจัยไทยธรรมอื่น ๆ

2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ โดยการมีส่วนร่วมในโครงการและแผนงานและเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของการกระทำและผลงานที่ปรากฏในแง่ของการสละทรัพยากร สละแรงกาย สละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์ และการให้คำแนะนำด้วยความเต็มใจในการช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อการสาธารณประโยชน์ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้จัดเตรียมไว้สำหรับการนำไปบริจาคทานแก่ประชาชนผู้มาร่วมงานทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อนำเงินไปสร้างหอระฆัง และนอกจากนั้น คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการเตรียมการรับทอดกฐินสามัคคี ณ วัดป่าธรรมรังษี บ้านโนนสะอาด ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น (เป็นปีที่ 2) เพื่อดำเนินการในการก่อสร้างกุฏิรองรับพระสงฆ์ในการเข้าอยู่จำพรรษาแทนกุฏิหลังเก่าที่ชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลา การทอดกฐินสามัคคีในภาพนำพาคณะสงฆ์พร้อมพุทธศาสนิกชน

ร่วมกัน ทอดกฐินสามัคคี ณ วัดป่าหัวนากลาง ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เพื่อสมทบทุนก่อสร้างศาลาการเปรียญหลังใหม่ เนื่องจากหลังเก่าชำรุดทรุดโทรม การสร้างศาลาการเปรียญหลังใหม่ของวัดป่าหัวนากลาง ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ที่สร้างเสร็จแล้ว การนำทอดกฐินสามัคคีในภาพได้ร่วมกับพุทธศาสนิกชน ทอดกฐินสามัคคี ณ วัดป่าศรีชมชื่น ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำปัจจัยที่ได้ดำเนินการก่อสร้างหอระฆังที่ยังไม่แล้วเสร็จ การถวายสมทบทุนสร้างหอระฆัง ณ วัดป่าศรีชมชื่น บ้านหนองโน ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น จำนวนเงิน 100,000 บาท การมอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียน โรงเรียนบ้านหันแฮด ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น การมอบทุนการศึกษาพร้อมอุปกรณ์การเรียน ให้แก่เด็กนักเรียน เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายผู้ปกครอง การเป็นประธานในพิธีแจกข้าวสารอาหารแห้งร่วมกับโยมอุปัฏฐากจากกรุงเทพมหานคร ให้กับประชาชนทั่วไป การนำพาคณะสงฆ์พร้อมพุทธศาสนิกชนร่วมทอดกฐินสามัคคี ณ วัดสะอาดบุญญาราม บ้านชาติ ตำบลเปือยใหญ่ อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น เพื่อสมทบทุนก่อสร้างศาลาการเปรียญ เนื่องจากศาลาหลังเก่าถูกไฟไหม้ การทำพิธีก่อสร้างลงเสาเล็กสร้างกุฏิ อีกหลัง ณ วัดป่าหัวนากลาง ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น พร้อมนำปัจจัยสมทบทุนในการก่อสร้าง การเป็นประธานในพิธีทอดกฐินสามัคคี พร้อมนำพาคณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนนำไปทอดถวาย ณ วัดป่าหัวนากลาง ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น (ปีที่ 3) เพื่อสมทบทุนในการก่อสร้างโรงครัวและห้องน้ำ และคณะสงฆ์พร้อมพุทธศาสนิกชนร่วมทอดกฐินสามัคคี ณ วัดราษฎร์ศรัทธาสามัคคี บ้านเก่าน้อย-นาโพธิ์ ตำบลเปือยใหญ่ อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ โดยการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านบุคคล และความคุ้มค่าของผลประโยชน์จากการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เป็นเจ้าภาพสร้างกุฏิของวัดป่าธรรมรังสี บ้านโนนสะอาด ตำบลปอแดง อำเภอบ้านแท่น จังหวัดขอนแก่น ซึ่งการงานทอดผ้าป่าและทอดผ้ากฐินทุกครั้ง คณะสงฆ์ก็จะให้ผู้ที่มาร่วมงานได้จับฉลากแจกโคกระบือที่ทางคณะสงฆ์ได้ไถ่ชีวิตโคกระบือไว้ให้แก่ผู้ที่มาร่วมทอดกฐินและทอดผ้าป่าโดยผู้ที่จับฉลากได้จะต้องนำโคกระบือไปเลี้ยงประกอบอาชีพในการดำรงชีวิต การสร้างหอระฆังที่เสร็จสมบูรณ์ของวัดป่าธรรมรังสี บ้านโนนสะอาด ตำบลปอแดง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น การมอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนบ้านหันแฮด ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น การมอบทุนการศึกษาพร้อมอุปกรณ์การเรียนให้แก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านหัวนากลาง ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองของเด็กนักเรียน สมทบทุนการศึกษา จำนาน 30,000 บาท มอบให้มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตอุอิสาน (มมร.อส.) จังหวัดขอนแก่น การมอบถวายจตุปัจจัย จำนวน 30,000 บาท ถวายแด่

พระเทพพุทธิมุณี เจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น (ธรรมยุต) เพื่อสมทบทุนในการก่อสร้างกุฏิรับรองที่มหาวิทยาลัยมาหากุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงานการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ รวมทั้งเป็นการหาข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติให้มีประสิทธิภาพ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้มีการนำพาพุทธศาสนิกชนตั้งโรงทาน แสดงมุทิตาจิตที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.อีสาน) การมอบทุนการศึกษาให้นักเรียน โรงเรียนบ้านเปือยใหญ่ชาติหนองบ่อ ตำบลเปือยใหญ่ อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้เข้าพบเพื่อขอโอวาทในการเรียนการสอนในงานนี้ได้มอบปัจจัยและขนมมอบให้แก่ครูและนักเรียน การให้ทานโดยการนำโรงทานน้ำดื่มชากาแฟ ไปแจกให้แก่ชาวบ้านที่บ้านดู่ใหญ่ ตำบลเมืองเพีย อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น และการนำพุทธศาสนิกชน ชาวอำเภอโนนศิลา ตั้งโรงทาน ณ วัดป่าแสงอรุณ ตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นการร่วมกันประเมินผลในการร่วมกันพัฒนาชุมชนให้มีความอยู่เย็นเป็นสุข ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้อยู่ในศีลธรรมอันดีงามต่อไป

5.1.3.4 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสร้างความร่วมมือภาคีเครือข่ายบูรณาการองค์ความรู้ในการสาธารณะสงเคราะห์ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนพัฒนาชุมชนสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคลในการช่วยเหลือทั้งในภาวะปกติและภาวะประสบภัยต่าง ๆ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตัดสินใจในการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป โดยการระบบหรือกำหนดระบบของโครงการกิจกรรมการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปที่ทำเพื่อการสาธารณประโยชน์ในการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่สามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหาความต้องการที่แท้จริงเพื่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป คณะสงฆ์ธรรมยุต ได้ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปในกาลเวลาที่สมควร เช่น การมอบทุนการศึกษาให้โดยการทำพิธีมอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นประจำทุก ๆ ปี การให้ทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนโรงเรียนบ้านหันแฮด ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการดำเนินงานการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป โดยการปฏิบัติตามโครงการและแผนงาน

และเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของการกระทำและผลงานที่ปรากฏในแง่ของการสละทรัพยากร สละแรงกาย สละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์ และการให้คำแนะนำด้วยความเต็มใจในการปฏิบัติการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป โดยคณะสงฆ์ธรรมยุตได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเพื่อดำเนินการการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป เช่น การมอบทุนการศึกษาพร้อมอุปกรณ์การเรียนให้แก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านหัวนากลาง ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองของเด็กนักเรียน การมอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาเพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง

3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ โดยการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านบุคคล และความคุ้มค่าของผลประโยชน์จากการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป คณะสงฆ์ธรรมยุตได้นำพุทธศาสนิกชนที่มีจิตศรัทธาเข้าร่วมการจัดตั้งโรงทานเพื่อแสดงมุทิตาจิตที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.อส.) การเตรียมการนำพาพุทธศาสนิกชนร่วมทอดกฐินสามัคคีในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2566 วัดป่าบ้านหัวฝาย ตำบลปอแดง อำเภอชนบท ขอนแก่น วัดบุตรสิม ต.หนองปลาหมอ อำเภอโนนศิลา ขอนแก่น ในวันที่ 25 พฤศจิกายน 2566 วัดป่าศรีชมชื่น ตำบลปอแดง อำเภอชนบท ขอนแก่น วัดป่าบ้านหนองไฮ ตำบลปอแดง อำเภอชนบท ขอนแก่น และวัดป่าหัวนากลาง ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงานการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป รวมทั้งเป็นการหาข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปให้มีประสิทธิภาพ เช่น การประเมินผลจากการทอดผ้าป่าสามัคคี ในวันที่ 31 ธันวาคม 2566 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหัวนากลาง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปอแดง โรงเรียนบ้านแท่นศิลาทิพย์ โรงเรียนบ้านหัวฝายสะอาดวิทยา การทอดถวายกฐินในวันที่ 19-20 พฤศจิกายน 2566 วัดรักขิตมณีวัลย์ ต.หัวฝาย อำเภอชนบท ขอนแก่น การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปในกาลเวลาที่สมควรที่เป็นการส่งเสริมกิจการงานพระพุทธศาสนาในการดำเนินการให้การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปให้มีความสุข ความเจริญเป็นการส่งเสริมให้พระพุทธศาสนาให้มีความเจริญรุ่งเรืองต่อไป

สรุปได้ว่า การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น โดยการยึดกรอบแนวคิดทฤษฎีของการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของโคเฮน และอัพฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff) มาใช้เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัย มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล 2) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ 3) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ 4) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนางานการสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในการดำรงชีวิตนำไปสู่ความยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

การมีส่วนร่วมในงานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น สามารถนำข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ดังนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

คณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมทำในการปฏิบัติงานสาธารณะสงเคราะห์ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนช่วยเหลือสร้างพัฒนาประสานความร่วมมือเข้าไปมีส่วนร่วมในงานสาธารณะสงเคราะห์ในอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น ให้มีความยั่งยืน ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คณะสงฆ์ธรรมยุตควรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตัดสินใจในการกำหนดระบบของโครงการกิจกรรมที่ทำเพื่อการสาธารณประโยชน์ในการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่สามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหาความต้องการที่แท้จริงเพื่อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการปฏิบัติตามโครงการและแผนงานและเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของการกระทำและผลงานที่ปรากฏในแง่ของการสละทรัพยากร สละแรงกาย สละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์และการให้คำแนะนำด้วยความเต็มใจในการปฏิบัติการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์โดยการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านบุคคล และความคุ้มค่าของผลประโยชน์จากการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการ

สาธารณประโยชน์ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล คณะสงฆ์ธรรมยุตได้เข้าไปการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยการมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงานการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป รวมทั้งเป็นการหาข้อดีและข้อบกพร่องเพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป อันเป็นการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนในกาลเวลาที่สมควรที่เป็นการส่งเสริมพัฒนากิจการงานพระพุทธศาสนาในการดำเนินการให้การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนให้มีความสุข ความเจริญเป็นการส่งเสริมให้พระพุทธศาสนาให้มีความเจริญรุ่งเรืองสืบไป

5.2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรศึกษาการมีส่วนร่วมในการมีบทบาทของคณะสงฆ์ในด้านการปกครองของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

2) ควรศึกษาการมีส่วนร่วมในการมีบทบาทของคณะสงฆ์ในด้านการศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

3) ควรศึกษาการมีส่วนร่วมในการมีบทบาทของคณะสงฆ์ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

4) ควรศึกษาการมีส่วนร่วมในการมีบทบาทของคณะสงฆ์ในด้านการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

5) ควรศึกษาการมีส่วนร่วมในการมีบทบาทของคณะสงฆ์ในด้านการสาธารณูปการของคณะสงฆ์ธรรมยุตอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

ข้อมูลปฐมภูมิ

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับ สยามรฏ เตปิฏกำ 2525. *เล่มที่ 24*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย. 2525.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม. *เล่มที่ 4, 6, 11, 21, 24, 25, 35*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย. 2534.

ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือทั่วไป

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. *คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา. 2542.

กรมการศาสนา. *พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา. 2528.

กรมการศาสนา. *หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์.* ม.ป.ท.

กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. *แผนยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2558.

กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา. *แบบประเมินผล อ.บ.ต. ฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนา กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา. 2525.

กีรติ ศรีวิเชียร. *การพัฒนาวัดของกรมการศาสนา.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา. 2526.

คะนึงนิตย์ จันทบุตร และสุบรรณ จันทบุตร. *ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดป่านานาชาติ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี.* กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟิค. 2545.

คะนึงนิตย์ จันทบุตร. *สถานะและบทบาทของพระศาสนาในประเทศไทย.* กรุงเทพมหานคร: เอกสารอัดสำเนา. 2532.

จารุพงศ์ พลเดช. *การบริหารภาครัฐแนวใหม่.* นนทบุรี: สำนักงาน ก.พ. เอกสารประกอบการบรรยาย. 2546.

จำนง อติวัฒนสิทธิ์. *สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2545.

เฉลียว บุรีภักดี และคนอื่น ๆ. *ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง.* กรุงเทพมหานคร: ทบวงมหาวิทยาลัย. 2545.

ชำเลือง วุฒิจันทร์. *เอกสารการวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชาสังคมจิตวิทยา เรื่องการพัฒนากิจการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงแห่งชาติ.* กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร. 2526.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล. 2527.

บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ. *ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัดศึกษากรณีวัดชลประทานรังสฤษฎ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.* นนทบุรี : ม.ป.พ.. 2545.

ปกรณ์ คุณารักษ์. *ปัญหาสังคม.* ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา. 2546.

ปรมะ สตะเวทิน. *การสื่อสารมวลชน กระบวนการและทฤษฎี.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์. 2541.

ประพันธ์พงศ์ ชิณพงษ์. *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.* ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์. 2551.

ประภาษน์ อวยชัย. *การสาธารณสงเคราะห์ สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน.* (มปท). 2537.

ประเวศ วะสี. *พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน. 2540.

ปรัชญา เวสารัชช์. *บริการประชาชนทำได้ไม่ยาก (ถ้าอยากทำ).* กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี. 2540.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงฺคปญฺโญ). *เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2540.

พระธรรมปริยัติเวที. *สาร ภาค 15.* กาญจนบุรี: ธรรมเมธี. 2548.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2543.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). *สถานการณ์พระพุทธศาสนาพลิกหายนะเป็นพัฒนา.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา. 2536.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). *สถาบันสงฆ์และสังคมไทย.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง. 2527.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). *พุทธศาสนากับสังคมปัจจุบัน.* กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวพรการพิมพ์. 2513.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). *สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย.* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง. 2527.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.* (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2551.

พระพะยอม กลฺยาโณ. *บทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคม: ข่าวสด.* 19 กรกฎาคม. 2540.

พระมหาบัว ปิยวณฺโณ. *การจัดระเบียบสังคมวัด.* นนทบุรี: รุ่งโรจน์การพิมพ์. 2549.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. *แนวโน้มบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า.* (พิมพ์ครั้งที่ 1). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2557.

พระราชรัตนมุนี. *การจัดสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา. 2538.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). *สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง. 2527.

พระราชวรเมธี และคณะ. *แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 2560 -2564 “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ”.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2560.

พิสิฐ เจริญสุข. *คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา. 2541.

พุทธทาสภิกขุ. *บรมธรรมภาคต้น.* (พิมพ์ครั้งที่)4. กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานมูลนิธิไชยา. 2525.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน*. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภาการพิมพ์. 2527.

ไพโรจน์ เกษนิล. *ศิลปวัฒนธรรมไทย เล่ม 4 วัดสำคัญในกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี.* กรุงเทพมหานคร: บริษัท งานดี จำกัด. 2525.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, *ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย,* พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : ชวนการพิมพ์), 2539.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. *หลักการพัฒนาชุมชน.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา. 2526.

รัชนีกร เศรษโฐ. *สังคมวิทยาชนบท.* กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช. 2528.

ราชบัณฑิตยสถาน. *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.* กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊ค. 2534.

วรรณา วงษ์วานิช. *ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2549.

วิจิตร เกิดวิสิษฐ์. *หนังสือเรียนพระพุทธศาสนา.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช. 2533.

วินัย มนัสปัญญากุล. *การบริหาร.* กรุงเทพมหานนคร: คณะพานิชศาสตร์และการบัญชี. 2549.

สมนึก ปัญญาสิงห์. *การทำงานแบบมีส่วนร่วมคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.* ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2542.

สมบูรณ์ สุขสำราญ. *การพัฒนาชนบทตามแนวทางพุทธศาสนา: กรณีศึกษาพระสงฆ์กับนักพัฒนา.* กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย. 2530.

สมบูรณ์ สุขสำราญ.*พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม.* กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2529.

สมพร เทพสิทธา. *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน.* กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์. 2538.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแหงชาติ. *การกลับมาของพระพุทธศาสนา "พระเอก" ของการศึกษาใหม่.* กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลายเสือ. 2545.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. *แบบประเมินเกณฑ์มาตรฐานในการพัฒนาวัด.* นครปฐม: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2546.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. *คู่มือวิชาการโครงการคนรักษ์วัด.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2550.

สุทธิพงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ์. *พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม พร้อมด้วยระเบียบและคำสั่งมหาเถรสมาคมเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการศาสนา.* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา. 2541.

อคิน รพีพัฒน์. ม.ร.ว. *ชีวิตและจุดจบของสลัมกรุงเทพมหานครแห่งหนึ่ง.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิภูมิปัญญา. 2537.

อคิน รพีพัฒน์. *การมีส่วนร่วมของชุมชนในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.* กรุงเทพมหานคนร: ศักดิ์โสภาการพิมพ์. 2527.

องค์การอนามัยโลก. *พัฒนาการสำคัญของการสร้างเสริมสุขภาพ.* แปลจาก Milestones in Health Promotion: Statements from global conferences. (สินศักดิ์ชนม์อุ่น พรมมี, แปล). กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส. 2556.

อภิชัย พันธุเสน. *ความหวังทางออกทางเลือกใหม่.* (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง. 2539.

2) บทความในวารสาร

คณะกรรมการประสานงานแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา (คปพ.), มหาเถรสมาคม ในคราวประชุมครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ *มีมติเห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา (คปพ.) และให้เจ้าคณะภาคแต่งตั้งคณะกรรมการประสานแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาระดับภาค.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2560.

ไทยรัฐ ออนไลน์: 24 มีนาคม 2563.

พระครูนนทมงคลวิสิษฐ์. “พระสงฆ์กับบทบาทการพัฒนาสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย”. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม,* 1(2). 2559.

ภัทรพร สิริกาญจน์. “หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ: แนวคิดและบทบาทของพระคำเขียน สุวณฺโณ ในการพัฒนาชุมชน”. *งานวิจัยจากทุนสนับสนุนของสถาบันไทยคดีศึกษา.* บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2535.

วันชัย อาจเขียน. “พระสงฆ์ควรมีบทบาทด้านสาธารณสุขอย่างไร, *ศุภมิตร*, 37, (กันยายน). 2528.

วุฒินันท์ กันทะเตียน. “โครงการศึกษาองค์ความรู้ด้านสาธารณสงเคราะห์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”, *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.,* 8 (1) (มกราคม-กุมภาพันธ์). 2563.

แสง จันทร์งาม. “พระสงฆ์ในปัจจุบัน.” *วารสารเสียงธรรม 6.* (พฤศจิกายน – ธันวาคม). 2520.

3) วิทยานิพนธ์

ธนาภรณ์ เมทณีสดุดี. *ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการรับบริหารสื่อวีดีทัศน์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาทรัพยากร.* นครปฐม บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล. 2543.

ประเสริฐ ปอนถิ่น. *แนวทางการมีส่วนร่วมของพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขากับการจัดสวัสดิการสังคม ของชุมชนบนพื้นที่สูง.* พระนครศรีอยุธยา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2561.

พระกฤษดา สมจิตฺโต (ชาวเรือหัก). *การสร้างความร่วมมือตามหลักบวรเพื่อพัฒนาชุมชนวัดบ้านไร่เจริญผล.* วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสน์ศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. 2563.

พระครูกัลยาณปริยัติกิจ (อำนาจ กลฺยาณธโร). *ศึกษาวิเคราะห์การปฏิบัติกรรมฐานตามแนวของพระสุพรหมยานเถร (ครูบาพรหมา พฺรหฺมจกฺโก).* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2561.

พระครูปลัดสุวัฒนมงคลสิทธิคุณ (ยุวรัตน์ ก้อนสุรินทร์). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: ศึกษาเฉพาะกรณีพระพรหมมงคล (ทอง สิริมงฺคโล) วัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่,* วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. 2561.

พระครูปลัดอภิชาติ สุวณฺณโชโต. *รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.* ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2558.

พระครูสังฆรักษ์ยศวีร์ ปมุตฺโต (เวชบุตร). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม.* วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. 2562.

พระครูโสภณสาโรภาส (อภิวัฒน์ ธตสาโร). *การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม.* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2554.

พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ ขนฺติพโล (รอดทะยอย). พระมหากฤษณ์ธนินต์ เสฏฐเมธี, ดร. (เดชจักรบดินทร์), “รูปแบบและกระบวนการพัฒนาบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน”. *รายงานการวิจัย.* ทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยา. 2551.

มงคล จันทร์ส่อง. *ระดับความรู้และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของสมาชิก อบต อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์.* วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม. 2544.

สุริยนต์ น้อยสงวน. *รูปแบบการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ.* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2561.

เอกพจน์ คงกระเรียน. *บทบาทพระสงฆ์ไทยกับการพัฒนาสาธารณะประโยชน์เพื่อสังคม กรณีพระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยังค์ สิรินธโร),* บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรังสิต. 2562.

4) เว็บไซต์

คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม. *คู่มือการปฏิบัติงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม.* สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2566 จาก https://issuu.com/penkiatsitthisit/docs/7fdcd55cbe71d2.

พระครูสุนทรธรรมโสภณ. *บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน.* (ออนไลน์). 2560. สืบค้นเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2566 จาก http://www.watthasai.net/song_develop.htm.

พระธรรมปัญญาภรณ์ และพระมหาทองดี ปญฺญาวชิโร, พระครูโสภณปริยัติสุธี, รศ.ดร. ถิรธมฺโม, “พุทธศาสนาเชิงรุกด้านการสาธารณสงเคราะห์”. (2548). สืบค้นเมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2565. เข้าถึงได้จาก https : //www.gotoknow.org/posts/475386.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. *อำเภอโนนศิลา.* สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2566, จาก https://kku.world/co37n.

2. ภาษาอังกฤษ

Cohen. J. M. and Uphoff. N. T., *Participations Place in Rural Development: Seeking Clarity through Specificity.* New York: World Developments. 1980.

Fornaroff, A. (1980). *Community involvement in Health System for Primary Health Care.* Geneva: World Health Organization. 1980.

Klein, S. D., *Learning.* New York: McGraw – Hill. 1991.

Vroom, V. H., & Deci, E. L., *Management and motivation.* New York: Penguen Book. 1970.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล : พระครูชัยวัฒน์พิศาล ชวโน (สุริยา จะเรียมพันธ์)

วัน/เดือน/ปีเกิด : วันที่ 8 มิถุนายน 2508

ที่อยู่ปัจจุบัน : 157 หมู่ 1 วัดป่าภูเขาดิน บ้านเปือยใหญ่ ตำบลเปือยใหญ่ อำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น 40110

การศึกษา

พ.ศ. 2554 : จบปริญญาตรี หลักสูตรศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารกิจการพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พ.ศ. 2567 : จบปริญญาโท หลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

หน้าที่การทำการงาน

พ.ศ. 2534 : ครูสอนพระปริยัติธรรมประจำสำนักศาสนศึกษา

พ.ศ. 2536 : ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส วัดป่าภูเขาดิน (ธรรมยุต)

พ.ศ. 2544 : ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลโนนศิลา (ธรรมยุต)

พ.ศ. 2555 : ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน

พ.ศ. 2564 : ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอโนนศิลา (ธรรมยุต)